tevhid

Zilkade 1437

"Tağuta kulluk etmekten kaçınıp, Allah'a yönelenlere müjde vardır..." (39/Zümer, 17)

Aylık İslami Eğitim Dergisi | AĞUSTOS 2016 | YIL: 5 | SAYI: 51 | FİYATI: 5 ₺ | ISSN: 2148-4635

Şeriat ve Maslahat Açısından Gösteriler ve Gayri İslami Yapılarla Ortak Çalışma

BAŞYAZI'18

SİTELERİMİZ YENİLENİYOR!

Şeriat ve Maslahat Açısından Gösteriler ve Gayri İslami Yapılarla Ortak Çalışma

ZİLKADE 1437
AĞUSTOS '16 SAYI: 51

بسم الله الرحمن الرحيم

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a; salât ve selam müminlere her hâliyle örnek olan Rasûlü'ne olsun.

Temmuz ayı ortalarında TC Hükümetine karşı bir darbe kalkışması meydana geldi. Darbe kalkışmasında halk sokaklara çıkıp mevcut hükümetin yanında durarak darbe teşebbüsüne kalkan oldu. Başarısız olarak sonuçlanan bu darbe girişimiyle beraber Müslümanların gündemine yeniden giren ve etrafında hararetle tartışılan *'Mitinglere iştirak ve gayri İslami yapılarla ortak zeminde çalışma konusu şer'i olarak nasıl olmalıdır?'* sorusu zihinlerde yerini aldı.

Bilinmelidir ki; şer'i açıdan bir mesele ele alındığında o konu hakkındaki tüm deliller toplanmalı, duygusallık ve aklı bir kenara koyup Kur'an'a ve onun açıklaması olan Sünnet'e teslim olmak gerekir. Bu usul, Nebevî bir menhec olarak Muvahhidleri ve yapıları istikamet üzere tutacaktır.

Bundan dolayı çokça konuşulmasına rağmen miting ve gösteriler konusuna delil açısından yaklaşılmaması, kabul edip savunanların ve reddedip karşı çıkanların duygusal yaklaşımları sebebiyle kendimiz ve kardeşlerimiz için yol gösterici bir yazı hazırlayıp Müslümanların istifadesine sunalım istedik.

Rabbimiz, bizleri rüşd ve basiret ehlinden kıl. Sevip razı olduğun işleri bize kolaylaştır. Başında, içinde veya neticesinde senin razı olmayacağın bir şey olan amelden bizleri muhafaza et!

Duamızın sonu; âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd etmektir.

Editör

İÇİNDEKİLER

tevhid
Aylık Dergi
Zilkade 1437
Ağustos 2016
Sayı: 51
Fiyatı: 5₺

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:
Abdullah DEMİR
Yayın Türü:
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik:
info@tevhiddergisi.net
vvv.tevhiddergisi.net
Adres: Kirazlı Mh. 1 Sk. No: 21/A
34210 Bağcılar/İSTANBUL
Abonelik için: 0 545 762 15 15

Yazışma Adresi: Abdullah DEMİR
Güneşli Merkez Postane P.K. 51
Bağcılar/İstanbul
Basım: Step Matbaacılık
Göztepe Mah. Bosna Cad. No: 11
Mahmutbey-Bağcılar/İstanbul
Tel : 0 (212) 446 88 46
Dergi İçerisinde Yer Alan Yazılardan İlgili Yazar Mesûldür.
Kaynak Gösterilerek Alıntı Yapılabilir.

Satış Noktaları

İstanbul: Tevhid Kitabevi, Hürriyet Mh. Cumhuriyet Cd. No: 3 Bağcılar/İSTANBUL | 0 (545) 762 15 15
Diyarbakır: Tevhid Kitabevi, Kaynartepe Mh. Gürsel Cd. No: 90/A Bağlar/DİYARBAKIR | 0 (541) 857 34 20
Konya: Tevhid Kitabevi, Sarıyakup Mh. Burhandede Cd. No: 28/A Karatay/KONYA | 0 (553) 513 48 48

İrtibat Büroları

MERKEZ: Kirazlı Mh. 1207. Sk. No: 21/A Bağcılar/İSTANBUL
Büro 1: Güvercin Tepe Mh. Fatih Cd. No: 209 Başakşehir/İSTANBUL
Büro 2: İsmetpaşa Mh. 90. Sk. No: 4 Sultangazi/İSTANBUL
Büro 3: 5 Nisan Mh. 749. Sk. No: 5 Bağlar/DİYARBAKIR
Büro 4: Sarıyakup Mh. Karaman Cd. No: 81/A Karatay/KONYA
Büro 5: Bahçıvan Mh. Sıhke Cd. Karatekin Sk. Yavuz Canlı Apt. Kat: 2 (Erçek Durağı Karşısı) Tuşba/VAN
Büro 6: Bağlarbaşı Mh. Nilüfer Cd. Fırın Sk. No: 4 Osmangazi/BURSA
Büro 7: Kazım Karabekir Mh. 2061 Sk. No: 18 Etimesgut/ANKARA

Ebu Hanzala

Tasavvuf ve İstiğase/ Allah'tan Başkasından Medet Umma

Allah'tan gayrısına dua edenlerle bugün kabirlere/ölülere dua edenler, sıkıştıklarında onlardan medet umanlar arasında hiçbir fark yoktur. Fark olduğu iddia edilen noktalar müşriklerin inanç ve mezhepleri doğru anlaşılmadığından dolayıdır.

Allah'ın Adıyla...

Varlığı yoktan yaratan, en güzel şekilde şekillendiren, eksiksiz bir nizam üzere düzenleyen, kerhen ve tav'en kendine boyun eğdiren, bu sebeple tüm ibadetleri hak eden Allah'a *subhanehu ve teâla* hamd olsun.

Salât ve selam insanları *'Dini Allah'a halis kılmaya davet eden', "Sadece Allah'a ibadet edilsin ve hiçbir şey O'na ortak koşulmasın diye gönderildim"* diyen Muhammed Mustafa'ya olsun.

Tasavvuf ehlinde var olan ve bu yazımızın konusunu oluşturan *'İstiğase'* meselesi tasavvuf ehlinin açık eylemlerinden biridir. İstiğasenin anlamı, tasavvufta var olan örnekleri, bu eylemin sebepleri ve şer'i sonuçları bu ayki makalemizin ana konusudur.

İstiğasenin Anlamı

Kelime ğa-ve-se/ غوث kökünden gelir. Kök anlamı yardımdır. İstiğase ise içinde bulunulan sıkıntıda bir başkasından yardım talebinde bulunmaktır.[1]

Tasavvuf ıstılahında istiğase ise, darda olanın Allah katında değeri olduğuna inandığı salih birinden yardım istemesidir. Yardım istenilen şahsın ölü veya diri olmasında, ortamda hazır bulunması veya uzakta olmasında bir fark yoktur. Kişinin, *'Medet ya Rasûlallah, Medet ya Abdulkadir el-Geylani, Medet ya Seyyid Ahmed el-Bedevi!'* ve benzeri lafızlarla durumunu şeyhe arz edip içinde bulunduğu sıkıntıdan kurtulmak için arayış içerisine girmesidir.

Yakınımızda bulunan birinden beşerin güç yetirebileceği bir yardım talebinde bulunmanın caiz olduğu Kur'an ve Sünnet naslarıyla sabittir.

1. *El-Külliyyat 1/114, Tacu'l A'rus 5/314.*

"... Derken taraftarlarından olan, düşmanlarından olana karşı ondan (Musa'dan) ***yardım istedi****..."* [2]

İhtilaflı olan ise beşerin gücünün yetmediği, sadece Allah'ın *subhanehu ve teâla* kudretinde olan bir hususun salihlerden istenmesi veya ibadet olan dua/yardım talebinin salihlere yapılmasıdır. *'Ey falan günahlarımı bağışla, tevbemi kabul et, şifa ver, cenneti istiyorum'* gibi sadece Allah'ın yapacağı şeyleri istemek bu babtandır. Yine sıkıntıyı gidermesi için *'Medet ey falan'* diye ölü ya da uzakta olan birini yardıma çağırmak gibi. Medet umulanın; yardım isteyenin sesini duyması, onun olduğu yeri bilmesi, onun sıkıntısını giderecek kudrete sahip olması gerekir. Beşerin işitmesi, bilgisi ve kudreti sınırlı olduğundan bunlar sadece Allah'ın güç yetireceği şeylerdendir.

İstiğase Örnekleri

Tasavvuf ehli, nebilere ve velilere istiğase yapmanın, sıkıntı zamanlarında onların isimlerinden yardım talep etmenin cevazına dair mustakil kitaplar kaleme almışlardır.

- Misbahu'l Zalam Fi'l Musteğisine bi Hayri'l Enam Fi'l Yakazati ve'l Menam[3]
- Tahridu'l Ağbiya A'la İstiğaset-i bi'l Evliya-i ve'l Enbiya[4]
- Envaru'l İntibah bi Hilli en-Nida biya Rasûlillah[5]
- Şevahidu'l Hak fi'l İstiğaseti bi Seyyidi'l Halk[6]

Tasavvuf ehlinin kitaplarından bazı örnekleri inceleyelim:

" ...Abdulkadir el-Geylani der ki: Kim bir derdi olduğunda benden yardım talep ederse onun derdini gideririm. Kim bir sıkıntısında benim ismimi nida ederse sıkıntısını çözerim. Kim bir ihtiyacında benimle Allah'a tevessül ederse sıkıntısı giderilir..." [7]

"Faide: Efendimiz ve dayanağımız olan Ğavs-i A'zama nisbet olan istiğasenin keyfiyeti: Senin bir derdin olursa ve bunu Allah'ın gidermesini istersen şöyle yap: Yatsı namazından sonra ya da seher vaktinde iki rekât namaz kıl. Her rekâtta Fatiha'dan sonra on bir İhlas suresi okursun. Selam verdikten sonra Allah'a secde edersin. İhtiyacını ister ve Allah Rasûlü'ne on bir defa salavat getirirsin. Sonra kalkar ve kıblenin sağ tarafına Irak yönüne doğru on bir adım atarsın. Birinci adımda 'Ya Şeyh Muhyiddin' dersin. İkinci de 'Ya Mevlana Muhyiddin' de. On birincide 'Ya seyyidu'l Sadat/Efendiler efendisi Abdulkadir Muhyiddin Ya Ubeydullah beni Allah'ın izniyle kurtar. Ya Şeyhu'l Sakaleyn/ İnsanların ve cinlerin şeyhi beni kurtar ve ihtiyacımın giderilmesinde bana yardım et.' Sonra üç defa şu duayı okursun: Allah'ım her şey senden, seninle ve sanadır. Sen Her şeyin her şeyisin. Ey merhametlilerin en merhametlisi senden rahmetinle istiyorum." [8]

Bir başkası Allah'tan başkasına dua etmeyi ve İstiğase yapmayı üç kısma ayırır:

"Allah'tan başkasına dua etmek ve onlara istiğase üç vecih üzeredir:

Sadece o kişinin ismini çağırmasıdır. Ya Muhammed, Ya Ali, Ya Abdulkadir , Ya Evliyaullah ve Ya ehlibeyt diye çağırması gibi.

Şöyle demesidir: 'Ey Falan sıkıntımın giderilmesi için Allah' a benim şefaatçim ol veya Allah'a dua et ihtiyacımı gidersin.'

Medet umulanın; yardım isteyenin sesini duyması, onun olduğu yeri bilmesi, onun sıkıntısını giderecek kudrete sahip olması gerekir. Beşerin işitmesi, bilgisi ve kudreti sınırlı olduğundan bunlar sadece Allah'ın güç yetireceği şeylerdendir.

2. *28/Kasas, 15*
3. *Kitabın Türkçe ismi: Yaratılmışların en hayırlısına uykuda ve uyanıklık hâlinde istiğase yapanların karanlığını aydınlatan kandil.*
4. *Ahmakları Nebiler ve Velilerle İstiğaseye Teşvik.*
5. *Ya Rasûlullah diye nida etmenin helal olduğuna dair bilinç nurları.*
6. *Yaratılmışların efendisine istiğase yapmanın cevazına dair hak şahitler/deliller.*
7. *Becetu'l Esrar 197. Tasavvuf ehli salihlere istiğasenin caiz olduğuna dair Abdulkadir el-Geylani'ye bu ve benzeri sözleri nispet etseler de onun kendi kitaplarında tam zıttı bir görüş mevcuttur.*

'يا من يشكو إلى الخلق مصائبه إيش ينفعك شكواك إلى الخلق لا ينفعونك ولا يضرونك، وإذا اعتمدت عليهم وأشركت في باب الحق يبعدونك وفي سخطه يوقعونك وعنه يحجبونك...

Ey yaratılmışlara sıkıntılarını şekva eden kişi! Onlara yaptığın şekvanın sana ne faydası olacak ki? Sana fayda da zarar da veremezler. Onlara dayanıp onları Rabbine ortak koşsan seni O'ndan uzaklaştıracak, O'nun subhanehu ve teâla öfkesine düçar edecek, ondan perdeleyeceklerdir.' (El-Fethu'l Rabbani 117)

8. *Fuyudatu'l Rabbaniyye fi'l Measir ve Vurud el-Kadiriyye 42-43.*

Şöyle demesidir: 'Ey Falanca benim borcumu öde, hastama şifa ver ya da düşmanlarıma karşı bana yardım et.

Bu üç kısmı yapmamızın küfür olması bir yana yapılmasında bir engel ve sakınca dahi yoktur." [9]

Mahmut Ustaosmanoğlu şöyle der:

'İmdad; yardım, yardıma yetişmek demektir. Hazreti Rasûlullah'ın yardım etmesi hakkında, sağlığında neyse yardım edebilir ama öldükten sonra ne yapabilir denilemez. Çünkü onun Peygamberliği vefat etmesiyle bozulmamıştır...' [10]

Tasavvuf ehlinden olan Yusuf en-Nebehani bazı alimlerinin(!) Allah Rasûlü'yle istiğaseye cevaz vermemenin küfür olduğunu söylediklerini aktarır!

"...Hatta Rasûl'le tevessül ve onunla istiğasenin meşru olduğunu bilmek alimlerin tamamının ve İslam ehlinden avamın yanında dinde zorunlu bilinmesi gereken/Ma'lum mine'l din bid-darure meselelerdendir. Öyleki es-Subki'nin 'Şifau'l Sikam' da, İbni Hacer'in 'Cevherı-u'l Munazzam' da Maliki imamlarından aktardığına göre bazısı bunu yasaklayanların kafir olduklarına inanmıştır. Ancak bu görüş itimat edilen bir görüş değildir..." [11]

Bazısı bir adım ileri giderek aracılardan yardım talep etmenin Allah'tan yardım talep etmekten daha evla olduğunu, salihlerin yardım taleplerine daha hızlı cevap verdiğini iddia eder ki İslam milletinden zerre kadar nasibi olan birinin böylesi bir şirk saçmalığına tahammül etmesi dahi mümkün değildir.[12]

"Cüneyd el-Bağdadi Dicle nehrini geçmek için geldi. Ya Allah dedi ve yerde yürüdüğü gibi suyun üzerinde yürümeye başladı. Onu gören bir adam Dicle nehrinden geçmek istedi fakat gemi bulamadı. Cüneyd'e: 'Ben bu nehri geçmek istiyorum. Yol nedir?' diye sordu. Cüneyd dedi ki: 'Ya Cüneyd Ya Cüneyd diyerek geçebilirsin'. Adam onun ismini çağırarak nehirde yürümeye başladı. Nehrin ortasına geldiğinde şeytan ona vesvese vermeye başladı. 'Cüneyd ya Allah diyerek nehri geçmesine rağmen sana ya Cüneyd diyerek geçmeni tavsiye etti. Sen neden

9. Keşfu'l İrtiyab 274.

10. Risale-i Kudsiyye Şerh ve İzahı 2/521.

11. Şevahidu'l Hak 106.

12. Nakiller için bknz: Cuhudu'l Ulema el-Hanefiyye Fi İbtali Akaidi'l Kuburiyye 2/1055-1065.

ya Allah demeyesin ki?' Adam 'Ya Allah' diyerek yürümek istedi suyun içine battı. Adam Cüneyd'e seslendi: 'Ya Hazret batıyorum.' Cüneyd: 'Defalarca Ya Cüneyd de' dedi. Adam dediğini yapınca boğulmaktan kurtuldu ve nehri geçti. Adam bunun sırrını Cüneyd'e sordu...Cüneyd: 'Ey ahmak! Sen henüz Cüneyd'in makamına ulaşmış değilken, direkt Allah'a ulaşmayı mı umuyorsun? Allahu Ekber." [13]

Zındıkların dahi söylemeye cesaret edemeyeceği bu sözleri ilim ve irfan adına kitaplarına alan bu taifeye en güzel cevabı Rabbimiz vermiştir.

"Kullarım beni sana soracak olursa, muhakkak ki ben (onlara) pek yakınım. Bana dua ettiği zaman dua edenin duasına cevap veririm. Öyleyse, onlar da benim çağrıma cevap versinler ve bana iman etsinler. Umulur ki irşad (doğru yolu bulmuş) olurlar." [14]

İmam Alusi Nahl suresi 54. ayet tefsirinde çocukken başından geçen bir meseleye değinir:

"Nimet olarak size ulaşan ne varsa, Allah'tandır, sonra size bir zarar dokunduğunda (yine) ancak O'na yalvarmaktasınız. Sonra sizden zararı kaldırdığında, sizden bir grup (hemen) Rabblerine şirk koşar."

Ayet gösterir ki bugün avamdan çoğu insanın onlar için hiçbir şeye malik olmayan hatta kendileri için dahi fayda ve zararı olmayan Allah'ın dışındaki varlıklara yönelmeleri ve Allah'a duadan tamamen yüz çevirmeleri büyük bir akılsızlık ve eskilerin sapıklığından daha şiddetli yeni bir sapıklıktır. Tüyleri

13. El-Melfuzat 1/131.

14. 2/Bakara, 186

ürperten ise; ben çocukken sahte şeyhlerden birinin bana söylediği şu sözlerdir: 'Sakın ama sakın bir iş başına geldiğinde Allah'tan yardım isteme. Çünkü senin hâlinin kötülüğü Allah'ı ilgilendirmez ve sana hemen yardım etmez. Geçmiş velilerden yardım istemeye bak. Onlar senin sıkıntını hemen giderirler, senin kötü hâlin onları ilgilendirir.' [15]

Zümer suresi 45. ayet tefsirinde ise şunu aktarır:

'Onlardan bazısından 'Veli Allah'tan daha hızlı yardım talebine icabet eder' dediğini duydum.' [16]

Allah'a *subhanehu ve teâla* ve O'nun pak dinine iftira eden ve Kur'an'ın ifadesiyle *'Yalancı Kafirlerin'* sözlerini yine Rabbimiz çürütür:

"(O ortak koştukları mı hayırlı) Ya da sıkıntı ve ihtiyaç içinde olana, kendisine dua ettiği zaman icabet eden, kötülüğü açıp gideren ve sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı? Allah ile beraber başka bir ilah mı? Ne az öğüt alıp düşünüyorsunuz." [17]

Tasavvuf ehlinde var olan bu sapkın inanç sadece geçmiş olanlarda var olmamış, günümüz mutasavvıflarına da intikal etmiştir.

Tasavvuf ehlinde var olan bu sapkın inanç sadece geçmiş olanlarda var olmamış, günümüz mutasavvıflarına da intikal etmiştir.

Menzil tarikatına ait olan Semerkant TV'de Regaib kandili özel programında konuşan bir hoca şu kıssayı anlatır:

'Ebu Hasan el-Harakani'yi bir grup mürid ziyaret eder. Oradan ayrılıp gidecekleri zaman Ebu Hasan el-Harakani onlara: Başınıza herhangi bir şey gelirse beni vesile ederek Allah'tan yardım isteyiniz. Beni aracı yapınız' diyor. Kafile oradan ayrılıyor memleketlerine giderken gecenin bir vaktinde hırsızlar, yol kesiciler, eşkıyalar kervanı soyuyor. Ve bu arada kervanda bulunan insanların tamamı 'Allah, Allah' diye bağırıyor ve Allah'tan yardım istiyor. Amma o anda müridlerden birisi Ebu Hasan el-Harakani'nin nasihatini hatırlıyor. 'Ne olur Ebu Hasan hürmetine bizi kurtar' diyor. Ve sabah olduğunda bakıyorlar herkes soyulmuş, malı mülkü her şeyi alınmış. ***Ama 'Ya Ebu Hasan' diyen kişiye hiçbir şey olmamış.*** *Sabah olunca tekrar hazrete gidiyorlar, diyorlar efendim, biz 'Allah' dedik soyulduk bu 'Ebu Hasan' diyen kurtuldu. Bunun sırrı nedir? Ebu Hasan el-Harakani diyor ki: 'Evlatlarım ben size söylemiştim, siz isyan ettiğiniz için günah işlediğiniz için Allah sizin duanıza icabet etmez. Ama o beni aracı yapınca ben Allah'a dua ettim. Allah benim duamı kabul etti.' '* [18]

Allah *subhanehu ve teâla* günahkar kulları için şöyle der:

"De ki: Ey kendi nefislerine karşı günah işlemekte aşırı giden kullarım, Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Çünkü Allah, bütün günahları bağışlayıcıdır. O, çok bağışlayıcı ve merhametlidir." [19]

Bir başka Nakşibendi Cübbeli Ahmet şöyle diyor:

"Ey Şah-ı Nakşibendim sensin benim efendim. Yetiş imdadımıza. Ey Allah'ın dostu selam olsun sana. Fatihalarımız hediye olsun sana. Yetiş bize imdadımıza. Tut elimizden. Ya veliyullah. Ey yolun Kutbu, ey Yaratılmışların Ğavsı/Kurtarıcısı. Ğavstır o. Büyük O..." [20]

"Çıkmış oraya söylediği şeye bak. Konuştuğu laflara bak. Ancak Allah yetişir başkası yetişemez. Ancak Allah'tan istenir. Doktordan, manavdan, bakkaldan istiyorsun. Hanımdan bile istiyorsun. Sonra evliyadan istedin mi gavur oluyorsun. Ne alakası var. Yaratan ancak Allah'tır. Bunu böyle bilmek lazım. Şah-ı Nakşibend bir şey yaratmaz. Abdulkadir Geylani bir şey yaratamaz. Ama Allah onlara keramet vermiş. Abdulkadir Geylani sözü: 'Mahmut efendi bana bunu okudu' diyor. Doğru, okudu sana, sen anlamadın ki. Ne diyor: 'Müridim dağda, taşta, doğuda, batıda nerede olsa ya Ğavs yetiş dese yetişirim.' Allah verdi bunu. İmam Rabbani'de de var bu. 'Bismillah ya İmam-ı Rabbani' dediğin anda gelir. Kaç kere Haceru'l Esved'de sıkıştım, ben zaten zayıf adamım kıracaklar bir tarafımı. Bir kaç kere kırdım parmağımı orada. Ama çok darda

15. Ruhu'l Meani 14/166.
16. A.g.e 11/24.
17. 27/Neml, 62
18. https://www.youtube.com/watch?v=D9IH3b4psvk.
19. 39/Zümer, 53
20. https://www.youtube.com/watch?v=IL-iMDJqSoY.

'Bismillah ya İmam-ı Rabbani dedim' açıldı. Ben bunu denedim. Ne var bunda? E Allah'tan isteyin. Yav kardeşim Allah diyor: 'Aracı koyun Ona vesile arayın' diyor. Benim Allah'a çok yüzüm yok ki. O aracının yüzü suyu hürmetine ben istiyorum. Ben İmam-ı Rabbani gibi, Şah-ı Nakşibend gibi hatırlı bir adam değilim ki. O zaman aracı koyarım. Ne var bunda. Dünya işlerinizde aracı koymuyor musunuz. Aracısız iş dönmüyor ki. Aracılıkta bir günah yok ki. Sevap var. İyi bir şeye aracılık yaparsan ondan sana da nasip var. Birini birine isteyecek, gidemiyor. Diyor sen aramıza gir ben falancanın kızını istiyorum. İyidir, aracılık iyidir... Aracılık İslam'da var. Zahiren de var, batının da var. Aralarında ne fark var. Nasıl bir adama 'gel şu işimde aracı ol' diyorsun burada da 'Ey Ebu Eyyub el-Ensari Rabbimle arama seni koyuyorum, senin yüzü suyun hürmetine Allah'tan istiyorum, sen bu işime aracı ol' diyorsun. Ne var bunda? Bunu anlamayacak ne var? Bu Allah'tan başka yaratan var demek mi hâşâ. Ama getiriyor konuyu Allah'tan başka istenecek yok diyor. O zaman doktora gitme, şunu yapma, bunu yapma. Yok onlar başka. Doktorun yaratma durumu yok ki. O da sebep bu da sebep. Nasıl eczaneden ilaç alacaksın? Nasıl doktora gideceksin? Allah hikmetini böyle yaptı. Burada da sebepler yarattı. Sebeplere sarılacaksın. Yok efendim aracı maracı tanımıyorum. Burada şu kadar kablo var. Şu ışığın gelmesi için, hoparlöre ses gelmesi için arada bu kadar kablo var. Ceryan nereden nereden geliyor. Arkasında trafo var. Yok ben kabloya, fişe bağlanmam. Ben direkt ana trafoya bağlanacağım. Patlatırsın kardeşim. Gider dumanın çıkar. Ben Allah'a direkt bağlanayım. Peygamberi, evliyayı, müçtehidleri devreden çıkar. Şeytana bağlanırsın. Direkt Allah'a bağlanayım diyen şeytana bağlanır." [21]

İlerleyen sayfalarda geleceği üzere tarih boyunca müşriklerin temel sorunu Allah'ı *subhanehu ve teâla* hakkıyla takdir edemeyip O'nu beşere ve somut şeylere kıyas etmek ve Allah hakkında hüküm vermektir. Bir çoğu meşru olan sebeplerle meşru olmayanları ayıramamış yanlış kıyas yaparak meşru olanları zikredip meşru olmadığına dair nas bulunan gayrı meşru sebeplerin meşruiyetine inanmışlardır.

Kitap ve Sünnette İstiğase

İstiğase duanın kısımlarındandır. *'Dua kök olarak ses ya da söz ile bir şeyin sana meyl etmesini sağlamandır.'* [22] Şer'i olarak ise: *'İçtenlikle Allah'tan istemek ve O'nun yanındaki hayra rağbet etmektir.'* [23] Hatırlayacağımız üzere istiğasenin tanımı *'İçinde bulunulan sıkıntıda bir başkasından yardım talebinde bulunmaktır.'* [24] Kişi hazırda bulunmayan birinden ya da ölüden yardım talebinde bulunarak aslında dua etmiş olur. Allah *subhanehu ve teâla* istiğaseyi Kur'an'da dua olarak isimlendirir.

"Eğer kulumuza indirdiğimiz (Kur'an)'den şüphedeyseniz, bu durumda, siz de bunun benzeri bir sure getirin. Ve eğer doğru sözlüyseniz, Allah'tan başka şahitlerinize dua edin/çağırın." [25]

---

21. *https://www.youtube.com/watch?v=OV-Jj6lzNgg.*
22. *Mekayisu'l Luğa 2/280.*
23. *Misbahu'l Munir 1/194.*
24. *El-Külliyyat 1/114, Tacu'l A'rus 5/314.*
25. *2/Bakara, 23*

Kur'an surelerine benzer bir sure getirmeleri konusunda kendilerine meydan okunan müşriklere yol gösteriliyor. Şahitlerinize yani Allah'ın dışında size fayda ve zarar verdiğine inandığınız salihlerin/meleklerin/nebilerin heykellerine dua edin diyor. Burada duadan kast edilen istiğasedir. Onların yardıma çağrılması isteniyor.

'Allah'tan başka şahitlerinize dua edin/çağırın. Dua edin size bu konuda yardım etsinler. Burada duadan kast edilen istiğasedir.' [26]

Dua İbadettir

İstiğase yapan kişi de Allah'tan başkasına ibadet etmiş olur.

"De ki: 'Ben, sizin Allah'tan başka dua etmekte olduklarınıza ibadet etmekten nehyedildim.' De ki: 'Ben sizin heva (istek ve tutku)larınıza uymam; yoksa bu durumda şaşırıp sapmış ve doğru yolu bulmamışlardan olurum.' " [27]

"Rabbiniz dedi ki: 'Bana dua edin, size icabet edeyim. Doğrusu bana ibadet etmekten büyüklenen (müstekbir)ler; cehenneme boyun bükmüş kimseler olarak gireceklerdir.' " [28]

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmaktadır:

"Dua ibadetin ta kendisidir." [29]

26. Ğaribu'l Kur'an İbni Kuteybe 1/43.
27. 6/En'am, 56
28. 40/Mümin, 60
29. Müsned, 18352; Tirmizi, 2969.

Genel Anlamda İbadet Özel Olarak da Dua Sadece Allah'a Yapılır:

"Allah'a kulluk edin, O'na hiçbir şeyi şirk/ortak koşmayın..." [30]

"O diridir, O'ndan başka ilah yoktur. Şu hâlde dini yalnız kendisine halis kılarak sadece O'na dua edin. Hamd alemlerin Rabbi Allah'adır." [31]

Allah'tan Başkasına Dua Etmek Şirk, Dua Eden de Müşriktir

"De ki: 'Ben ancak Rabbime dua ediyor ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmuyorum.' " [32]

"…Sakın müşriklerden olma. Ve Allah ile beraber başka bir ilaha dua etme... " [33]

"Onlar gemiye bindikleri zaman, dini yalnızca O'na 'halis kılan gönülden bağlılar' olarak, Allah'a yalvarıp yakarırlar. Ama onları karaya çıkarıp kurtarınca, hemen şirk koşarlar." [34]

"De ki: 'Düşündünüz mü hiç; eğer size Allah'ın azabı gelirse ya da saat (kıyamet) gelip çatarsa, Allah'tan başkasına mı dua edeceksiniz? Eğer doğru sözlüler iseniz (çağırın bakalım). Hayır, yalnızca O'na dua edersiniz, dilerse kendisini çağırdığınız şeyi açar (giderir) ve ***şirk koşmakta*** *olduklarınızı/Allah'ın dışında dua edilenleri unutursunuz."* [35]

"O şirk koşanlar, şirk koştuklarını gördükleri za-

30. 4/Nisa, 36
31. 40/Mümin, 65
32. 72/Cin, 20
33. 28/Kasas, 87-88
34. 29/Ankebut, 65
35. 6/En'am, 40-41

man: 'Rabbimiz, seni bırakıp bizim ***dua ettiğimiz ortaklarımız*** *bunlardır' diyecekler. (Onlar da bunlara:) 'Siz gerçekten yalan söyleyenlersiniz' diye sözü (geri çevirip) fırlatacaklar."* [36]

"Haberiniz olsun; şüphesiz göklerde kim var, yerde kim var tümü Allah'ındır. ***Allah'tan başkasına dua edenler bile, şirk koştukları varlıklara*** *ve güçlere (gerçekte) uymazlar. Onlar yalnızca bir zanna uyarlar ve onlar ancak zan ve tahminde bulunarak yalan söylemektedirler."* [37]

Allah'tan Başkasına Dua Etmek Küfür, Dua Eden de Kafirdir:

"Haberin olsun; halis (katıksız) olan din yalnızca Allah'ındır. O'ndan başka veliler edinenler (şöyle derler:) 'Biz, bunlara bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz.' Elbette Allah, kendi aralarında hakkında ihtilaf ettikleri şeylerden hüküm verecektir. ***Gerçekten Allah, yalancı, kafir olan kimseyi hidayete erdirmez.****"* [38]

"Sonra onlara denilecek: ***'Şirk koştuklarınız nerede?'*** *Allah'ın dışında (dua ettikleriniz).' Dediler ki: 'Bizi bırakıp kayboluverdiler. Hayır,* ***biz önceleri (meğer) hiçbir şeye dua eder değilmişiz.'*** *İşte Allah,* ***kafirleri böyle şaşırtıp saptırır.****"* [39]

"İnsana bir zarar dokunduğu zaman, gönülden katıksızca yönelmiş olarak Rabbine dua eder. Sonra ona kendinden bir nimet verdiği zaman, daha önce O'na dua ettiğini unutur ve O'nun yolundan saptırmak amacıyla Allah'a eşler koşmaya başlar. De ki: ***'Küfrünle biraz (dünya zevklerinden) yararlan;*** *çünkü sen, ateşin halkındansın."* [40]

Allah'tan Başkasına Dua Eden Onu İlah Edinmiş Olur:

"Ve Allah ile beraber başka ***bir ilaha dua etme.*** *O'ndan başka ilah yoktur. O'nun vechinden başka her şey helak olucudur. Hüküm O'nundur ve siz O'na döndürüleceksiniz."* [41]

"Ya da sıkıntı ve ihtiyaç içinde olana, kendisine dua ettiği zaman icabet eden, kötülüğü açıp gideren ve sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı? ***Allah ile beraber başka bir ilah mı?*** *Ne az öğüt alıp düşünüyorsunuz."* [42]

Çünkü bir insanın birine dua etmesi için öncelikle onun olağanüstü güçlere sahip olmasına itikad etmesi gerekir. Genelde şirkin özü olan Allah'a ait sıfatların Allah dışında varlıklara verilmesi söz konusudur. Mutasavvıfların şeyh/veli inancına bakıldığında bu durum açıkça görülmektedir. ***'Tasavvufta Veli/Şeyh Tasavvuru'*** yazımızda bunun örneklerini kaynaklarıyla zikretmiştik.

Allah'ın Dışında Dua Edilenler İstekleri Yerine Getiremezler:

"Hak olan çağrı (dua, ibadet) yalnızca O'na (olan)dır. Onların Allah'tan başka dua ettikleri ise, onlara hiçbir şeyle cevap veremezler. (Onların durumu) yalnızca, ağzına gelsin diye, iki avucunu suya uzatan(ın boşuna beklemesi) gibidir. Oysa ona gelmez. Kafirlerin duası, sapıklık içinde olmaktan başkası değildir." [43]

"(Allah) Geceyi gündüze bağlayıp katar, gündüzü de geceye bağlayıp katar; güneşi ve ayı emre amade kılmıştır, her biri adı konulmuş bir süreye kadar akıp gitmektedir. İşte bunları (yaratıp düzene koyan) Allah sizin Rabbinizdir; mülk O'nundur. O'ndan başka dua ettikleriniz ise, bir çekirdeğin incecik zarına bile malik olamazlar. Eğer onlara dua ederseniz, duanızı işitmezler, işitseler bile size cevap veremezler. Kıyamet gününde ise, sizin şirk koşmanızı tanımayacaklardır. (Bunu her şeyden) Haberi olan Allah gibi sana (hiç kimse) haber vermez." [44]

"O'ndan başka dua ettiğiniz şeyler (çağırdıklarınız) size yardım etmeye muktedir değillerdir (güç yetiremezler) ve kendilerine de yardım edemezler." [45]

Bir insanın birine dua etmesi için öncelikle onun olağanüstü güçlere sahip olmasına itikad etmesi gerekir. Genelde şirkin özü olan Allah'a ait sıfatların Allah dışında varlıklara verilmesi söz konusudur. Mutasavvıfların şeyh/veli inancına bakıldığında bu durum açıkça görülmektedir.

36. 16/Nahl, 86
37. 10/Yunus, 66
38. 39/Zümer, 3
39. 40/Mümin, 73-74
40. 39/Zümer, 8
41. 28/Kasas, 88
42. 27/Neml, 62
43. 13/Ra'd, 14
44. 35/Fatır, 13-14
45. 7/Araf, 197

"Allah'tan başka dua ettikleri hiçbir şeyi yaratamazlar, üstelik onlar yaratılıp durmaktadırlar." [46]

İstiğase/Dua Şirkine Dair En Kapsayıcı Cevap

Tarih boyunca Allah'ın dışında salih olduğuna inanılan insanlardan yardım talep edenler onlar hakkında bazı inançlara sahip olmuşlardır. Bu inançları şöyle özetlenebilir:

- Dua edilen varlığın fayda ve zarar vermeye muktedir olduğu, varlık üzerinde tasarruf edebilme yetkisine sahip olduğuna inanma.

- Dua edilenin mülk ve tasarrufta asıl yetkili olmasa da asıl yetkiliye bu konuda ortak olduğu veya kendisine yetki ortaklığı verildiğine inanma.

- Dua edilenin asıl yetkili ya da ortak olmasa da asıl yetki sahibine yardımcı olduğu, işlerinde ona destek verdiğine inanma.

- Asıl yetki, ortaklık ve yardımcılığın olmadığı yerde dua edilen asıl yetkilinin yanında değerinin olduğu, bu sebeple aracılık edeceğine inanmak.

*"De ki: "Allah'ın dışında (haklarında güzel zan besleyip değer verdiklerinizi) çağırın. Onların göklerde ve yerde bir zerre ağırlığınca bile **(hiçbir şeye) güçleri yetmez,** onların bu ikisinde hiçbir **ortaklığı olmadığı gibi,** O'nun bunlardan hiçbir **destekçi/yardımcı olanı da yoktur.** O'nun katında izin verdiğinin dışında **(hiç kimsenin) şefaati/aracılığı yarar sağlamaz...**"* [47]

Ayet-i kerime tarih boyunca müşriklerin tutunduğu tüm sebepleri ellerinden almış ve hiçbir varlığın zannedilen bu yetkilerden birine tamamen ya da kısmen sahip olmadığını, olamayacağını buna binaen de sadece âlemlerin Rabbi olan Allah'a dua edilmesi ve O'ndan yardım talep edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[48]

İnsanlar arasından Allah'a *subhanehu ve teâla* en sevimli olan ve Rabbi katında Makam-ı Mahmud sahibi olan Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle söylenmesi istenmiştir:

"De ki: 'Allah'ın dilemesi dışında kendim için yarardan ve zarardan (hiçbir şeye) malik değilim. Eğer gaybı bilebilseydim muhakkak hayırdan yaptıklarımı arttırırdım ve bana bir kötülük dokunmazdı. Ben, iman eden bir topluluk için, bir uyarıcı ve bir müjde vericiden başkası değilim.' " [49]

Allah'ın dışında olan yani kul olan hiçbir varlık dua edilmeye ve yardım talep edilmeye uygun değildir.

Allah katındaki değerine rağmen Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* dahi ne kendisi ne de başkası için elinde bir şey bulundurmuyorsa, ondan daha değersiz olduğu mutasavvıflar tarafından kabul edilen şeyhler/velilerin böylesi bir yetkiye sahip olması düşünülemez. Kaldı ki Mekkeli müşriklerin o gün için dua ettiği ve Allah'ın yanında değerli olduklarına inandıkları nebiler, salihler ve meleklerin kabir ve heykelleri için Allah *subhanehu ve teâla* şöyle buyurmuştur:

*"Allah'tan başka dua ettikleriniz **sizler gibi kullardır.** Eğer doğru iseniz, hemen onları çağırın da size icabet etsinler."* [50]

Ayet açıkça ifade eder ki; Allah'ın dışında olan yani kul olan hiçbir varlık dua edilmeye ve yardım talep edilmeye uygun değildir.

Dua ve İstiğase Şirkinin Tasavvufa Bulaşma Nedeni

Bunca nassın varlığına rağmen tasavvuf ehlinin Allah'tan başkasına dua edip istiğase yapmasının bazı nedenleri vardır. Bu nedenler aynı zamanda ayetleri yanlış anlayıp, tahrif etmelerine neden olmuştur. Bunların tümünü zikretmek bir dergi yazısı için mümkün değildir. Bunlardan en önemli gördüğümüz nedenleri zikretmeye çalışacağız.

---

46. *16/Nahl, 20*
47. *34/Sebe, 22-23*
48. *Ayetin tefsiri için bknz: es-Sava'iku'l Mürsele 2/461, Medaricu's Salikin 1/351.*
49. *7/Araf, 188*
50. *7/Araf, 194*

Yanlış Kıyas

Yaratılmışların Allah'ın emirlerine karşı isyan etmelerinin ilk nedeni ölçüsüz ve hatalı kıyastır. Allah *subhanehu ve teâla* İblis'e Âdem'e *aleyhisselam* secde etmesini emrettiğinde İblis, Allah'ın emrini yerine getirmek yerine kıyas yapmış, kendi ham maddesi olan ateşin Âdem'in ham maddesi olan topraktan üstün olduğunu iddia etmiş ve bu kıyas sonucunda Rabbine isyan etmiştir.

"(Allah) buyurdu: 'Sana emrettiğim zaman, seni secde etmekten alıkoyan nedir?' (İblis): 'Ben, dedi, ondan hayırlıyım; beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın.' " [51]

Bu batıl kıyasa Rabbimizin cevabı şöyle olmuştur:

"(Allah) buyurdu: 'Öyleyse oradan in, orada büyüklük taslamak senin haddin değildir. Çık, çünkü sen aşağılıklardansın.' " [52]

İblis'in Allah'ın *subhanehu ve teâla* huzurundan kovulma ve şeytanlaşma sürecinde batıl kıyas başat sebep olduğundan, düşmanı olan insanoğlunu batıl kıyasla aldatıp kandırmıştır. İnsanı ebedi olarak Allah'ın mağfiret ve rahmetinden uzaklaştıran şirk necasetini bu yolla insanoğluna süslemiş ve onu yaptığı bu yanlışa ikna etmiştir.

Kulları Allah'a Kıyas

Tasavvuf ehlinin temel sıkıntısı Allah'a *subhanehu ve teâla* kulluk yaparken yanlış kıyasla yola çıkıp hatalı bir sonuç elde etmeleridir. Çoğu zaman fasit örnekler vererek içinde bulundukları durumu meşrulaştırmaya gayret ederler. Efendim, bir şirket müdürüne ulaşmak için araya aracı koymak gerekirmiş. Direkt ulaşmaya çalıştığımız takdirde mümkün olmaz, istediğimizi elde edemezmişiz. Bu nedenle müdüre yakın birilerini bulup, onların müdür yanındaki değerinden istifade ederek müdüre ulaşmamız gerekirmiş. Dualarımız da böyleymiş. Bizler günahkar olduğumuzda Allah'tan *subhanehu ve teâla* çok uzaklaşmışız. O'na ellerimizi açıp direkt yalvarsak bile dualarımız O'na ulaşmazmış. Zaten haddini bilen kul bunca günahıyla böyle bir şeye kalkışmazmış. Bunun için Allah'ın yanında değerli olan salihlere duamızı ve istiğasemizi sunmalıymışız.

51. 7/Araf, 12
52. 7/Araf, 13

Bu nasıl da çirkin bir kıyastır! Muvahhid bir Müslümanın duyduğunda dehşete düşüp ürperdiği *'Yuh olsun Rabbini şirket müdürüne kıyas eden akla'* diyeceği türden bir kıyas.

"Onlar, Allah'ın kadrini hakkıyla takdir edemediler. Şüphesiz Allah, güç sahibidir, azizdir." [53]

"Onlar, Allah'ın kadrini hakkıyla takdir edemediler. *Oysa kıyamet günü yer, bütünüyle O'nun avucu (kabzası)ndadır; gökler de sağ eliyle dürülüp bükülmüştür.* ***O, şirk koştuklarından münezzeh ve yücedir."*** [54]

İnsan nasıl Rabbini şirket müdürüne kıyas eder? Bilmez mi ki onun Rabbi hiçbir şeyin kendine kıyas edilemeyeceği kadar yüce ve büyüktür.

"O'nun benzeri gibi olan hiçbir şey yoktur. O, işitendir, görendir." [55]

"Göklerin, yerin ve her ikisi arasındakilerin Rabbidir; şu hâlde O'na ibadet et ve O'na ibadette kararlı ol. Hiç O'nun adaşı olan/dengi/onunla beraber ismi anılmaya layık birini biliyor musun?" [56]

"Hiçbir kimse onun dengi değildir." [57]

Dua ve istiğase konusunda kudret ve azamet sahibi Rabbini aciz ve küçük olan insana kıyas etmek teknik olarak mümkün olmadığı gibi aklen de mümkün değildir. Teknik olarak kıyas

53. 22/Hac, 74
54. 39/Zümer, 67
55. 42/Şura, 11
56. 19/Meryem, 65
57. 112/İhlas, 4

yapabilmek için konu hakkında nas olmaması ve iki kıyas edilen arasında ortak bir illet olması gerekir. Kıyasın tanımı:

'Hakkında açık hüküm bulunmayan bir meselenin hükmünü, aralarındaki ortak özelliğe veya benzerliğe dayanarak hükmü açıkça belirtilen meseleye göre belirlemektir.'

Allah'tan başkasına dua edilemeyeceği, istiğasede bulunulamayacağı konusunda yüzlerce delaleti kat'i nas vardır. Nassın olduğu yerde kıyas olmayacağından bu kıyas baştan ölçüsüzdür. Kıyas yapılanla kendine kıyas edilen arasında hiçbir ortak nokta olmadığı gibi bütünüyle birbirine zıttır.

Biri yaratan Allah, diğeri yaratılan kuldur.

Biri her şeyi gören, işiten ve bilen tüm güzel isimlerin ve yüce sıfatların sahibi Allah, diğeri duyması, görmesi ve işitmesi sınırlı olan insandır.

Biri her istenileni verebilecek güce sahip olan Allah; diğeri fakr ve zilleti, acziyet ve küçüklüğü yaratılışı gereği olan insandır.

Biri kendisinden istenilmesinden hoşnut olur ve istemeyen kullarına öfkelenir, diğeri kendisinden istenilmesinden rahatsız olur.

Zinayı evliliğe kıyas eden, içkiyi meşrubata kıyas eden ne kadar bozuk bir akla ve adaletsiz bir ölçüye sahipse dua konusunda Rabbini şirket müdürüne kıyas eden ondan daha ahmak ve ölçüsüzdür.

Zinayı evliliğe kıyas eden, içkiyi meşrubata kıyas eden ne kadar bozuk bir akla ve adaletsiz bir ölçüye sahipse dua konusunda Rabbini şirket müdürüne kıyas eden ondan daha ahmak ve ölçüsüzdür.

Berzah Hayatıyla Dünya Hayatını Kıyas Etmek

"Allah yolunda öldürülenleri sakın 'Ölüler' saymayın. Hayır, onlar, Rabbleri katında diridirler, rızıklanmaktadırlar." [58]

"Peygamberler kabirlerinde diridirler, namaz kılarlar." [59]

Ölmüş olan salihlerin yaşadığını, yaşadıkları içinde tasarruf edebileceklerine inanırlar. Onlara yapılan duaları işittikleri ve bunlara cevap verebileceklerini düşünürler. Yaşarken onlarla konuşup talepte bulundukları gibi, berzah hayatında da bunun mümkün olduğunu savunurlar.

Oysa berzah ve dünya hayatı birçok yönden birbirinden farklı olan iki ayrı hayattır. Birbirlerine kıyas edilmeleri mümkün değildir. Aradaki farkı anlamamız açısından Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* açıklamalarına bakalım:

*"Rasûlullah, Cabir bin Abdullah ile karşılaştı. Onu üzgün görünce: 'Üzgün olduğunu görmekteyim. Seni üzen nedir?' diye sordu. Cabir: 'Babam şehid oldu. Geride de bakıma muhtaç çocuklar ve ödenmesi gereken borçlar bıraktı. Bunun için üzülüyorum.' dedi. Rasûlullah ona: 'Allah'ın babana ne mükafat verdiğini sana haber vereyim mi?' dedi. Cabir: 'Evet' dedi. Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Allah baban dışında herkesle bir hicab (perde) arkasından konuştu. Fakat babanla arada hiçbir hicab bulunmaksızın konuştu ve ona şöyle dedi: 'Ey Kulum! Benden ne istersen iste, sana vereyim.' O: 'Ey Rabbim! Ruhumu tekrar geri döndür de senin yolunda tekrar öleyim.' dedi. Allah ona: **'Ben, dünyada ölen kimseleri tekrar dünyaya döndürmeyeceğimi daha önce bildirmiştim.** Bunun için senin tekrar dünyaya dönmen mümkün değildir.' dedi. O: 'Ey Rabbim! O zaman, benim şu an içinde bulunduğum hâli, bana verilen nimeti benim gibi şehid ölmeyen kimselere bildir.' dedi. Bunun üzerine Allah Âl-i İmran 169. ayetini indirdi.' "* [60]

Onların diri olduğunu ispat eden şeriat aynı zamanda onların dünyaya dönemeyeceğini, tekrar salih amel yapma isteklerinin Allah tarafından geri çevrildiğini açıkça belirtmiştir. Yine Peygemberlerin kabirlerinde diri olduğunu söyleyen Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* kabirlerin putlaştırılmasını yani putlara yapılan eylemlerin kabirlere yapılmasını yasaklamıştır. Rabbine yaptığı dualardan biri de şöyledir:

58. 3/Âl-i İmran, 169

59. *Heysemi Mecmu'l Zevaid'de (8/368): 'Ebu Ya'la ve Bezzar rivayet etmiştir. Ebı Ya'la'nın ricali sikattır/güvenilirdir.' demiştir.*

60. *Tirmizi, 3010; İbni Mace, 190, 2800.*

"Allah'ım benim kabrimi bir put kılma. Allah Peygemberlerinin kabrini mescit edinenlere lanet etsin." [61]

Meşru Olmayan Sebepleri Meşru Sebeplere Kıyas Etme

Yukarıda Cübbeli Ahmed'in bir konuşmasının deşifresini zikretmiştik. Orada şöyle diyordu:

'... 'Allah'tan başka istenecek yok diyor.' O zaman doktora gitme, şunu yapma, bunu yapma. Yok onlar başka. Doktorun yaratma durumu yok ki. O da sebep bu da sebep. Nasıl eczaneden ilaç alacaksın? Nasıl doktora gideceksin. Allah hikmetini böyle yaptı. Burada da sebepler yarattı. Sebeplere sarılacaksın. Yok efendim aracı maracı tanımıyorum. Burada şu kadar kablo var. Şu ışığın gelmesi için, hoparlöre ses gelmesi için arada bu kadar kablo var. Ceryan nereden nereden geliyor. Arkasında trafo var. Yok ben kabloya fişe bağlanmam. Ben direkt ana trafoya bağlanacağım. Patlatırsın kardeşim. Gider dumanın çıkar. Ben Allah'a direkt bağlanayım. Peygamberi, evliyayı, müçtehidleri devreden çıkar. Şeytana bağlanırsın. Direkt Allah'a bağlanayım diyen şeytana bağlanır."

Maalesef bu tarz ifadeleri çokça duyuyor ve okuyoruz. *'Hastalığa asıl şifa veren Allah ancak, sebep olarak doktora gidiyor, ilaç kullanıyoruz. Bunun gibi asıl yaratan, veren, sıkıntıları gideren Allah, bizler sebep olarak salihlerden istiyoruz'* diyorlar.

Oysa Allah *subhanehu ve teâla* bazı sebepleri meşru kılmış bazısını yasaklamıştır. Her sebebi birbirine kıyas etmek doğru değildir. Doktora gidiyor ve ilaç kullanıyor oluşumuzun nedeni şeriatın bunları meşru sebep kabul edip insanları teşvik etmesindendir.

"Tedavi olunuz ey Allah'ın kulları. Çünkü Allah indirdiği her hastalığın -ölüm ve yaşlılık müstesna- mutlaka dermanını da indirmiştir." [62]

"Şifa üç şeydedir: Bal içmek, hacamat ve ateşle dağlanmak. Ben ümmetimi ateşle dağlanmaktan men ediyorum." [63]

Görüldüğü gibi tedavi ve ilaç, şeriat tarafından meşru kabul edilmiş ve insanlara ihtiyaçlarını giderme yolu olarak gösterilmiştir. Allah'tan başkasına dua etmek, istiğasede bulunmak ise yukarıda zikrettiğimiz onlarca ayette yasaklanmıştır. Bunun Allah'a yaklaştıran bir sebep olmadığı, bilakis insanı Allah'tan ebediyen uzaklaştıran ve O'nun rahmetinden mahrum eden bir sebep olduğu belirtilmiştir.

Bu meşrebe sahip olan insanların dillerine doladıkları *"Allah'a vesile arayınız"* ayeti için de aynısı geçerlidir. Vesilenin ne olduğu ayetin bizzat kendisinde açıklanmış, birçok ayette de meşru olan vesileler insanoğluna gösterilmiş, meşru olmayanlar ise müşrikler üzerinden anlatılmıştır.

"Ey iman edenler, Allah'tan korkun ve O'na vesile arayın. O'nun yolunda cihad edin umulur ki kurtuluşa erersiniz." [64]

Allah'a yaklaştıran vesile Allah yolunda cihad ve onun gibi salih amellerden olup şeriatın onay verdiği amellerdir. İnsanın meşru gördüğü her

61. *Müsned, 7358.*

62. *Müsned, 18455.*
63. *Buhari, 5680; Müslim, 2205.*
64. *5/Maide, 35*

vesile, vesile olmayabilir. Buna en güzel örnek müşriklerin Allah'ın yanında değerli olduklarına inandıkları nebi, melek ve salih insanlara dua etmeleridir.

"Haberin olsun; halis (katıksız) olan din yalnızca Allah'ındır. O'ndan başka veliler edinenler (şöyle derler:) ***'Biz, bunlara bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz.'*** *Elbette Allah, kendi aralarında hakkında ihtilaf ettikleri şeylerden hüküm verecektir.* ***Gerçekten Allah, yalancı, kafir olan kimseyi hidayete erdirmez."*** [65]

Müşriklerin Allah'ı memnun etmek adına Kabe'yi çıplak tavaf etmeleri de buna örnek gösterilebilir. Günah işledikleri elbiselerle Kabe etrafında bulunmayı Allah'a yakıştırmayan bu insanlar çıplak tavaf ettikleri takdirde Allah'ı hoşnut edeceklerine inanmışlardı. Oysa avreti örtmek Allah'ın *subhanehu ve teâla* emriydi. Kimse Allah'a nasıl yakınlaşılacağını, hangi vesilenin meşru olduğunu Allah'tan daha iyi bilemezdi.

"Onlar, 'çirkin bir hayâsızlık' işlediklerinde: 'Biz atalarımızı bunun üzerinde bulduk. Allah bunu bize emretti.' derler. De ki: 'Şüphesiz Allah, 'çirkin hayâsızlıkları' emretmez. Bilmediğiniz bir şeyi Allah'a karşı mı söylüyorsunuz?' " [66]

Allah'tan *subhanehu ve teâla* başkasına dua etmek meşru bir vesile ve sebep olmadığından meşru olana kıyas edilmesi şer'an ve aklen batıldır.

Müşriklerin Allah'ın dışında dua ettiği ve istiğasede bulunduğu heykeller, nebi olduğuna inandıkları, salih olduğunu düşündükleri insanların heykel ve kabirlerinden başka bir şey değildir.

Bizim Dua/İstiğasemizle Müşriklerin Yaptığı Birçok Yönden Farklıdır

Tasavvuf ehli kendi yaptıkları ile müşriklerin yaptıkları arasında fark olduğunu iddia ederler. Zikrettikleri farkları şöyle özetleyebiliriz:

• Onlar putlarına dua ediyorlar bizler ise salih insanlardan istiyoruz.

• Onlar yaptıklarına ibadet, putlarına da ilah diyorlar. Biz ise sadece Allah'a ibadet edileceğine inanıyor ve Allah'tan başka ilah olmadığına inanıyoruz.

• Onlar putların yarattığına ve direkt dualara icabet ettiğine inanıyorlar. Biz ise asıl yaratanın Allah olduğuna inanıyoruz.

Bu zikrettikleri farklar nedeniyle yukarıda verdiğimiz ayetlerin kendilerini kapsamadığını iddia ediyorlar. Oysa dikkatle incelendiğinde müşriklerin inanç ve mezhebini yanlış anladıklarından böylesi farklar tespit ettikleri anlaşılır.

Putların Mahiyeti

Müşriklerin Allah'ın dışında dua ettiği ve istiğasede bulunduğu heykeller, nebi olduğuna inandıkları, salih olduğunu düşündükleri insanların heykel ve kabirlerinden başka bir şey değildir. Kimi putların ise Allah'ın kızları olduğuna inandıkları melekler olduğuna itikad ederlerdi.

En meşhur üç put yakından incelendiğinde bu hakikat gündüzün aydınlığı gibi açığa çıkacaktır:

"Gördünüz mü? Haber verin; Lat ve Uzza'yı. Ve üçüncü (put) olan Menat'ı(n herhangi bir güçleri var mı)? Erkek (evlat) sizin, dişi O'nun mu?" [67]

"...Lat, Uzza ve Menat: Müşrikler putlarını Allah'ın isimleriyle isimlendirdiler. Lat ismi Allah'tan, Uzza El-Azizi'den, Menat ise El-Mennan isminden gelir dediler. ***Ve onların Allah'ın kızları olduğuna inandılar...***

Lat için *İbni Abbas, Mücahid ve Ebu Salih dedi ki: O hacılara sevik (bulamaç) yemeği hazırlayan bir adamdı. Ölünce kabrinin başında beklediler ve ona ibadet ettiler...*

Uzza için ise *ilim ehli ihtilaf etti. Kimisi der ki: o ibadet ettikleri küçük ağaçlardı. Bazısı beyaz bir taş olduğunu söyledi. Kimisi Sakif kabilesinin ibadet ettiği, Taif'te bir ev olduğunu söyler..."* [68]

---

65. 39/Zümer, 3
66. 7/Araf, 28
67. 53/Necm, 19-21
68. Taberi Tefsiri ilgili ayetler özetle...

Görüldüğü gibi en meşhur putlar melekleri temsil ettiğine inandıkları heykeller ya da hacılara hizmet ettiğini düşündükleri salih insanların kabirleridir. Bazısı da günümüzde ev benzeri inşa edilen türbeler gibi evden ibaret ya da bez bağlanan, dilek umulan ağaçlar misali ağaçlardır.

Aslında put denilen şeyin dikine veya suret sahibi bir heykel olması şart değildir. Put kendisine ibadet edilen her şeydir. Allah'a *subhanehu ve teâla* yapılması gereken ibadeti neye yaparsanız o sizin putunuz olmuş olur. Bunun bir mezar, ağaç, ev ya da heykel olması arasında fark yoktur.

"De ki: 'Allah'ın dışında (haklarında güzel zan besleyip değer verdiklerinizi) çağırın. Onlar sizden ne zararı uzaklaştırabilirler, ne de (onu yararınıza) dönüştürebilirler. Onların dua ettikleri de Rabblerine daha yakın olmak için vesile ararlar. O'nun rahmetini dilerler, azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı korkunçtur.' " [69]

Bu ayet-i kerimede anlatılmak istenen hakikat nüzul sebebi bilindiğinde daha iyi anlaşılacaktır:

Abdullah ibni Mesud *radıyallahu anh* şöyle demiştir: *'İnsanlardan bir grup, cinlerden bir gruba tapıyorlardı. Bu cinniler Müslüman oldular. İnsanlar hâlâ bunlara tapmaya devam ettiler. Bunun üzerine ayet nazil oldu.'* [70]

Abdullah ibni Abbas *radıyallahu anh* şöyle demiştir: *'Şirk ehli derdi ki: Biz İsa, Üzeyr ve meleklere ibadet ediyoruz.'* [71]

Burada görüyoruz ki müşrikler fayda ve zarar umdukları cinlere ve Peygamberlere dua ediyorlar. Yani Allah'a yapılması gereken dua ibadetini Peygambere yaptıklarında onu put edinmiş oluyorlar. Ayetin bunun yanında verdiği en önemli mesaj ise; bu dua ettikleriniz dahi Allah'a yakınlaşmak için vesile arıyorken, Allah'ın rahmetini umup azabından korktukları için ona kulluk ediyorken siz nasıl onları vesile edinirsiniz. Onlar Allah'a dua edip yalvarırken sizler nasıl onlara dua edip çağırırsınız. Rabbimiz ne de güzel buyurur:

69. 17/İsra, 56-57

70. Buhari, 4713.

71. İbni Kesir ilgili ayet tefsiri.

*"Allah'ı bırakıp da dua ettikleriniz **sizin gibi kullardır.** Eğer doğru söyleyenlerseniz onlara yalvarın da size cevap versinler!"* [72]

Bir Varlığa İbadet ve Onu İlah Edinme

İslam ibadet olan şeyleri açıkça belirtmiştir. Konumuz olan duanın ibadet olması ise İslam'ın en açık meselelerindendir. Siz ibadet olan bir eylemi kime yaparsanız onu ilah edinmiş ve ona kulluk yapmış olursunuz. İbadeti bir varlığa yaptıktan sonra bunu nasıl isimlendirdiğinizin hiçbir önemi yoktur.

"Onlar, Allah'tan başka alimlerini, din adamlarını ve Meryemoğlu Mesih'i de rabler olarak kabul ettiler. Oysa tek ilahtan başkasına kulluk etmemekle emrolunmuşlardı. O'ndan başka ilah yoktur. Allah koştukları şirkten uzaktır." [73]

Hristiyanların din adamı ve abidlerine karşı tutumunu anlatan bu ayete göre onlar din büyüklerini ve Peygamberlerini rab edinmiş ve onlara kulluk etmişlerdir. Peki Hristiyanlar bunu kabul ederler mi? Onlardan dinleyelim:

"Adiy bin Hatem, Peygamberin yanına, boynumda altından yapılmış bir haç bulunduğu hâlde vardığımda bana,'Ey Adiy! O putu boynundan çıkar, at! dedi. Peygamber o sırada Tevbe suresini okuyordu. 'Onlar hahamlarını, rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i rabler edindiler' ayetine gelince ben, 'Ey Allah'ın Rasûlü! onlar hahamlarına ve rahiplerine ibadet etmiyorlar' dedim. Bunun üzerine Peygamber, 'O haham ve rahipler Allah'ın helal ettiğini haram kılmıyorlar mı? Onlar da (Yahudi ve Hristiyanlar)

72. 7/Araf, 194

73. 9/Tevbe, 31

da hahamlarının ve rahiplerinin haram ilan ettiklerine haram demiyorlar mı? Yine onlar Allah'ın haram kıldığını helal kılmıyorlar mı ve o millet de onu helal olarak kabul etmiyor mu?' diye sordu. Ben, 'Evet, ya Rasûlullah!' dedim. O da bunun üzerine, 'İşte onların hahamlarına ve rahiplerine ibadetleri budur' diye buyurdu." [74]

Hristiyanlar hiçbir zaman din adamlarına rab dememiş ve onlara ibadet ettiklerini kabul etmemişlerdir. Ancak Allah'ın hakkı olan teşri/kanun yapma/helal haram belirleme yetkisini din adamlarına vermişlerdi. Yani sadece Allah'a *subhanehu ve teâla* yapılacak bir ibadeti Allah'tan başkasına yaptılar. Onların bu durumu nasıl algılayıp isimlendirdiklerine bakılmadan bu fiile ibadet, neticeye de din adamlarını rab edinme dendi. Allah'tan başkasına dua edenler de yaptıkları bu fiile ibadet demeyip dua ettiklerinde ilah demeseler de sonuç değişmez. İbadet olan duayı Allah'tan başkasına sarf ettiklerinde hem onlara ibadet etmiş hem de onları Allah'ın dışında ilah edinmiş olurlar.

İbadet olan duayı Allah'tan başkasına sarf ettiklerinde hem onlara ibadet etmiş hem de onları Allah'ın dışında ilah edinmiş olurlar.

Kur'an'ı kerimin Müşriklerle ilgili ilginç ifadelerinden biri *'Nefislerine küfürle şahitlik etmeleri'* dir.

"Müşrikler, ***üzerlerindeki kafirliğe şahit olup dururlarken*** *Allah'ın mescitlerini onarmaları yakışık almaz. Onların yaptıkları işler boşa gitmiştir. Cehennemde temelli kalacaklardır."* [75]

Biz biliyoruz ki Mekkeliler kendilerine kâfir demiyorlardı. Bilakis Müslümanları kafirlikle suçluyor din dışına çıktı anlamında *'Sab'i'* diyorlardı. Onlar kendilerine kafir dememelerine rağmen Kur'an nasıl bunu şahitlik kabul ediyordu?

Hasan-ı Basri *rahimehullah* der ki:

"Onlar biz kafiriz demezlerdi. Lakin küfür sözünü söylemeleri nefislerine kafirlikle şahitlik etmek kabul edildi." [76]

İbni Abbas *radıyallahu anh* der ki:

"Mahluk olduğunu ikrar etmelerine rağmen putlara secde etmeleri nefislerine küfürle şahitlik etmeleridir." [77]

Konuyla ilgili farklı görüşler zikredilse de[78] tercih ettiğimiz onların içinde bulundukları hâlin onların aleyhine bir şahitlik olarak kabul edilmesidir.

Müşrikler Putların Yarattığına İnanır Mıydı?

Bu sorunun cevabını Kur'an'da arayalım:

"De ki: 'Gökten ve yerden size rızık veren kimdir? Kulak ve gözlere hükmeden kimdir? Ölüden diriyi çıkaran; ölüyü de diriden çıkaran kimdir? Her işi düzenleyen kimdir?' Onlar: 'Allah'tır! diyecekler. O hâlde O'na karşı gelmekten sakınmaz mısınız?' de."

"De ki: 'Eğer biliyorsanız söyleyin: Yer ve yerde bulunanlar kime aittir?' 'Allah'ındır' diyecekler. 'Öyle ise siz hiç düşünüp öğüt almaz mısınız?' de. De ki: 'Yedi kat göklerin Rabbi, büyük Arş'ın Rabbi kimdir?' 'Allah'ındır' diyecekler.

---

74. *İbni Kesir tefsiri ilgili ayet. Bknz: Tirmizi 3095.*

75. *9/Tevbe, 17*

76. *Tefsiru'l Beğavi ilgili ayet tefsiri.*

77. *Camiu'l Ahkam/Kurtubi Tefsiri ilgili ayet.*

78. *Fahreddin er-Razi tefsirinde derki: '... Bu şâhid oluşun tefsiri hususunda âlimler, birçok izah zikretmişlerdir:*

1. En doğrusu olan bu görüşe göre onlar, kendilerinin putlara taptıklarını, Kur'an'ı tekzib ettiklerini ve Muhammed'in Peygamberliğini inkâr ettiklerini açıkça söylüyorlardı. Bütün bunlar küfürdür. Kim, bütün bunların kendisinde bulunduğuna şehadet ederse, aslında, küfür olan bir şey hakkında kendisi aleyhine şehadette bulunmuş olur. Yoksa ayetten murad, "Onlar (açıkça) kendilerinin kafir olduklarını söylerler" manası değildir.

2. Süddî şöyle demiştir: 'Onların, kendilerinin küfrüne şehadet etmeleri şudur: Bir Hristiyana, 'Sen kimsin ve nesin?' denildiğinde o: 'Ben Hristiyanım'; Yahudi, 'Ben bir Yahudiyim'; putperest de, 'Ben bir putperestim' der. Bu izah, bizim birinci maddede zikrettiğimiz izahla kuvvetlenir.

3. O kafirlerin aşırıları: 'Biz, Muhammed'in dinini ve Kur'an'ı inkâr ediyoruz!' diyorlardı. Belki de maksad budur.

4. Onlar, çırılçıplak bir vaziyyette Ka'be'yi tavaf ediyorlar ve: 'Biz, içinde bulunuyorken Allah'a isyan ettiğimiz elbiselerle Kabe'yi tavaf edemeyiz' diyorlardı. Kabe'yi her tavaf edişlerinde de, putlarına secde ediyorlardı. İşte bu, onların, kendilerinin küfür ve şirklerine şahitlik etmeleri demektir.

5. Onlar, 'Lebbeyk Allah'ım... Senin hiçbir şerîkin yok! Ancak aslında senin mahlukun olup, kendisi ve malik olduğu her şey sana ait olan bir şerîkin vardır.' derlerdi.

6. İbni Abbas'ın şöyle dediği nakledilmiştir: 'Bu ayetten maksad şudur: Onlar Peygamberin kâfir olduğuna şehâdet ediyorlardı.'

'Öyle ise ona karşı gelmekten sakınmaz mısınız?' de. De ki: "Eğer biliyorsanız söyleyin: Her şeyin hükümranlığı elinde olan, kendisi koruyan, kendisine karşı korunulamaz olan kimdir?' 'Allah'ındır' diyecekler. 'Öyle ise nasıl aldanıyorsunuz?' de. Hayır, biz onlara gerçeği getirdik, fakat onlar kesinlikle yalancıdırlar." [79]

Müşrikler ayette zikredilen başta yaratma olmak üzere putlardan isteklerinin tümünün Allah'ın elinde olduğuna, O'nun mülkü ve izninde cerayan ettiğine inanıyorlardı. Bundan dolayı onlar tavaf esnasında şöyle telbiye getirirlerdi:

"İbni Abbas anlatıyor: Müşrikler (Telbiyelerinde): 'Lebbeyke lâ şerike lek'; derlerdi. Senin emrine icabet ettim Allah'ım, Senin hiçbir ortağın yoktur.

Rasûlullah da: 'Yazık size! Yeter, yeter (Bununla yetinin, burada durum anlamında)' buyururdu. Bunun üzerine müşrikler: 'Yalnız bir şerik müstesnâ. O, senin şerikindir. Sen, ona ve onun mâlik olduğu her şeye mâliksin', derlerdi. Onlar bunu, Kabe'yi tavaf ederken ifade ediyorlardı." [80]

Müşrikler dua ettikleri putlarının Allah'ın mülkü olduğuna inanıyorlardı. Açık bir şekilde putların asıl değil, aracı olduğunu söylüyor ve onlara Allah'a yaklaştırsın diye ibadet ettiklerini söylüyorlardı.

"Kendilerine fayda da zarar da veremeyen şeylere: Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir/aracılarımızdır, diyerek Allah'tan başkalarına kulluk ederler. De ki: 'Allah'a, göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz?' Allah, koştukları şirklerden münezzeh ve yücedir." [81]

Bu zikrettiklerimiz göstermiştir ki dün Allah'tan gayrısına dua edenlerle bugün kabirlere/ölülere dua edenler, sıkıştıklarında onlardan medet umanlar arasında hiçbir fark yoktur. Fark olduğu iddia edilen noktalar müşriklerin inanç ve mezhepleri doğru anlaşılmadığından dolayıdır.

Şayet bir fark zikredilecek olursa o da şu olmalıdır: Eski müşrikler rahatlık anında putlarından, darlıkta ise sadece Allah'tan isterlerdi. Günümüz şirk ehliyse rahatlık anında da zorlukta da şeyhlerinden istiyorlar! Şüphesiz Allah *subhanehu ve teâla* müşriklerin şirk koşmalarından münezzeh ve yücedir.

Davamızın sonu; âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd etmektir.

79. 23/Müminun, 84-90

80. Müslim, 1185

81. 10/Yunus, 18

Şeriat ve Maslahat Açısından Gösteriler ve Gayri İslami Yapılarla Ortak Çalışma

Şer'an caiz olan bu gösteriler Müslümanlar tarafından iyi hesaplanmalı, neticeleri muhasabe edilmeli, geçmişteki emsalleri üzerinde iyi düşünülmeli sonrasında yapılıp yapılmaması kararlaştırılmalıdır.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla...

Allah'a *subhanehu ve teâla* hamd, Rasûlü'ne salât ve selam olsun.

Gösteriler ve mitingler yoluyla hak talebinde bulunmak ve İslam ehli olmayan topluluklarla ortak bir hedef gözeterek beraber hareket etmenin İslam açısından hükmü nedir? Bu ayki başyazımızı bu konunun cevabını aramaya ayıracağız. Temmuz ayı ortalarında karşılaştığımız son darbe kalkışmasıyla beraber Müslümanların gündemine yeniden giren ve etrafında hararetle tartışılan bu konuya dergimizin 10., 16., 22., 32. ve 36. sayılarının başyazılarında değinmiştik. Bu sayılarda ilgili konuyu tafsilatlı bir şekilde işlemeden ara bir konu olarak düşüncelerimize değinmiş konunun ayrıntılarına girmemiştik. Bu ay ise kendimiz ve kardeşlerimiz için yol gösterici bir yazı hazırlayalım ve Müslümanların istifadesine sunalım istedik.

Başyazımızı mezkur konuya ayırma nedenlerimizden biri de çokça konuşulmasına rağmen konuya delil açısından yaklaşılmaması, kabul edip savunanların ve reddedip karşı çıkanların duygusal yaklaşımlarıdır. Oysa İslam teslim olmaktır. Bu da herhangi bir konuda duygusallık ve aklı bir kenara koyup Kur'an'a ve onun açıklaması olan sünnete ittiba etmeyi gerektirir.

Rabbimizden bizleri muvaffak kılmasını temenni ederek başlıyoruz:

Gösteri ve Mitinglerin İslam Şeriatı ve Maslahat Açısından Açıklanması

Gösteri ve Mitingler Birer Vesiledir

Gösteri ve mitingler birer vesiledir. İslam'ın vesileler hakkındaki genel hükmü bunlar için de geçerlidir. **Hakkında özel bir yasak bulunmayan her vesile mubahtır ve hizmet ettiği gayeye göre hüküm alır.** Şayet bu vesile İslam'ın vacip kabul ettiği bir sonuca hizmet edip vesile oluyorsa vacip, sünnete aracı olursa sünnet, hara-

ma veya mekruha aracı olursa haram ve mekruh hükmü alır.

Yolculuk; hakkında özel bir yasak bulunmayan, insanların amaçlarına hizmet eden mubah vesilelerdendir. Kişi Allah yolunda cihad etmek, ilim talep etmek ve Müslümanların sıkıntılarını gidermek için yolculuğa çıktığında mubah olan yolculuk hizmet ettiği gayenin hükmünü alır.

"Medine halkına ve çevresindeki bedevilere, Allah'ın elçisinden geri kalmaları, kendi nefislerini onun nefsine tercih etmeleri yakışmaz. Bu, gerçekten onların Allah yolunda bir susuzluk, bir yorgunluk, dayanılmaz bir açlık (çekmeleri), kâfirleri kin ve öfkeyle ayaklandıracak bir yere ayak basmaları ve düşmana karşı bir başarı kazanmaları karşılığında, mutlaka onlara bununla salih bir amel yazılmış olması nedeniyledir. Şüphesiz Allah, iyilik yapanların ecrini kaybetmez. Küçük, büyük infak ettileri her nafaka ve (Allah yolunda) aştıkları her vadi, mutlaka Allah'ın yaptıklarının daha güzeliyle onlara karşılığını vermesi için, (bunlar) onlar adına yazılmıştır." [1]

Ayet-i kerimede insanları Allah'ın razı olduğu cihada götüren tüm vesileler için Allah *subhanehu ve teâla* ayrı ayrı ecir vadedip bunların salih amel olarak kaydedildiğini belirtmiştir.

"Kim ilim öğrenmek için bir yola çıkarsa Allah onu cennete giden yollardan birine dahil etmiş demektir." [2]

İlim meşru bir gaye olduğundan onun için yapılacak yolculuk da ilim talebine vadedilen faziletten nasibini almıştır. Benzer bir teşviği farz namazları kılmak için mescide giden insanların attığı adımlar için görürüz:

"Allah Rasûlü Selemeoğulları'nın mescidin yakınına taşınmak istediklerini duydu. 'Sizin mescidin yakınına taşınmak istediğinizi duydum' dedi. Onlar 'Evet ey Allah'ın Rasûlü' dediler. Dedi ki: 'Yerinizden ayrılmayın ey Selemeoğulları, sizin tüm adımlarınız ecir olarak yazılıyor." [3]

Aynı durumun yasaklar için de geçerli olduğunu görüyoruz:

"Ey Peygamberin kadınları, siz kadınlardan herhangi biri (gibi) değilsiniz; eğer sakınıyorsanız, artık sözü çekicilikle söylemeyin ki, sonra kalbinde hastalık bulunan kimse tamah eder. Sözü maruf bir tarzda söyleyin." [4]

Bir kadın konuşurken yatatılışı gereği erkekten farklı konuşur. Konuşmasındaki bu kadınsılık aslen haram değildir. Ancak kalbinde hastalık bulunan birinin ona tamah etme ihtimali böyle konuşmasını yasaklamıştır. Kadın evinin dışında bu uslupla konuştuğunda Allah'ın yasakladığı bir şeyi yaptığından haram işlemiş olacaktır. Aynı kadın, günah kazandığı bu konuşmayı eşine yapsa ve bununla Allah'ı razı etmeyi umsa ecir kazanacaktır.

Gösteriler de haddi zatında birer vesiledirler. Küfür olan bir inancın yayılması ve var olması için, bir münkerin serbest olması adına ya da İslam'ın haram kıldığı herhangi bir gaye için yapılan gösteriler İslam'ın yasakladığı bir neticeye hizmet ettiğinden vesile olduğu sonuca göre küfür veya haram olur. Allah'ın şeriatını istemek, İslamî bir şiarın geri dönmesi veya bir münkerin izalesi için yapılan gösteriler de, vesile olduğu neticenin hükmünü alır.

Mazlumun Toplum Desteğiyle Zulmü Defetmesi

"Ebu Cuhayfe'den radıyallahu anh rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Bir adam, komşusunu Peygamber'e sallallahu aleyhi ve sellem şikayet etti. Peygamber ona:

'Eşyanı taşıyıp yol üzerine koy. Kim bu eşyaya uğrarsa, ona lanet eder.' buyurdu. Adam Peygamberin tavsiyesini yerine getirdi. Bu eşyaya her uğrayan, o kötü komşuya lanet etmeye başladı. Bunun üzerine kötü komşu, Peygamber'e gelip; 'İnsanlardan karşılaştığım ve gördüğüm (bu hakaret ve lanet)

1. 9/Tevbe, 120-121
2. Ebu Davud, Tirmizi.
3. Müslim
4. 33/Ahzab, 32

nedir?' dedi. Peygamber: 'Gerçekten Allah'ın laneti, insanların lanetinin üstündedir.' buyurdu.

Sonra bu adam, şikayet edene: 'Korunmuş oldun!' dedi. Veya buna benzer söz söyledi." [5]

Komşusu kendine sürekli eziyet eden bir adam durumunu Allah Rasûlü'ne *sallallahu aleyhi ve sellem* arz ediyor. Bazı rivayetlere göre Nebi kendisine sabır etmesini öğütlüyor. Adam bir kaç defa şikayet edince eziyete maruz kaldığı eşyalarıyla beraber yola oturmasını ve insanların bu duruma şahitlik etmesini istiyor. Adam her sorana mağduriyetini anlatıyor. Her yoldan geçen zalim komşuya lanet ediyor. Bütün bir şehir ahalisinin hakaret ve laneti zalimi etkiliyor ve zulmünden vazgeçiyor.

İbnu'l Kayyım *rahimehullah* bu hadis için şöyle der: *'İnsanların zalime beddua edip ona hakaret etmelerini sağlamak için mazlumun bazı yollara başvurmasında bir sakınca yoktur. Umulurki bu vesileyle onu zulümden alıkoyar. İnsanların dikkatini çekmek için eski ve pejmürde kıyafetler giymesi, ağlayıp inlemesi, kendisine eziyet ettiği yerden dışarı çıkması ve eşyalarını yola atması ya da yükünü yola atıp oturup ağlaması bu yollardan meşru olanlardır. Bu yolların hepsi insanların zalime beddua edip sövmesine ve lanet etmesine sebebiyet verir. Allah Rasülü komşusundan eziyet gören birine benzer bir şekilde yol göstermiştir.'* [6]

Gösteriler bir zulmün veya münkerin def edilmesi için insanları tek ses hâline getirip, toplumsal reaksiyon oluşturmayı ve zalimlerin toplum baskısıyla geri adım atmasını sağlayan vesilelerdendir. İslam tarihinde bu gelenek âlimler tarafından devam ettirilmiş ve toplumun sesi kullanılarak birçok münkere karşı çıkılmış, yönetimler üzerinde baskı kurulmuştur.

İbnu'l Cevzi *rahimehullah* el-Muntazam'da[7] der ki: *'Kerh beldesi ehli aşure gününde dükkanlarını kapattılar.*

Kadınları getirip Hüseyin radıyallahu anh *için niyahe(dövünerek ve caiz olmayan ağtlarla ağlama) yaptılar. Sonra bir erkek cenazesi kaldırıldı. Bu bahaneyle erkekler de Hüseyin için niyahede bulundu. Bu duruma müsade etiği için Halife, Kerh ehlinin yöneticisi olan Tahir Ebu'l Ğemaim Muammer bin Ubeydullah'a karşı çıktı. O da 'Bu durumdan geç haberdar olduğunu bildirdi ve hemen bu duruma engel olup izale ettiğini' söyledi. Ona dendi ki: 'Önceden var olan ve yapılan bidatlerin hiçbirinde genişlik gösterme'. –Bu olaydan sonra- Muharrem'in 14. Perşembe günü Harbiyye, Nasriyye, Daru'l Rakik caddesinden birçok insan bir araya toplandı. Dükkanlarını kapattılar. Önlerinde davetçi ve kariler olduğu hâlde Halife'nin evine doğru yürümeye başladılar. Kerh ehline lanet ediyorlardı. Ğurbe kapısının önüne yığıldılar. Hiç sakınmadan konuşmaya başladılar. Halife onlarla yazışarak 'Bende sizin karşı çıktığınız şeye karşı çıktım ve bir daha böyle bir şey olmaması için girişimde bulundum...' dedi ve bunun üzerine dağıldılar.'*

Gösteriler bir zulmün veya münkerin def edilmesi için insanları tek ses hâline getirip, toplumsal reaksiyon oluşturmayı ve zalimlerin toplum baskısıyla geri adım atmasını sağlayan vesilelerdendir.

El-Muntazam'da[8] der ki: *'Camadi'l Ahire'de Ebu Sa'd, et-Turki'nin evinden çıkan bir bayan şarkıcı gördü. Kadının çalgı aletini aldı ve tellerini kopardı. Kadın et-Türki'ye dönüp olanları anlattı. Bir sonraki gün Hanbeliler Kasr camisinde toplandılar. Yanlarına Şeyh Ebu İshak el-Şirazi'yi de aldılar. Yardım talebinde bulunarak (Seslerini yükseltip taleplerini dillendirdiler) orada kalmaya başladılar. Zina evlerinin kaldırılmasını, kötü kadınların ve içki satanların takip edilmesini, dirhem basılıp onunla insanların muamelatını yapmasını istediler. Müminlerin emiri onların taleplerini kabul etti...'*

İbni Kesir *rahimehullah* el-Bidaye ve'n Nihaye'de[9] İbni Teymiyye *rahimehullah* ile alakalı olarak şunları anlatır:

"***Hristiyan Assaf Olayı:*** *Bu adam, Suveyda halkındandı. Bir cemaat onun Peygambere sövdüğüne tanıklık etmişlerdi. Bunun üzerine Assaf, İbni Ahmed bin Hacı Emir Âl-i Ali'ye sığınmıştı. Bu yüzden Şeyh Takiyyuddin bin Teymiyye ve Daru'l-Hadis hocası Zeyneddin el-Farikî bir araya gelerek saltanat naibi Emir İzzeddin Aybek el-Hamevî'nin*

5. *Edebu'l Müfred, Ebu Davud.*
6. *İ'lamu'l Muvakkiin, 4/11*
7. *16/94 Hicri 458 olayları*
8. *16/138 Hicri 464 olayları*
9. *13/396 Hicri 693 yıl olayları*

yanına gittiler. Bu konuda onunla görüştüler. O da isteklerini kabul etti. Assaf'ı yanına getirmeleri için görevlilere emir verdi. ***Bu iki şeyh onun yanından büyük bir kalabalıkla birlikte ayrılıp gittiler.*** *İnsanlar saltanat naibinin yanına getirilmekte olan Hristiyan Assaf'ı bir bedevî ile birlikte gördüler. Ona sövüp saydılar. Bedevî onlara 'Hristiyan Assaf sizden daha hayırlıdır' deyince insanlar her ikisini taşlamaya başladılar. Assaf yaralandı. Büyük bir olay meydana geldi. Saltanat naibi, şeyhleri huzuruna çağırdı. Şeyh Takiyyuddin ile Şeyh Zeyneddin, naibin yanına gittiler. İkisi de dayak yediler. Azraviye'de göz altına alınmaları emredildi. Hristiyan Assaf gelip Müslüman oldu. Onun İslam'a girişi sebebiyle bir meclis kuruldu. Onunla şahitler arasında düşmanlık tesbit edildi. Can bağışlandı. Sonra Şeyh Takiyyuddin ile Şeyh Zeyneddin'i çağırdı. Onların gönüllerini alıp serbest bıraktı. Bundan sonra Assaf, Hicaz'a gitti. Medinetu Rasûl'e yakın bir yerde kardeşinin oğlu tarafından öldürüldü. Şeyh Takiyyuddin bin Teymiye bu olayla ilgili olarak 'es-Sarimu'l Meslul ala Şâtimi'r Rasûl' adlı kitabını yazdı…"*

Müslümanların Gücünü Göstermek İçin Yapılan Yürüyüş

"Müslüman olduğum ve Peygamberle ashabının da müşriklerden gizlendikleri sırada: 'Ya Rasûlullah! Biz, ister ölü, ister diri olalım; hak üzere değil miyiz?' dedim. Rasûlullah: 'Evet! Varlığım elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki; siz, ister ölü olunuz, ister diri olunuz, hiç şüphesiz hak üzeresiniz!' buyurdu. Bunun üzerine: 'Ya Rasûlullah! Biz hak üzere bulunduğumuza, onlar batıl üzere olduklarına göre, biz ne diye dinimizi gizliyoruz? Vallahi, biz İslamiyeti küfre karşı açıklamaya daha haklı, daha lâyıkız! Allah'ın dini Mekke'de muhakkak üstün gelecektir! Kavmimiz bize karşı taşkınlık etmek isterlerse, kendileriyle çarpışırız. İnsaflı davranmak isterlerse, onu da kabul ederiz!' dedim. Rasûlullah: 'Biz, sayıca çok azız!' buyurunca: 'Seni hak din ve Kitap ile Peygamber gönderen Allah'a yemin ederim ki; hiç çekinmeden, korkmadan, oturup İslam inanç esaslarını açıklamadığım bir küfür meclisi kalmayacaktır! Seni hak din ve Kitap ile Peygamber gönderen Allah'a yemin ederim ki; biz muhakkak ortaya çıkacağız!' dedim. İki saf hâlinde çıktık. Saflardan birinin başında Hamza, diğer safın başında ben vardım. Sert adımlarla, yerin topraklarını un gibi tozuta tozuta, Mescidi Haram'a girdik. Kureyş müşrikleri bir bana, bir Hamza'ya bakıyorlardı. Onlar, o gün, bir benzerine daha uğramadıkları hüzün ve kedere uğradılar.

O zaman, Rasûlullah, bana: 'Hak ile batılı ayırdı!' diye, 'Faruk' adını verdi." [10]

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* ve ashabı Müslümanların gücünü göstermek ve yaşadıkları toplumun bir parçası olduğunu insanlara kabul ettirmek için ashabıyla beraber bir yürüyüş yapmıştır. Topluma seslerini duyurmak ve yok sayılmalarına karşılık varlık göstermek gayesiyle düzenlenen miting ve gösteriler bu kapsamda değerlendirilebilir.

Miting Kısımları

Zikrettiğimiz delillerden yola çıkarak yapılan gösteri ve mitingleri bazı kısımlara ayırabiliriz:

1. Bir konudaki düşünce ve görüşün açıktan dillendirilmesi için yapılan miting ve gösteriler.

2. Bir münkerin izalesi, bir zulmün sonlandırılması ve benzeri gayelerle toplumsal reaksiyon oluşturmak için düzenlenen mitingler.

3. Müslümanların kuvvet ve gücünü göstermek, yok sayılmalarını engellemek ve benzeri sebeplerle düzenlenen mitingler.

Önemli Bir Uyarı

Bu kısımlardan her biri İslam'ın meşru gördüğü, kimi yerlerde emrettiği vesilelerden olduğundan bu amaçlar doğrultusunda miting düzenlemekte şer'i açıdan bir sakınca yoktur. Ancak bir meselenin altını çizmek ve hayati öneme sahip olduğunu belirtmek üzerimize vaciptir. **Herhangi bir vesile umulanın aksine şer doğurur ya da Allah'ın razı olmadığı haramların işlenmesine sebep olursa meşru olmaktan çıkıp gayrı meşru bir hâl alır. Bugün miting ve gösterileri mücadelelerinde bir metod olarak kullananların**

10. Delai'l Nubuvve Ebu Nuaym 1/241, Tarihu'l İslam li'l Zehebi 1/180

bu noktaya dikkat etmeleri ve vakıayı doğru tahlil etmeleri gerekmetedir. Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* **terbiyesinde yetişmiş Aişe annemizin sözleri bu noktada ufuk açıcıdır:**

"Şayet Allah Rasûlü kadınların çıkardığı yenilikleri görseydi Ben-i İsrailin kadınlarını alıkoyduğu gibi kadınları mescide gelmekten alıkoyardı." [11]

Kadınların mescitlere gelmesini Allah Rasûlü emretmiş ve ashabının kadınların mescite gelmesine engel olmasını yasaklamıştır. Onun *sallallahu aleyhi ve sellem* gayesi, kadınların mescit hayırlarından mahrum olmalarına engel olmaktır. Aişe annemiz kadınların evden çıkarken süslenmeleri, koku sürünmeleri gibi şer'i muhalefetlerini görünce onları bu şekilde uyarmıştır. Demek ki hayırlı olan bir şey hayırlı neticeler doğurduğu müddetçe yapılabilir. Hayır olduğunu umduğumuz şeyler açık ve bariz şerre sebebiyet vermişse ona mâni olmak gerekir. Vakıamızdan bazı misaller verdiğimiz takdirde konunun daha iyi anlaşılacağı kanaatindeyiz.

Tağutlar, halklarda biriken öfkenin güce dönüşüp saltanatlarına zarar vermesinden ciddi anlamda korkarlar. Belli aralıklarla insanların kontrollü bir şekilde bir araya gelip bağırıp-çağırarak deşarj olmasını isterler. Bunun adı da miting ve gösteridir. Herhangi bir coğrafyada Müslümanlar böylesi bir tuzak fark ettiklerinde miting ve gösteriler yoluyla hak talebinden vazgeçip, meşru olan farklı yollara başvurmalıdırlar. Kanaatimizce çok az sayıda miting/gösteri istisna edilirse son yıllarda yapılan gösterilerin çoğu bu kabildendir. Tağutların halkın öfkesini kontrol altına almak için yaptıkları, biriken öfkeyi boğaz şişirtip avurt patlatarak berteraf etme tuzağıdır. Bu mitinglere katılan çoğu insan bunun farkında olmayabilir. Ancak mücadele edebiyatıyla insanları sömüren ve bu yolla onlarda mücadele etmişlik hissi uyandıran yol kesici, Kur'an'la konuşan, ümmetin enerjisini israf eden münafıklar için aynı şeyleri söylemek pek isabetli olmaz.

Tağutlar, halklarda biriken öfkenin güce dönüşüp saltanatlarına zarar vermesinden ciddi anlamda korkarlar. Belli aralıklarla insanların kontrollü bir şekilde bir araya gelip bağırıp-çağırarak deşarj olmasını isterler. Bunun adı da miting ve gösteridir.

Birçok münkere itiraz sadedinde yapılan gösteriler, münkeri yapanlara günah özgürlüğü veren kanunlara dayanılarak yapılır. Oysa sizin münkere itiraz etmenize olanak sağlayan madde aynı şekilde münkerin taraftarlarına münkerlerini savunma ve yayma olanağı sağlayan maddedir. Bu da toplumda Demokrasi şirk ve küfrünün yerleşmesi ve insanların bu Demokrasi'nin putperest zihniyetiyle olayları değerlendirmesine zemin hazırlar. Bugün birçok İslamcı'yı süzme demokrattan daha demokrat bir ağızla konuşturan, yapılan birçok eylem ve gösterinin akıbetini düşünmemek ve neticeleri üzerinde kafa yormamaktır. İnsanın her eyleminin dış dünyada etkisi olduğu gibi kendi iç aleminde de etkisi vardır. Kötülüğe itiraz ettiğini zanneden topluluklar zamanla itirazın temel gerekçesini unutmaya başlar. İslam'ın anlayışı *'Kötülüğü değiştirmek vecibesi'* ilkesine, Demokrasi ise *'Kötülüğe itiraz hakkı'* ilkesine dayanır. İkisi arasındaki fark ise güneş gibi açıktır. Biri zorunluluk, diğeri kişisel bir haktır. Birinin amacı değiştirmek ve yerine daha iyi olanı ikame etmektir. Diğeri ise sadece itiraz edip fikir beyan etmektir. İslamcılar bu zararı hesap edemediklerinden zamanla yeryüzünü kötülükten arındırıp salih amelle imar edecek tabilerden, kötülüğe itiraz edip yeryüzünü olduğu hâliyle kabullen yığınlarla başbaşa kaldılar.

Bir münkere itiraz ederken daha büyük münkerlerin ortaya çıkmasına sebebiyet veren gösterilerden sakınılmalıdır. Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* birileri onu helal sayacak dediği müzik eşliğinde, kadın ve erkek ilişkilerinde İslam'ın koyduğu mahremiyeti çiğneyen, İslam'ın onay vermediği şiarlarla slogan atılan gösteriler örnek gösterilebilir. Birçok camia başörtüsü eylemlerinde kadın erkek mahremiyetinin ortadan kalktığını, kızlar ve erkekler arasında flörtün yaygınlaştığını itiraf ediyorlar. Bugün birçok kanaat önderi başörtüsü sorunun sonlanmasıyla okullara akın eden örtülülerde tesettür sorununun başladığını ve bunun önüne geçemediklerini, az bir zümre istisna edilirse çoğunluğun Allah Rasûlü'nün lanetlediği şekilde giyindiğini itiraf ediyorlar.

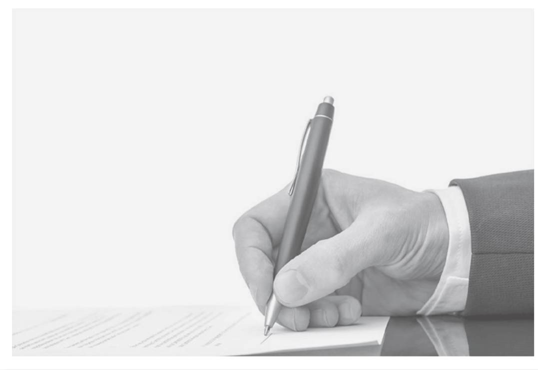
11. *Buhari, Müslim.*

Örtünün yasaklanması elbette bir münkerdir ve her Müslümanın itiraz edeceği bir durumdur. Ancak örtüden önce sorulması gereken daha önemli bir soru vardır. Acaba mevcut okullar bir Müslümanın akidevi ve ahlaki olarak okumasına müsait midir?

Şayet okullar şer'i açıdan okunmaya uygun değilse -ki değildir- yapılan eylemlerin sadece örtü zülmüne ve İslam düşmanlığına itiraz şeklinde olması gerekirdi. Bu eylemler sistemin *'Haydi kızlar okula'* kampanyalarına hizmet eden ve uzun yıllar sonunda *'Kız çocukların okuması vaciptir'* anlayışına dönüşmüşse ortada zararı faydasından çok daha büyük olan bir durum söz konusudur. Sistemin uzun uğraşlarla başaramadığı bir rezaletin İslamî kesim eliyle gerçekleştirildiği de düşünülürse konunun vehameti daha iyi anlaşılacaktır. Müslümanların iyi niyetle yaptıkları ve uzun yıllar devam eden gösteriler üzerinde muhasebe etmeleri kaçınılmazdır.

İsrail'i kınama adına yapılan eylemlerin İsrail'e ve onunla iyi ilişkiler kuran hükümetler üzerinde zerre kadar etkisi olmadığı uzun yıllar neticesinde anlaşılmıştır. Daha kötü olanıysa insanların haftada veya ayda bir bağırarak İslam coğrafyasına karşı sorumluluklarını yerine getirdiği gibi bir anlayışla evine döndüğü, İslam coğrafyası her geçen gün daha kötüye gitmesine rağmen bağıranların kendilerini daha fazla mücahid hissetmesidir. Asıl çirkin olanıysa bazı kesimlerin tabiatlarında var olan oyun-eğlence düşkünlüğünü gösteriler aracılığıyla tatmin etmesi, gösterileri pop konserlerine dönüştürmeleridir. Allah'la aldanmak ve Allah'ın yasaklarını Allah'ın *subhanehu ve teâla* dinine yardım ediyorum aymazlığıyla kamufle etmek bu olsa gerektir.

Zikrettiğimiz örnekler ve uzun yıllar süren gösterilerin neticeleri göstermiştir ki : Şer'an caiz olan bu gösteriler Müslümanlar tarafından iyi hesaplanmalı, neticeleri muhasebe edilmeli, geçmişteki emsalleri üzerinde iyi düşünülmeli sonrasında yapılıp yapılmaması kararlaştırılmalıdır. Ortaya çıkardığı şer'i mefsedetlerin bu kadar fazla olması ve birçok kesimin bunu ikrar etmesi bu vesile üzerinde dikkatli düşünülmesi ve çoğu zaman farklı vesileler tükenmeden baş vurulmaması gerektiğini göstermiştir.

Müslümanların, İslam Ehli Olmayan Taifelerle Ortak Bir Tehlike Karşısında Müşterek Hareket Etmeleri

Küresel ve yerli tuğyanın İslam'a ve ehline karşı her daim tuzaklar kurduğu vahyin ve vakıanın şahitiğiyle sabittir. Müslüman toplumlar vahyin rehberliği ve basiretli öncülerin vakıayı doğru okumaları neticesinde karşı tedbirler geliştirir, İslam'ın korunmasını emrettiği din, can, namus, akıl ve mal emniyetlerini sağlamaya çalışırlar. Dünyanın doğusunda ve batısında yer alan Müslümanlar coğrafya, yapay sınırlar, ırk ve dil ayrılığına bakmaksızın birbirlerinin yardımına koşar ve tek vücut gibi hareket ederler.

Bununla beraber, bazı zamanlarda Müslümanlarla kafirler ya da kendini İslam'a nispet ettiği hâlde imanına zulüm bulaştırmış olan kesimler aynı tehditle karşı karşıya kalabilirler. Bu tehdidin berteraf edilmesi konusunda müşterek hareket etmeleri ve tehdidi berteraf edinceye kadar ortak çalışmalar yapmaları caiz midir? Amerikan işgali sırasında Afganistan ve Irak'ta çokça konuşulan, 15 Temmuz darbe girişimiyle Türkiye Müslümanlarının gündemine giren bu meselenin İslam şeriatında yeri nedir? Darbe girişimi başarıya ulaşmış olsa bu sadece Muhafazakar Demokratlara değil, belli bir kesimin din anlayışını kabul etmeyen herkese zarar verecek, İslam'ın korunmasını emrettiği zaruretler zarar görecektir. Bu durumda yönetim ve sancak Demokratların elindeyken Müslümanların sokaklara çıkması ve ortak tehdidi def etmek için çabalamaları caiz midir?

Hilfu'l Fudul Hadisesi

"Hilfu'l Fudul, Araplar arasında kurulan en kıymetli ve en onurlu bir ittifaktır. Bu ittifakı kurmak isteyen ve bu konuda konuşup halkı böyle bir ittifa-

ka katılmaya çağıran ilk şahıs, Abdulmuttalib oğlu Zubeyr olmuştur. Sebep şuydu: Zebid şehrinden bir adam, Mekke'ye mal getirmiş. As bin Vail, adamın malını satın almış ama hakkını vermemiş. Adam, ona karşı kendisine yardım etmeleri için Abdu'd-Dar, Mahzum, Cumah, Selim ve Adiyy bin Ka'b kabilelerine başvurmuş. Ama bunlardan hiçbiri, As bin Vail'e karşı ona yardıma yanaşmamış, üstelik yanlarından kovmuşlardı. Adamcağız işin kötüleştiğini anlayınca, sabahleyin gün doğarken Ebu Kubeys dağının tepesine çıkarak, Ka'be'nin çevresindeki meclislerinde oturmakta olan Kureyşlilere yüksek sesle şöyle bağırır:

'Ey Fihr ailesi! Yurdundan ve aşiretinden uzakta kalan, Mekke'de malı elinden alınan mazlum bir adama yardım edin, üzerinde yolların tozu duruyor. İhrama girmiş, umre yapmak istemiş, ama umresini tamamlamamış. Ey Hatim ile Haceri Esved arasında duran adamlar! Bilesiniz Mescidi Haram, onur ve mürüvveti tam olan kimselerindir. Hainlik ve günahkarlık elbisesini giyenlerin değildir.'

Zebidli adamın bu hitabı üzerine Abdulmuttalib oğlu Zubeyr, ayağa kalktı ve: 'Bu adamı, kendi hâline bırakamayız.' dedi. Haşim, Zuhre ve Teym bin Murre, Abdulah bin Cud'an'm evinde toplandılar. Abdullah, onlara yemek verdi. Haram aylardan Zilkade ayında sözleşip Hilfu'l Fudul cemiyetini kurdular. Yemin ederek dediler ki: 'Deniz, bir yün parçasını ıslattığı, Sebir ve Hira dağları yerlerinde durduğu müddetçe zalime karşı mazlumun yanında yer alıp tek bir el gibi hareket edecek ve hakkını alıp kendisine vereceğiz. Yaşantımızda da birbirimize destek verip teselli edeceğiz.'

Kureyşliler, bu ittifaka 'Hilfu'l Fudul' adını vererek, ittifakı yapanlar için; 'Bunlar faziletli bir işe girdiler.' dediler. Sonra da As bin Vail'e gittiler. Zebid'li adamın malını, onun elinden alıp sahibine verdiler. Abdulmuttalib oğlu Zubeyr bu iş için şöyle demişti:

'Hepimiz aynı diyarın sakinleri isek de onlara karşı bir pakt kurmaya yemin ettim. Kurduğumuz bu paktta da Hilfu'l Fudul adını verdik. Bu pakt sayesinde yabancı ve garip kimseler, yerlilere karşı korunacaktır. Ka'be'nin çevresindeki halk da bizim zulme karşı olduğumuzu ve her türlü kötülüğe engel olacağımızı bilsinler.'

Zubeyr, bir başka şiirinde de şöyle demiştir:

'Faziletli kimseler, Mekke içinde tek bir zalim barındırmamak üzere akidleşip yeminleştiler. Bu iş üzerinde sözleşip kesin güvence verdiler. Buna göre yerli de yabancı da haksızlığa karşı korunacaktır.' " [12]

Cahiliyyede gerçekleşen bu hâdise için çok sonraları Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle diyecektir:

"Abdullah ibni Cud'an'ın evinde bir antlaşmaya tanık oldum ki, onu kırmızı develere değişmem. İslam'da da böyle bir antlaşmaya çağırsalar hemen kabul ederim." [13]

"Amcalarımla beraber Hılfu'l Mutayyebin/ Güzel koku sürünenler antlaşmasına katıldım. Onu kızıl develere değişmem." [14]

İçinde küfür içerikli maddelere yemin olmayan, çalışma esnasında Müslümanlardan küfür veya haram olan bir şey talep edilmeyen, çalışmanın neticesinde Müslümanların varlığına, ahlakına ve emniyetine zarar vermeyeceğini düşündükleri yerlerde İslam dışı topluluklarla ortak hareket etmelerinde bir beis yoktur.

Bu hâdisede dikkatimizi çeken şey zulmün, zalimin ve mazlumun çeşidine bakmaksızın zulme karşı durmak ve zulme karşı duracak olan insanların arasında yer almaktır. Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* dışında bu antlaşmanın tarafları puta tapan müşriklerdir. Ancak İslam'ın ve fıtratın karşı olduğu zulmü defetmek için Allah Rasûlü onlarla ortak hareket etmiş ve vahye muhatap olduktan sonra da bu antlaşmayı övmüştür. Bugün Müslümanlar var olan bir zulmü def etmek için zulmün ve mazlumun cinsine bakmadan, zulme karşı çıkan insanların arasında ayırım yapmadan ortak hareket edebilirler. Bu ortak hareket Allah'ın sınırlarının çiğnenmesini gerektirmediği müddetçe yaptıkları antlaşmaya bağlı kalırlar.

İçinde küfür içerikli maddelere yemin olmayan, çalışma esnasında Müslümanlardan küfür veya haram olan bir şey talep edilmeyen, çalışmanın neticesinde Müslümanların varlığına, ahlakına ve emniyetine zarar vermeyeceğini düşündükleri yerlerde İslam dışı topluluklarla ortak hareket etmelerinde bir beis yoktur.

12. El-Bidaye ve'l Nihaye, 2/355
13. Marifetu's Sünen ve'l Asar Beyhaki
14. Müsned

Medine Vesikası

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* Medine'ye hicret ettiğinde Medine çevresinde yer alan Yahudi ve müşriklerle bir antlaşma yaptı. Medine Vesikası olarak siyer kitaplarımızda yer alan bu antlaşma ortak düşman ve Medine'ye yönelik ortak tehdit karşısında Müslümanların antlaşma yapılan taraflarla beraber hareket etmesini sağlıyordu. Bazı maddeleri şöyleydi:

"44. Onlar (Müslümanlar ile Yahudiler) arasında, Yesrib'e saldıran kimselere karşı yardımlaşma olacaktır.

45. a. Eğer (Yahudiler) (Müslümanlar tarafından) bir barış anlaşması yapmaya ya da böyle bir anlaşmaya katılmaya davet edilecek olurlarsa, bunu yapacak ya da katılacaklardır. Eğer (Müslümanları) aynı şeye çağırırlarsa, Müslümanlarla aynı yükümlülükleri paylaşacaklardır. Ancak, din uğruna savaş yapılması hâli müstesnadır…" [15]

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* Yahudiler dışında Medine etrafında yaşayan müşriklerle de antlaşmalar yapmış ve bir saldırı olması hâlinde ortak hareket etmeyi taahhüt etmiştir.

"Allah'ın Rasûlü Muhammed'in Benû Damre'ye hitaben yazısıdır: Onların malları ve canları emniyette olacaktır. Ve zalimane tecavüz vukuunda onlara yardım edilecektir. Ve onların vazifesi de Peygambere yardım etmek olacaktır. Bu antlaşma bir sufe (bir kabuk, bir tüy) ıslatacak su kalıncaya kadar devam edecektir. Onların Allah yolunda savaştıkları hâl bundan müstesnadır. Üstelik Peygamber yardıma çağırır çağırmaz onlar, onun davetine cevap vereceklerdir. Ve bunlar için onlar Allah'ın ve O'nun Rasûlü'nün garantisine sahip olacaklardır. Ve aralarında taahhüdlerine riayet eden ve muahedenin ihlalinden korkanlar için yardım yapılacaktır."

Medine Vesikası, Allah Rasûlü'nün yönetiminde olan ve müşrikleri Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* otoritesini kabul etmeye zorlayan maddeler de içerir. Bu hâliyle içinde bulunduğumuz vakıadan farklılık arz eder. Bizim bu vesikayı zikretmemizin amacı yukarıda zikrettiğimiz şartlar dahilinde kafirlerle ortak bir tehdit karşısında ortak hareket etmenin itikadi bir mesele olmayıp, maslahat ve mefsedetin doğru tespitine göre şekilleneceğini Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* örnekliğinde anlatmaktır. Çünkü bu itikadi bir

sorun olmuş olsaydı Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* ikrah dışında hiçbir surette bu antlaşmaları yapmazdı.

Ahir Zamana Dair Bir Hadis

"Sizler Rumlarla güvenli bir barış yapacaksınız. Siz ve onlar birlikte arkanızdan saldıran başka bir düşmanla savaşacaksınız. Zafer kazanıp, ganimet mallarını alarak savaştan salimen çıkacaksınız. Sonra savaştan dönüp de tepeleri bulunan bir meraya varacaksınız. Orada haç ehlinden bir adam, haçı yukarı kaldırarak haç galip geldi diyecek, Müslümanlardan bir adam da kızarak, kalkıp o haçı kıracaktır, işte o zaman Rumlar, aranızdaki barışı bozarak sizinle büyük bir savaş yapmak üzere toplanacaklardır." [16]

Ahir zamanda Müslümanların ortak düşman karşısında Rumlarla ittifak kurup düşmana karşı beraber savaşacaklarını bildiren bir rivayet. Sulhun sonunda yaşanacak bir anlaşmazlığın büyük savaşa yani Melhame-i Kübra'ya sebebiyet vereceğini söylüyor. Bu da ortak düşman karşısında Müslümanların daha az zararlı gördükleri insanlarla beraber antlaşma yapabileceklerini ve ortak düşmana karşı beraber savaşabileceklerini gösterir.

Tavsiyeler

1. Müslümanlar, İslam'a ve Müslümanlara karşı bir tehdit algıladıklarında, asli kafirler ve İslam'a müntesip olup da imanlarına zulüm bulaştırmış olanlarla beraber ortak hareket edebilirler.

2. Beraber hareket etmelerinin esası, Müslümanların bu çalışmanın hiçbir yerinde akide ve

15. *el-Bidaye ve'n Nihaye, 3/275*

16. *Ebu Davud*

Karışıklık, belirsizlik ve merkezi kontrolsüzlüğün başta Müslümanlar olmak üzere toplumun hiçbir kesimine faydası yoktur. Ortadoğu ülkelerinde yaşanan kaos ve çözümsüzlük hepimizin malumudur.

ahlaka aykırı bir duruma zorlanmamasıdır. İçinde küfür içerikli maddelere yemin olmayan, çalışma esnasında Müslümanlardan küfür olan veya haram olan bir şey talep edilmeyen, çalışmanın neticesinde Müslümanların varlığına, ahlakına ve emniyetine zarar vermeyeceğini düşündükleri yerlerde İslam dışı topluluklarla ortak hareket etmelerinde bir beis yoktur.

3. Yaşanan hâdiselerden tecrübeyle -15 Temmuz olayları da buna dahildir- Müslümanların insanlara sahih İslam'ı anlatabilecekleri yerler dışında toplum arasına karışmamaları ve Müslümanlarla bir arada olmalarıdır. Toplumla karışma çoğu zaman Müslümanların Allah'ın haram kıldığı şeylere maruz kalmalarını getirmektedir.

4. İmkan dahilinde Müslümanların çalışma yaptığı alan ve sancaklarının belirgin olması sağlanmalıdır.

5. Bu konu maslahat ve mefsedetin takdirine bağlı olduğundan bu çalışmalara katılanlar ve sahada bulunanlar bulunmayanları kınamamalıdır. Bunun gibi bu çalışmalarda yer almak istemeyen Müslümanlar kardeşlerini itham etmemelidir. Maslahat ve mefsedetin takdiri kanaat önderlerinin ilim, hikmet, tecrübe ve ufuklarına kalmıştır. Bir öncünün tespit ettiği bir maslahat bir diğerine göre mefsedet olabilir. Bu da konum ve tutumların farklılaşmasını doğurur.

6. Karışıklık, belirsizlik ve merkezi kontrolsüzlüğün başta Müslümanlar olmak üzere toplumun hiçbir kesimine faydası yoktur. Ortadoğu ülkelerinde yaşanan kaos ve çözümsüzlük hepimizin malumudur. Ne İslam daveti ne de İslamî mücadele sıhhatli bir zeminde yürümekte ve her geçen gün durum daha da kötüleşmektedir. Müslümanların kaos ve belirsizliğe yönelik her durum ve çağrıya karşı dikkatli olmaları gerekmektedir. Ortadoğu'da insanların görece emniyette olduğu tek ülke olan Türkiye'nin durumunu muhafaza etmek yani emniyet ve selamet için her Müslüman elinden gelen hassasiyeti göstermelidir.

7. İslam akidesi ve gayrı İslami topluluklarla muamele fıkhını tam olarak anlamamış, duygusal etkileşimler neticesinde inancına zarar verebilecek insanların böyle durumlardan uzak tutulmaları gerekmektedir. En büyük maslahat, İslam inancının korunması; en büyük mefsedet, İslam'ın dostluk-düşmanlık inancının zedelenmesidir. Bu durumda olan yeni Müslümanların inancını muhafaza edebilmek adına başta siyaset olmak üzere bu tarz mevzulardan sakınılması gerekmektedir.

8. Daha önceki birçok açıklamamızda belirttiğimiz gibi, **İslam'ından dolayı** saldırıya uğradığını düşündüğümüz hangi taife olursa olsun destek olmalı, İslam'a yapılan saldırıyı berteraf etmeliyiz.

Rabbimiz, bizleri rüşd ve basiret ehlinden kıl. Sevip razı olduğun işleri bize kolaylaştır. Başında, içinde veya neticesinde senin razı olmayacağın bir şey olan amelden bizleri muhafaza et.

FARUK FURKAN

Şakalaşma ve Gülme Âdabı

Hayatın esası ciddiyet üzere kurulmalı, kalbin rahatlaması gerektiği anda mizah ve şakaya başvurulmalıdır. Rasûlullah Efendimizin, sahabenin ve İslam büyüklerinin hayat tarzları hep bu minval üzere olmuştur. Bu dengeyi kurduğumuz zaman şaka ve mizahlarımız bir anlam ifade edecek, arkadaşlarımızla olan latifeleşmelerimiz bir mana kazanacaktır.

Allah'ın Adıyla...

Değerli mü'mine bacım, geçen yazımızda sana İslam'ın *'Şakalaşma ve Gülme Âdabı'*nın nasıl olması gerektiğine dair bazı hatırlatmalarda bulunmuş ve maddeler hâlinde mizah yapacağımızda nelere dikkat etmemiz gerektiğinin altını çizmeye çalışmıştık. Bu yazımızda ise, Rabbimizin izni ile Allah Rasûlü'nün, ashabının ve selefin büyüklerinden bazılarının şakalarından örnekler vererek nasıl bir espri anlayışımız olması gerektiğini izah etmeye, ardından da gülme ile alakalı bazı hususlara dikkat çekmeye çalışacağız. Cehd-u gayret bizden, başarıya eriştirmek Allah'tandır.

Değerli bacım, önceki yazımızda da kısmen değindiğimiz üzere, İslam denge dinidir; ne aşırı şakaya ne de aşırı ciddiyete müsaade eder. Aksine her zaman ölçülü ve dengeli olmayı tavsiye buyurur. Efendimizin hayatını incelediğimizde, hep bu kıvamda bir yol izlediğini görürüz. Biraz sonra örneklerini zikredeceğimiz üzere o, tüm siyreti boyunca hep bu ayarda bir yol tutmuş ve hayatı *'tadında'* yaşamıştır. Ama üzülerek söylememiz gerekir ki bugün nice Müslüman hanım, (erkekler de buna dâhildir) Efendimizin bu dengeli mizah anlayışından çok uzak bir tavır içerisinde hayatını sürdürmektedir. Oturumlarında, meclislerinde ve hatta derslerinde bile gırgır-şamata ve oyun-eğlence ile zamanlarını geçirmektedirler. Oysa hayatın esası ciddiyet üzere kurulmalı, kalbin rahatlaması gerektiği anda mizah ve şakaya başvurulmalıdır. Rasûlullah Efendimizin, sahabenin ve İslam büyüklerinin hayat tarzları hep bu minval üzere olmuştur. Bu dengeyi kurduğumuz zaman şaka ve mizahlarımız bir anlam ifade edecek, arkadaşlarımızla olan latifeleşmelerimiz bir mana kazanacaktır. Eğer bu kıvamdan sapar ve birlikteliklerimizin genelinde şakalaşmayı esas alırsak, bu durumda ne şakalaşmalarımızın, ne latifelerimizin, ne de esprilerimizin bir anlamı kalmaz. Unutmamak gerekir ki, her şey tadında güzeldir. Bu tadı kaçır-

mamak ise, bizim en önemli vazifelerimizdendir. Bu bağlamda Ömer bin Abdulaziz'in *rahimehullah* söylediği şu söz ne de güzeldir:

"Allah'tan korkun ve (aşırı) mizah yapmaktan kaçının; çünkü mizah, kin gütmeye ve kötülüğe sürükler. Kur'an ile konuşun ve Kur'an'ın gölgesinde oturun. Eğer Kur'an size ağır gelirse, o zaman erkeklerin konuşmasından güzel bir konuşma yapın." [1]

Bazı hikmet ehli insanların da şöyle dediği nakledilmiştir:

'(Aşırı) mizah, ateşin odunu yiyip bitirdiği gibi heybeti/saygınlığı yer bitirir.'

Yine bir sözde de şöyle denilmiştir:

'Çok şaka yapanın saygınlığı azalır; tartışması çok olanın da gıybeti (nefse) tatlı gelir.' [2]

İslam'da şakalaşma âdabının nasıl olması gerektiğine dair küçük bir risale kaleme alan Ebu'l-Berekât el-Ğazzî *rahimehullah*, mizahın kıvamında güzel olduğunu ve aşırısının kınanmayı gerekli kıldığını şu sözleriyle ifade eder:

'Mizah, ahlak sınırlarını aşacak kadar ileri götürüldüğünde rezillik ve alçaklık olur.' [3]

Çok şaka yapan, matrak olan ve bu vasıfla öne çıkan biri olmak yerine; sükûnet, vakar ve edeple anılmamız bizler için daha hayırlıdır. Sen de, İslam davasının hanım bir neferi olarak, bu vasıflarla öne çıkmaya gayret et. Edebinle anıl, vakarınla bilin; ama yeri geldiğinde kardeşlerine latife yapmayı da ihmal etme. Böyle olursan Rabbinin katında da, insanların gönlünde de hayırla yer eden ve güzel şekilde anılan birisi olursun.

Çok şaka yapan, matrak olan ve bu vasıfla öne çıkan biri olmak yerine; sükûnet, vakar ve edeple anılmamız bizler için daha hayırlıdır. Sen de, İslam davasının hanım bir neferi olarak, bu vasıflarla öne çıkmaya gayret et.

Evet, şimdi Efendimiz'in *sallallahu aleyhi ve sellem* şaka ve latifelerinden bazı örnekler zikrederek bu konuda nasıl bir tutum içerisinde olmamız gerektiğinin altını çizmeye çalışalım.

1. *İhyau Ulumi'd Din,, 3/128.*
2. *el-Mirâh fi'l-Mizâh, sf. 3.*
3. *A.g.e. sf. 21.*

Allah Rasûlü'nün Şakalarından Bir Kaç Enstantane

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, ara sıra hoşa giden, tatlı, nükteli ve latifeli sözler söyler, bazen güzel esprilerle etrafındakilere neşe ve mutluluk saçardı. Şu rivayetler onun bu yönünü ortaya koymaktadır:

1. Bir gün hizmetinde bulunan Enes bin Mâlik'i *radıyallahu anh* yanına çağırdı ve ona: *"Ya ze'l-Uzuneyn/Ey iki kulaklı!"* [4] diyerek latife yaptı.

2. Enes bin Mâlik'in *radıyallahu anh* küçük bir kardeşi vardı. Adı *'Ebu Umeyr'* idi. Bu çocuk çok küçük yaştaydı. *'Nuğayr'* adında küçük bir kuş besliyordu. Bir gün bu kuş öldü. Ebu Umeyr buna çok üzülmüştü. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* onun üzgün olduğunu görünce *"Ebu Umeyr! Ne yaptı Nuğayr?"* [5] diyerek ona latife yaptı, onun gönlünü almak istedi.

3. Rasûlullah'a *sallallahu aleyhi ve sellem* bir adam geldi ve:

— Ey Allah'ın Rasûlü! Beni bir deveye bindirseniz, dedi.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:

— Ben seni dişi devenin yavrusuna bindireceğim, buyurdu.

Adam:

— Ben devenin yavrusunu ne yapayım? deyince, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:

— Develeri, dişi develerden başkası mı doğurur? diyerek latifesini ortaya koydu.[6]

4. Yaşlı bir kadın, bir gün Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* huzuruna gelerek:

— Ey Allah Rasûlü! Benim için dua et de cennete gireyim, dedi.

4. *Tirmizi Şemâil. Buradaki incelik şuydu: Enes radıyallahu anh son derece yumuşak başlı ve itaatkâr bir yapıya sahipti. Efendimizin sözlerini çok iyi dinler, buyruklarına kulak verir ve ona pür dikkat kesilirdi. Bu nedenle Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, ona iyi dinleyen anlamında 'iki kulaklı' tabiriyle latife yaptı.*
5. *Buhari, Müslim.*
6. *Ebu Davud, Tirmizi.*

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:

— İyi de, cennete yaşlı kadınlar girmeyecek ki! buyurdu.

Yaşlı kadın neye uğradığını şaşırarak, büyük bir üzüntü içerisinde ve ağlayarak geri döndü. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ashabına:

— Ona söyleyin, yaşlı kadınlar cennete yaşlı olarak değil, genç olarak girecekler, buyurdu. Sonra da şu ayeti okudu:

"Biz o kadınları yeni bir yaratılışla tekrar inşâ ettik/yarattık. Onları bâkireler, eşlerine sevgiyle tutkun kimseler ve yaşları eşit kadınlar yaptık." [7] [8]

5. Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* ashabından bir bedevi vardı. Adı *'Zâhir'* idi. Bu zat, ara sıra Rasûlullah'a köy azığı gönderirdi. Bir gün şehre geldi. Köyden getirdiği şeyleri pazarda satıp bitirmişti. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* tesadüfen oraya uğradı. Zahir'in arkasından giderek geriye dönemeyecek şekilde onu yakaladı. Zâhir *radıyallahu anh*:

— Kimdir o? Bıraksana! dedi.

Allah'ın Rasûlü onu bırakıp da Zâhir geriye dönünce, kendisini tutanın Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* olduğunu gördü. Bunun üzerine sırtını Efendimize tekrar yasladı. Efendimizin yaptığı bu şakayı ne kadar sevdiğini, kendisine bu kadar samimi davranmasından ne kadar hoşlandığını göstermek istedi. Sonra Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bir latife daha yapmayı murad etti ve:

— İçinizde bu köleyi satın alacak var mı? diye etrafa seslendi.

Bunu duyunca Zahir *radıyallahu anh*, köle oluşundan hareketle değersizliğini ifade etmek için:

— Ey Allah Rasûlü! Benim gibi bir köleyi satın alan kimse, muhakkak zarar eder, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* onun bu sözüne karşılık:

— Ama Allah katında senin değerin yüksektir, buyurdu.[9]

"Mizah, ahlak sınırlarını aşacak kadar ileri götürüldüğünde rezillik ve alçaklık olur."

6. Muhammed bin Rebi *radıyallahu anh* anlatır: *"Ben beş yaşındayken Rasûlullah bir kovadan ağzına su aldı ve o suyun bir kısmını bana püskürttü."* [10]

7. Suheyb er-Rûmî *radıyallahu anh* anlatır: Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* yanına gitmiştim. Önünde bir ekmek ve hurma vardı. Bana:

— Yaklaş ve ye, buyurdu.

Ben de hurma yemeye başladım. O ara Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bana:

— Gözün ağrıdığı hâlde hurma mı yiyorsun? dedi. Ben de:

— Ey Allah'ın Rasûlü, ben ağrımayan tarafla yiyorum, dedim.

Bu söz üzerine Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* tebessüm ederek güldü.[11]

Aktardığımız bu nakiller, onun latife ve şaka yönünü ortaya koymaktadır. Bu nakilleri incelediğimizde onun genellikle şu sebeplerden ötürü şaka yaptığını görürüz:

- Karşı tarafa sevgisini göstermek için.
- Sıkıntıları hafifletmek, acıları dindirmek için.
- Ortamı yumuşatmak için.
- Terbiye ve eğitim amaçlı.

Bu saydığımız maddelerden hangisiyle olursa olsun, bir Müslümanın latife yapmasında herhangi bir sakınca yoktur.

Bununla birlikte kaynaklarımızda onun, mi-

---

7. 56/Vâkıa, 35-37

8. Tirmizi Şemâil

9. Tirmizi Şemâil, Ahmed bin Hanbel.

10. Buhari

11. İbni Mace

zahı ve şakalaşmayı yasaklayan sözleri de mevcuttur. Bu sözlerinden birisinde şöyle buyurur:

"Kardeşinle tartışma! Onunla şakalaşma ve ona söz verip sakın cayma!" [12]

Bu söz, zahiri itibariyle Müslümanlara şaka yapmayı yasaklamaktadır. Laf buraya geldiğinde şu soruyu sormadan geçmek mümkün değildir: Rasûlullah'ın hayatına baktığımızda onun, arkadaşlarına ve etrafındakilere şaka yaptığını görüyoruz; ama bu sözünde arkadaşlarımızla şakalaşmamızı bizlere yasaklıyor. Bu durumda bu iki zıt bilginin arasını nasıl bulacak ve hangi şeyle amel edeceğiz?

Cevap: Bu soruyu İmam Gazali merhum da sormuş ve şu şekilde cevap vererek delillerin arasını bulmaya çalışmıştır:

'Eğer sen, Rasûlullah'ın ve ashabının yaptığına güç yetirebiliyorsan, yani mizah yaparken sadece doğruyu söylüyor, hiçbir kalbi kırmıyor, mizahta aşırıya kaçmıyor ve bunu (sürekli değil de) ara sıra yapıyorsan, o zaman senin de mizah yapmanda hiçbir sakınca yoktur. Lakin kişinin, mizahı sürekli kendisiyle meşgul olduğu ve hakkında aşırıya gittiği bir 'uğraşı' hâline getirmesi, sonra da Rasûlullah'ın yaptığı şeyleri kendisine delil tutmaya çalışması büyük bir hatadır.' [13]

Bu soruya şöyle de cevap vermemiz mümkündür:

1. Şakalaşmayı yasaklayan İmam Tirmizi'nin naklettiği rivayet, senedinde yer alan Leys bin Ebî Süleym adlı kişiden dolayı zayıftır. Efendimizin şakalaştığını ifade eden hadisler ise, başta Buhari gibi büyük imamlar tarafından nakledilmiş sahih ve güvenilir rivayetlerdir. Dolayısıyla bu rivayetler karşısında senedinde zayıflık bulunan bir nakli getirip bunun üzerinden hüküm çıkarmaya kalkışmak doğru bir yaklaşım değildir.

2. Hadisin senedini sahih kabul etsek bile, bu yasaklama aşırılığa ve olması gereken seviyenin üstüne hamledilir. Buna göre mana *'Kardeşinle aşırı bir şekilde şakalaşma!'* anlamındadır. Bu izah, Rasûlullah'ın uygulamalarının delalet ettiği bir husus olmasının yanı sıra, delilleri cem etmesi bakımından da tercihe şayandır. Yine de Allah en iyisini bilir.

Buraya kadar aktardığımız rivayetler, Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* yaptığı mizahların niteliğini ortaya koymaktadır. Tüm bu mizahların ortak özelliği; nitelikli ve anlamlı olmasıdır. Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* hiçbir zaman yalanı, cıvıklığı, hak ihlalini, korkutmayı ve içeriğinde mürüvveti zedelemeyi barındıran şakalaşmaları yapmamıştır. Onun kutlu yolunun yolcuları olan biz Müslümanların da, şakalaşmalarımızda onun ahlakını takip etmesi ve nitelikli şakalar yaparak sünnetine ittiba etmesi gerekmektedir.

Efendimiz hiçbir zaman yalanı, cıvıklığı, hak ihlalini, korkutmayı ve içeriğinde mürüvveti zedelemeyi barındıran şakalaşmaları yapmamıştır. Onun kutlu yolunun yolcuları olan biz Müslümanların da, şakalaşmalarımızda onun ahlakını takip etmesi ve nitelikli şakalar yaparak sünnetine ittiba etmesi gerekmektedir.

Onun kutlu yolunun ilk yolcuları olan Ashab-ı Kiram da bu minvalde hareket etmiş ve nitelikli latifelerle birbirlerini neşelendirmişlerdir. İşte şimdi onların şakalarından bazı tablolar sunmaya çalışalım:

Sahabenin Şakalarından Örnekler

1. Rasûlullah'ı *sallallahu aleyhi ve sellem* çok seven Nuayman *radıyallahu anh*, Medine'ye iyi bir şey getirildiğinde hemen alır ve ona hediye ederdi. Yine bir defasında Nuayman, satıcıda gördüğü enfes bir balı alıp Rasûlullah'a getirdi ve hediye etti. Daha sonra satıcı parayı isteyince, adamı tutup Rasûlullah'a getirdi ve parayı ondan almasını söyledi. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:

— Ey Nuayman! Sen bunu hani hediye etmiştin, deyince,

— Ya Rasûlallah! Bu güzel balı senin yemeni çok istedim, param olmadığı için de böyle yaptım, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* gülerek adamın parasını ödedi.[14]

2. Bâdiyeden bir Arabi, Medine'ye gelmiş ve devesini avluya bağlayarak Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* yanına girmişti. Şakacılığıyla meşhur

12. *Tirmizi, Beyhakî. Bu rivayet sened itibariyle 'zayıf'tır.*

13. *İhyau Ulumi'd Din, 3/128, 129.*

14. *İbni Hacer, el-İsâbe, 6/464.*

olan sahabi Nuayman *radıyallahu anh*, bu defa da bir muziplik yapmış ve arkadaşlarının tahrikleriyle adamın devesine göz koymuştu. Arkadaşları ona:

— Canımız çekti; haydi şu deveyi kes de yiyelim. Nasıl olsa Rasûlullah bedelini öder, dediler ve onu adeta bu işe zorladılar.

Önce bu teklifi kabul etmeyen Nuayman *radıyallahu anh*, arkadaşlarının ısrarı karşısında dayanamadı ve deveyi kesti. Arabi, dışarı çıkıp da manzarayı görünce bağırmaya başladı. Bu çığlıklar üzerine dışarı çıkan Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bu işi kimin yaptığını sorar. Oradakiler *'Nuayman'* der. Bunun üzerine Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* onu aramaya çıkar ve saklandığı yerde onu bulur. Bir çukura saklanmış ve üstünü hurma yaprakları ile örtmüştür. Onu gören bir sahabî, bir taraftan eliyle saklandığı yeri Rasûlullah'a işaret etmiş, diğer taraftan da *'Onu görmedim ya Rasûlallah!'* demişti. Neticede Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Nuayman'ı çukurdan çıkardı ve:

— Sana bunu kim yaptırdı? diye sordu.

Nuayman *radıyallahu anh*:

— Burayı sana işaret edenler yok mu, işte beni onlar bu işe teşvik etti, cevabını verdi. Durumu anlayan Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, bir taraftan yüzündeki çöpleri sildi, diğer yandan da gülerek devenin parasını Arabi'ye ödedi.[15]

3. Bir yolculuk esnasında Abdullah bin Huzafe *radıyallahu anh* sessizce Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* bineğinin yularını çözer. Bu nedenle Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* neredeyse bineğinden düşecek gibi olur. Hadisin ravilerinden olan İbni Vehb: *'Abdullah bin Huzafe, Rasûlullah'ı güldürmek için mi böyle yapmıştı'* diye Leys'e sorduğunda, *'evet'* cevabını almıştır.[16]

4. Heybeti, ciddiyeti ve ağır başlılığıyla bilinen Ömer *radıyallahu anh*, Efendimizin torunları Hasan ve Hüseyin'i Rasûlullah'ın omuzlarına oturmuş hâlde görünce:

— Altınızdaki at ne kadar kıymetlidir? diye onlara latife yapmıştır.[17]

5. Yine Ömer *radıyallahu anh*, çok hızlı ve kısa namaz kılan bir Arabi'nin namazdan sonra yaptığı duasında *'Ya Rabbi! Beni cennette hurilerle evlendir'* dediğini duyunca:

— Ey adam! Parayı az ödedin, karşılığını ise çok istiyorsun, diye onunla şakalaşmıştır.[18]

Sahabeden sonra gelen ve yolumuzun kandilleri olan Selef imamlarının biyografilerini incelediğimizde, onların da Rasûlullah'ın ve ashabının yolunu takip ettiklerini, yeri geldiğinde insanlarla şakalaştıklarını ve uygun ortamlar bulduklarında onların gönüllerini almak, kalplerine neşe sokmak için latifeler yaptıklarını görürüz. İşte şimdi onların latifelerinden birkaç örnek:

Selefin Şakalarından Bir Demet

1. Adamın birisi Ebu Hanife'nin *rahimehullah* yanına geldi ve ona:

— Ey imam! Elbiselerimi çıkarıp nehre gusül abdesti almaya girdiğimde kıbleye mi, yoksa başka bir yöne mi döneceğim, diye sordu. Bu soru üzerine Ebu Hanife *rahimehullah* adama şöyle karşılık verdi:

— Bence en uygun olanı, elbiselerinin olduğu yöne dönmendir; ta ki bu sayede elbiselerin çalınmasın!

Ebu Hanife *rahimehullah* bununla adama latife yapmak istemiştir.[19]

2. Rebi' anlatır: Hasta olduğu bir sıra İmam Şafiî'nin yanına gittim ve ona:

— Allah zayıflığınızı kuvvetlendirsin, dedim. Bunun üzerine Şafiî *rahimehullah*:

---

15. *A.g.e. 6/465. Kaynaklarımızda Nuayman radıyallahu anh ile alakalı oldukça çok şaka örnekleri bulmak mümkündür. Biz sadece iki tanesini zikretmekle yetindik.*
16. *İbni Abdilber, el-İstiab, 3/890.*
17. *Mecmau'z Zevaid, 9/181.*
18. *Nihayetu'l Ereb, 4/3.*
19. *el-Mirah fi'l Mizah, sf. 11.*

— Eğer zayıflığımı kuvvetlendirirse, o zaman beni öldürür, diye karşılık verdi.

Bunun üzerine ben:

— Yemin olsun ki sadece iyilik murad ederek böyle söyledim, dedim.

İmam Şafiî *rahimehullah*:

— Biliyorum, sen bana sövsen bile hayrımı murad edersin ey Rebi'! dedi ve bu şekilde ona latife yaptığını belirtti.[20]

3. İmam Şa'bi'ye *rahimehullah*:

— Şeytanın karısının adı nedir? diye soruldu. Bunun üzerine o:

— Onun evliliğine şahit olmadık ki, diye latife yaparak cevap verdi.[21]

4. Bir adam yine İmam Şa'bî'ye:

— İhrama girmiş bir kimse bedenini ovalayabilir mi? diye soru sordu. O:

— Evet, diye karşılık verdi. Bunun üzerine adam:

— Peki, ne kadar miktarda ovalamalı diye tekrar sordu. Bu soru üzerine İmam:

— Kemik görünene kadar! diyerek latifeli bir cevap verdi.[22]

5. İbni Ayyâş anlatır: A'meş'in üzerinde ters yüz edilmiş, yünü dışarıda olan bir kürk gördüm. Hava yağmurluydu. O ara önümüze doğru bir köpek geldi. A'meş *rahimehullah* köpeği görünce hemen ondan uzaklaştı ve *'Sakın ha beni koyun zannetmesin'* diyerek latife yaptı.[23]

Değerli bacım, buraya kadar yaptığımız nakilleri dikkatlice incelediğinde göreceksin ki, bu din her şeyde vasat olmayı, dengeyi muhafaza etmeyi ve tüm söz ve davranışlarımızda aşırıya kaçmamayı bizlere öğütlemektedir. İslam asla şakalaşmayı yasaklamaz; lakin şakalaşmaya bir sınır getirir. Biz de bu yazılarımızda bu sınırlara riayet etmeni senden istedik. Unutma ki sen –farkında ol veya olma– inancın, sözlerin, kıyafetin ve duruşunla bir akideyi temsil etmektesin. Seni gören ve dinleyen insanlar senin yaptıklarınla hem şahsiyetini hem de akideni tartmaktadırlar. Bu nedenle özellikle insanların arasına çıktığında daha ağırbaşlı, daha vakur ve daha sakin olmaya çalış. Cıvık, matrak, komik ve şaklaban olma! Eğer böylesi huyların varsa bunları terbiye etmek için bir cehdin, bir çabanın içine gir. Bil ki, sen çabaladıkça Allah yardım edecek, gayret ettikçe ahlakını düzeltecektir. Efendimizin buyurduğu gibi:

"Kim müstağni davranırsa Allah onu müstağni kılar. Kim iffetli olmaya çabalarsa, Allah onun iffetli yapar. Kim de sabretmeye gayret ederse, Allah onu sabırlı eyler." [24]

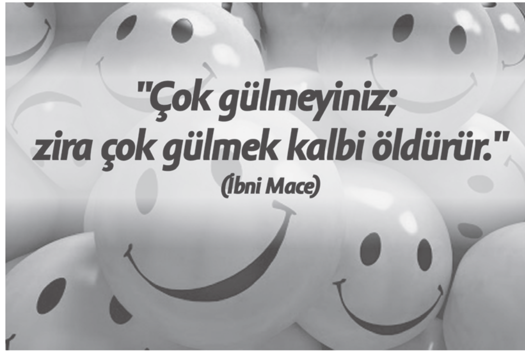
Bu hadise göre bir insan bir şey hususunda çabalarsa, Allah onu çabaladığı o şeyde başarıya ulaştırır. Eğer sen de matrak olmak yerine vakarı, cıvıklık yerine edebi, aşırı gülme yerine tebessümü kendine şiar edinir ve bu noktada bir gayretin içine girersen, Allah'ın sana yardım edeceğini ve seni umduğuna kavuşturacağını ben sana garanti ederim. Çünkü Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* gayret edenlerin muhakkak muvaffak olacağını müjdelemiştir. Onun müjdesiyle insanları müjdelemek ise, bizlerin en öncelikli görevlerindendir. Ne mutlu kötü huylarını değiştirmek için çabalayanlara! Ne mutlu İslam ahlakıyla bezenme çabasında olanlara! Allah'ım! Sen güzel ahlaklı olmak için çabalayanları muvaffak eyle! (Allahumme âmin)

İnsan bir şey hususunda çabalarsa, Allah onu çabaladığı o şeyde başarıya ulaştırır. Eğer sen de matrak olmak yerine vakarı, cıvıklık yerine edebi, aşırı gülme yerine tebessümü kendine şiar edinir ve bu noktada bir gayretin içine girersen, Allah'ın sana yardım edeceğini ve seni umduğuna kavuşturacağını ben sana garanti ederim.

Değerli bacım, burada son bir meseleye daha temas ederek bu konuyu noktalandırmak istiyoruz: Bilindiği üzere mizah ve şakalaşmak, neticesinde gülmeyi ve tebessümü doğurur. Her konuda hükümler koyan dinimiz, bu konuda da bir ölçü koymuş ve insanların tebessüm etme-

20. *Aynı yer.*
21. *Edebu' Dunya ve'd Din, sf. 393.*
22. *Silsiletu'l-Âdâbi'l İslamiyye, Selef'in şakaları bölümü.*
23. *Aynı yer.*
24. *Buhari, Müslim.*

sinin, onlar için kahkahalara boğulmalarından daha hayırlı olduğunu belirtmiştir. Evet, İslam âdabında mizah ve şakaların ardından tavsiye edilen şey; kahkaha değil, tebessüm etmek ve hafifçe gülmektir. Kişiyi insanlıktan çıkaracak tarzda gülmeler, bu dinde tavsiye edilmemiştir. İnsan her ne kadar bazı zamanlarda çok gülme ihtiyacı hissetse de, bunu âdet hâline getirmemelidir. Zira çok gülmek, kalbi katılaştırır. Kalbi katılaşan insanların da ilk göreceği ceza, Allah'tan uzaklaşmaktır.

Bu noktada sözü çok uzatmak istemiyoruz. Sadece Rasûlullah'tan nakledilen ve bu konuda söylenen birkaç hadisi zikrederek veciz bir nasihatte bulunmayı amaçlıyoruz. Rabbim bizleri bu nasihatlerden en iyi şekilde faydalananlardan eylesin. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur:

• *"Çok gülmeyiniz; zira çok gülmek kalbi öldürür."* [25]

• *"Benim bildiklerimi bir bilseniz az güler, çok ağlardınız"* [26]

• *"Ey Ebu Hureyre! Takvalı davran, insanların en âbidi olasın. Kanaatkâr ol ki, insanların en çok şükredeni olasın. Nefsin için sevip arzuladığını insanlar için de iste, (iyi bir) mümin olasın. Sana komşu olana iyilikte bulun ki, (iyi bir) Müslüman olasın. Ve gülmelerini azalt; zira çok gülmek kalbi öldürür."* [27]

• Abdullah bin Hâris *radıyallahu anh* der ki: *"Rasûlullah'ın gülüşü (genelde) tebessüm şeklinde idi."* [28]

• *"Âişe radıyallahu anha şöyle demiştir: 'Ben, Rasûlullah'ın küçük dili görünecek şekilde kahkahayla güldüğünü hiç görmedim. O sadece tebessüm ederdi.' "* [29]

Ey mümine bacım! Günlük hayatın içerisinde bu hadislerde ortaya konan hakikatlerle amel etme çabasında olmalısın. Aşırı gülme yerine tebessüm etmeyi, kahkaha yerine hafifçe gülmeyi kendine âdet edinmelisin ki, bu sayede gülme konusunda sünnet üzere bir yol izlemiş olasın. Özellikle de misafirliğe ve davetlere gittiğinde aşırı gülmemeye çok daha fazla dikkat etmeli, kahkahalardan elinden geldiğince uzak durmalısın. Çünkü misafirliklere gittiğinde evde eğer eşinin arkadaşları da varsa, senin kahkahayla gülmen onların kulaklarına gidecek ve narin sesin kulaklarını okşayacaktır. Bu da senin hakkında menfî bir takım düşüncelere sebebiyet vermesinin yanı sıra, ayrıca senin karakteristik yapın hakkında da onlara bazı ipuçları verecektir. Bu nedenle –özellikle– oturumlarda daha hassas davran ve kalabalıklarda daha ciddi olmayı kendine âdet edin. Rabbim, hayatın her alanında olduğu gibi mizah ve gülme noktasında da seni sünnete uymaya muvaffak kılsın ve her konuda Rasûlullah gibi olmayı sana kolaylaştırsın.

Rabbim imkân verirse bir sonraki yazımızda tekrar buluşmak dileğiyle, fî emânillâh…

25. *İbni Mace*
26. *Buhari, Müslim.*
27. *İbni Mace*
28. *Tirmizi*
29. *Buhari, Müslim.*

ÖZCAN YILDIRIM ozcanyildirim@tevhiddergisi.net

Nifakın Zirvesi; Tebuk Seferi

Tebuk seferi kadar hiçbir gazvede, münafıkların melanetlerinin Kur'an ayetleriyle günü gününe, bu kadar geniş teşhir edilmemiş olmasıdır. Bu cihetle, münafıkların iç yüzlerinin ve kötülüklerinin teşhir edildiği gazve demektir.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla…

Münafıkların toplu olarak güç gösterisinde bulunduklan en son gazve olması ve nifakta kuvvetleri itibariyle en üst düzeye tırmanmaları sebebiyle Tebuk Seferi *'Nifakta Zirve'* olarak da düşünülebilir. Medine döneminde nifakın Tebuk'te zirveye ulaştığı görüşüne bizi götüren sebepleri şöyle sıralamak mümkündür:

1. Münafıklar hakkındaki ayetlerin en çok Tebuk seferinde nazil olması ve bu ayetlerin İslam toplumu içindeki münafıkların yerini, kesin hatlarla ayırması. Böylece münafıklar ile müminlerin arasında perdelerin gerilmesi, eskisi gibi onlarla olan ilişkilerin hoşgörüye dayandırılmayıp ayırıcı bir tavrın ölçü olması.

2. Tebuk gazvesinin bir adı da, *'Gazvetu'l Fâdıha: Rüsvaylık Gazvesi'* dir. Bu ismin verilmesinin sebebi, Tebuk seferi kadar hiçbir gazvede, münafıkların melanetlerinin Kur'an ayetleriyle günü gününe, bu kadar geniş teşhir edilmemiş olmasıdır. Bu cihetle, münafıkların iç yüzlerinin ve kötülüklerinin teşhir edildiği gazve demektir. Ayrıca Tebuk'te münafıklar, nifaklarını olanca güçleriyle ortaya dökmüşler, fakat hiçbir başarı sağlamayarak rezil rüsva olmuşlardır. Bundan kinâye olarak ve münafıkların bu seferde rezil olduklarını belirtmek için *'Fâdıha Gazvesi'* adı verilmiştir.

3. Tebuk'teki nifaktan etkilenip güçlük zamanında eğrilmek üzere iken doğrulup kurtulanların yanında, nifakları ortaya çıkan kişilerin bir daha İslam toplumu içinde sefere katılmalarının kesinlikle yasaklanması.

4. Münafıkların karargahı durumunda olan, Yahudi asıllı Süveylim'in evinin yaktırılması.

5. Özellikle, münafıkların Allah Rasûlü'ne karşı Medine'de oluşturdukları muhalefetin iç yüzünün açıklanması ve savaşa katılmak isteseler de

casusluk yapacaklarını, Tebuk seferi vasıtasıyla Kur'an-ı Kerim'de hatırlatılması.

6. İslam tarihinde ilk defa, münafıkların tescili denilebilecek toplu hareketin zuhur etmesi. Bu olay, Tebuk seferi için İslam ordusunun hazırlandığı sırada, İbni Ubeyy bütün müttefikleri ile birlikte Allah Rasûlü'nün ordugâhından ayrı, Zübab tepesinin Nizar'ında münafıklardan oluşan bir karargah kurmasıdır.

7. Tebuk seferinin mü'minleri nifak illetinden beri kılması, münafıkların esrarını fâş etmesi, onları kaçırıp berbâd etmesi, yüreklerini deşip tenkil etmesi, üzerlerine hışım yağdırması.

8. Nifakın Medine'de kalmayıp, çevredeki çöl halkına da sıçraması. Kur'an'a göre, bedevi münafıkların, yerli münafıklardan daha şiddetli ve kalplerinin daha katı olması.

9. Münafıklar zümresi, bütün maharetlerini kullanarak ikiyüzlülüklerini gizlemişlerse de, Tebuk seferi vasıtasıyla kemiyet, keyfiyet ve isimleri yönüyle tanıtılması.

10. Allah Rasûlü'ne Tebuk seferi dönüşü, münafıkların suikast teşebbüsünde bulunmaları.

11. İbni İshak'ın, *'İbni Ubeyy komutasında Zübab tepesinde Allah Rasûlü'nün karşısında ayrı bir yerde toplanan nifak grubu mevcudunun, Allah Rasûlü'nün yanında toplananlardan az olmadığı'* rivayeti.

12. Medine'deki nifakta münafıkların üs olarak kullandıkları Mescidi Dırar'ın ilahi vahiy gereği yaktırılması.

13. Bütün bu olayların akabinde, münafıkların lideri İbni Ubeyy'in dayanamayarak vefatı.

14. Bundan böyle münafıkların cenaze namazının kılınmaması.

Tebuk seferinde nifakın, niçin doruk noktasına ulaştığının sebeplerini ortaya koyduktan sonra, münafıkların çevirdikleri entrikaları tarihi seyri içinde açıklamak, münafıkları tanıma açısından faydalı olacaktır.

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* Tebuk seferinde farklı bir metot uyguladı. Herhangi bir gazveye çıkacağı zaman maksadını doğrudan açıklamazdı, ancak Tebuk'te durum böyle olmadı. Tebuk seferi için halka hazırlanmalarını, gidilecek yerin uzaklığını, zamanın yokluk ve kıtlık zamanı olduğunu, hatta düşmanın çokluğunu, Rumlar üzerine gidileceğini, buna göre hazırlıklarını yapmalarını açıkça bildirdi. Bu durumda, münafıklar için önemli bir fırsat doğmuştu. Gidilecek yeri, Allah Rasûlü'nün açıktan ilanı ve durumun zorluğunu açıkça dile getirmesi üzerine münafıklar, İslam aleyhindeki oyunlarını daha açık sergilemeye koyuldular. Böyle bir ortamda münafıklar, estirdikleri nifak rüzgarıyla müminleri tesir altına aldılar. Bunun üzerine nazil olan ayetler onları şöyle uyarıyordu:

"Ey iman edenler; size ne oldu ki: Allah yolunda elbirliği ile savaşa çıkın, denildiği zaman, yere çakılıp kaldınız. Yoksa ahireti bırakıp da dünya hayatına mı razı oldunuz? Halbuki dünya hayatının geçimi ahiretin yanında pek azdır. Eğer savaşa çıkmazsanız Allah sizi acıklı bir azaba uğratarak yerinize başka bir toplum getirir. Siz Allah'a hiçbir zarar dokunduramazsınız. Çünkü Allah'ın gücü her şeyi yapmaya yeter. Eğer siz ona yardım etmezseniz; doğrusu Allah, ona yardım etmişti. Hani kafirler onu çıkarmışlardı da, o ikinin ikincisiydi. Hani onlar mağarada idiler ve hani o, arkadaşına; 'Üzülme, Allah bizimledir,' diyordu. Bunun üzerine Allah, ona sekinetini indirmişti, onu sizin görmediğiniz ordularla desteklemişti. Ve kafirlerin sözünü alçaltmıştı. Allah'ın kelimesi ise en yüce olandır. Allah; Aziz'dir, Hakim'dir. Gerek hafif, gerek ağırlıklı olarak hep birlikte savaşa çıkın! Mallarınız ve canlarınızla Allah yolunda cihad edin! Eğer bilirseniz bu sizin için daha hayırlıdır." [1]

Münafıklar yukarıda zikredilen uyarı neticesi yapılan infakları dedikodu çıkarmak suretiyle alay konusu yaptılar. Özellikle, dört bin dirhem bağışta bulunan Abdurrahman bin Avf ile yüz vesk hurma tasadduk eden Asım bin Adiyy için,

1. 9/Tevbe, 38-41

'Bunların yaptıkları gösterişten başka bir şey değildir!' dediler. Diğer taraftan Ömer *radıyallahu anh*, malının yarısını getirdiğinde, *'Sen gösteriş mi yapıyorsun?'* diye soran münafıklara şu cevabı verdi: *'Allah ve Rasûlü'ne karşı ise, evet; başkalarına karşı ise, hayır.'*

Münafıklar samimiyetsizliklerini öyle ortaya koydular ki: Ebu Akîl'in gece boyu sırtında su çekmesi karşılığında iki sâ' hurmanın yarısını ailesine bırakıp, kalanının tamamını bağışlamasını bile, *'Şu miskinin azıcık hurmasına Allah'ın ne ihtiyacı var?'* diyerek hafife aldılar. Bağışta bulunan mü'minleri alaya alan münafıklar, bir taraftan da Tebuk seferine katılmamak için Allah Rasûlü'nden izin istemeyi ihmal etmiyorlardı. *"Şu sıcakta sakın cihada çıkmayın"* [2] diyen münafıklardan, seksenden fazlası hiçbir özrü olmadan, Allah Rasûlü'nden izin almayı başardı. Bu durumdaki münafıklar hakkında şu ayet nazil oldu:

"Allah'ın Peygamberine muhalefet için geri kalanlar, oturup kalmalarına sevindiler. Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi. Bu sıcakta savaşa çıkmayın, dediler. De ki: Cehennem ateşi daha sıcaktır. Keşke bilselerdi. Artık yaptıklarının cezası olarak az gülsünler, çok ağlasınlar." [3]

Allah Rasûlü, sefer hazırlığı ile uğraştığı günlerde Selimeoğulları'ndan münafık Cedd bin Kays, şöyle bir mazeret ileri sürdü: *'Ya Rasulallah! Bana izin ver de, Asfaroğulları'nın (Rumların) kadınlarını görürsem, dayanamam da günaha girerim.'*

Cedd ve diğer münafıklar hakkında şu ayet nâzil oldu:

"Onlardan kimi de: Bana izin ver, beni fitneye düşürme, der. İyi bilin ki; onlar fitne içine düşmüşlerdir. Ve muhakkak ki cehennem, kafirleri çepeçevre kuşatıcıdır." [4]

Cedd bin Kays'ın oğlu Abdullah, babasının yaptığı harekete çok üzülmüş ve kınamıştı. Cedd, bir ara oğlunun müdahelesine sinirlenerek yüzüne ayakkabıyı çarpmıştı. Daha sonra şöyle demişti: *'Ben evimde oturacağım. Sen git, onlarla savaş!'* Abdullah, Bedir harbine de katılmıştı. Babasının yaptığı bu çirkin hareketi münafıklık olarak nitelendirmişti.

Yerli ve bedevi münafıkların Tebuk seferi esnasındaki kötü tutum ve davranışlarını, nazil olan âyetler bütün teferruatıyla ortaya dökmüştür:

"Eğer kolay bir kazanç ve orta bir sefer olsaydı; elbette senin arkana düşerlerdi. Fakat zorluk onlara uzak geldi. Gücümüz yetseydi; herhalde biz de sizinle beraber çıkardık, diye yemin edeceklerdir. Kendilerini helak ederler. Allah biliyor ki; onlar muhakkak yalancılardır.

Allah seni affetsin. Doğrular sana besbelli olup yalancıları bilmeden önce neden onlara izin verdin?

Allah'a ve ahiret gününe iman edenler, geri kalmak için senden izin istemezler ki mallarıyla ve canlarıyla cihad etsinler. Allah, muttakileri bilir.

Senden; ancak, Allah'a ve ahiret gününe inanmayanlar ve kalpleri şüpheye düşüp, şüphelerinde bocalayanlar izin isterler.

Eğer onlar çıkmak isteselerdi; elbette bunun için hazırlık yaparlardı. Fakat Allah, onların davranışlarını çirkin gördü de kendilerini alıkoydu. Ve: Oturun oturanlarla beraber, denildi.

Eğer onlar da aranızda çıksalardı size şer ve fesadı arttırmaktan başka bir şey yapmazlar ve aranıza muhakkak bir fitne sokmak isteyerek koşarlardı. İçinizde onlara iyice kulak verenler de var. Allah; zalimleri çok iyi bilendir.

Andolsun ki, onlar daha önce de fitne aramışlar ve sana karşı bir takım işler çevirmişlerdi. Nihayet hak geldi ve onlar istemedikleri hâlde Allah'ın emri üstün geldi.

Onlardan kimi de: Bana izin ver, beni fitneye düşürme, der. İyi bilin ki; onlar fitne içine düşmüşler-

Münafıklar samimiyetsizliklerini öyle ortaya koydular ki: Ebu Akîl'in gece boyu sırtında su çekmesi karşılığında iki sâ' hurmanın yarısını ailesine bırakıp, kalanının tamamını bağışlamasını bile, 'Şu miskinin azıcık hurmasına Allah'ın ne ihtiyacı var?' diyerek hafife aldılar.

2. 9/Tevbe, 49
3. 9/Tevbe, 81-82
4. 9/Tevbe, 49

dir. Ve muhakkak ki cehennem, kafirleri çepeçevre kuşatıcıdır." [5]

"Bilmezler mi ki: Kim, Allah'a ve Rasûlü'ne karşı koymaya kalkışırsa; muhakkak ona, içinde ebedi kalacağı cehennem ateşi vardır. İşte bu, en büyük rüsvaylıktır. Münafıklar; üzerlerine kalplerinde olanı haber verecek bir surenin indirilmesinden çekiniyorlar. De ki: Siz alay edin bakalım, Allah çekindiğinizi ortaya çıkarandır." [6]

"Sadakalar hususunda, müminlerden gönüllü verenleri ve güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya, Allah işte onları maskaraya çevirmiştir. Ve onlar için elem verici azap vardır." [7]

"Allah'ın Peygamberine muhalefet için geri kalanlar, oturup kalmalarına sevindiler. Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi. Bu sıcakta savaşa çıkmayın, dediler. De ki: Cehennem ateşi daha sıcaktır. Keşke bilselerdi. Artık yaptıklarının cezası olarak az gülsünler, çok ağlasınlar. Allah, seni onlardan bir topluluğa geri döndürür de; senden savaşa çıkmak için izin isterlerse; de ki: Benimle hiçbir zaman çıkmayacaksınız. Benim yanımda hiçbir düşmanla savaşmayacaksınız. Çünkü siz, baştan oturup kalmaya razı oldunuz. Artık siz, geri kalanlarla birlikte oturun." [8]

"Bedevilerden özür beyan edenler, kendilerine izin verilsin diye geldiler. Allah'a ve Rasûlü'ne yalan söyleyenler ise oturup kaldı. İçlerinden kafir olanlara elim bir azap isabet edecektir." [9]

"Sorumluluk ancak, zengin oldukları hâlde senden izin isteyen, geride kalan kadınlarla bulunmaya razı olanlara ve Allah kalplerini mühürlemiş olduğu için bilmeyenleredir. Kendilerine döndüğünüz vakit de size özür beyan ederler. De ki: Özür dilemeyin. Size katiyyen inanmıyorum. Doğrusu Allah, bize haberlerinizi bildirmiştir. Allah da, Rasûlü de amellerimizi görecektir. Sonra hepiniz, görüleni de görülmeyeni de bilene döndürüleceksiniz. O, size neler yaptığınızı haber verecektir.Kendilerine döndüğünüz zaman; onlardan vazgeçmeniz için Allah'a yemin edeceklerdir. Öyleyse onlardan yüz çevirin. Çünkü murdardırlar. Yaptıklarının karşılığı olarak varacakları yer, cehennemdir.Onlardan razı olasınız diye size yemin edecekler. Fakat siz onlardan razı olsanız bile Allah fâsıklar topluluğundan asla razı olmaz." [10]

5. 9/Tevbe, 42-49
6. 9/Tevbe, 63-64
7. 9/Tevbe, 79
8. 9/Tevbe, 81-83
9. 9/Tevbe, 90

Yahudilerden Süveylim'in evi, münafıkların karargâhı olmuştu. Yahudi Süveylim'in Cas'um mevkiindeki evinde toplanıp, Tebuk seferine katılacak halkı caydırmak için plan hazırlıyorlardı. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, münafıkların Medine'de nifak çıkarma hazırlıklarını haber alınca, Talha bin Ubeydullah ve bazı sahabeleri Suveylim'in evini ateşe vermek üzere görevlendirdi.

Görevliler, en kısa zamanda Süveylim'in evini ateşe verdiler. Dahhak bin Halife, evin damından yere atlarken ayağı kırıldı. İbni Ubeyrık ve diğer münafıklar damdan atlayıp kaçtılar.

Münafıklar bir taraftan da Allah Rasûlü'nün ordugâhının aşağısına, Zübab tepesinin hizasına doğru İbni Ubeyy başkanlığında ayrı bir karargâh kurdular. İbni Ubeyy'in Yahudi müttefikleri ve münafık arkadaşlarından oluşan bir topluluk, İslam tarihinde ilk kez ayrı bir grup olarak, bağımsız bir biçimde ortaya çıkmıştı. Bu durum, İslam toplumu içindeki nifak açısından araştırmaya değer. Zira, münafıklar artık eylemlerini açıktan sürdürmek hususunda kendilerini güçlü görüyor olmalılar ki, Tebuk'te ayrı bir güç ve topluluk olarak ortaya çıktılar. Bu hareketleriyle İslam toplumu içindeki varlıklarını tescil ettirmek istediler. Böylece, münafıkların, asr-ı saadette bir grup faaliyeti olarak ortaya çıkışları, Tebuk'te doruk noktasına ulaşmıştır.

Böyle tehlikeli bir durumda Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Ebu Bekr'i namaz kıldırmakla vazifelendirdi. Seniyyetü'l-Vedâ'ya kadar gelen Ali'yi *radıyallahu anh* Medine'de vekil bırakınca, münafıklar

10. 9/Tevbe, 93-96

bu durumu hemen istismar ederek nifak rüzgârı estirmeye başladılar. Ali *radıyallahu anh* için *'Herhalde Peygamber, önemsemediği için seni geri bırakmıştır'* diyerek tahrik ettiler.

Ali *radıyallahu anh* bunları işitince, silahını alıp yola çıktı. Cürf'te Rasûlullah'a *sallallahu aleyhi ve sellem* yetişti. Ve şöyle dedi: *'Ya Rasulallah! Münafıklar, senin beni önemsemediğini söylüyorlar.'* Rasûlullah da, *"Onlar yalan söylemişlerdir. Ben, seni arkamda bıraktıklarıma vekil tayin ettim. Hemen geri dön. Ya Ali! Bana göre sen, Musa'ya göre Harun gibi olmaya razı değil misin? Ancak benden sonra Peygamber yoktur"* buyurdu. Bunun üzerine Ali, Medine'ye döndü.

Münafıkların reisi İbni Ubeyy'i, Tebuk'te müminlerin maneviyatını sarsmak isterken görüyoruz. Tebuk'e giderken Zübab tepesine kadar gelip ayrı bir karargâh kurmuş, ordu yola koyulunca münafık arkadaşlarıyla sefere iştirak etmedikleri gibi, şu sözleri söyleyerek, savaşa katılanlara mani olmaya çalışmıştır: *'Muhammed bu güç ve sıcak durumda Asfaroğulları'yla (Rumlarla) savaşacak. Buna yetecek gücü yok! Asfaroğuları'yla savaşmayı oyuncak sayıyor. Vallahi, onu ve arkadaşlarını bir sabah ipe bağlanmış olarak görür gibiyim!'*

Münafıklar Tebuk'te Allah Rasûlü'nü adım adım takip ediyorlardı. Aynı zamanda bütün ashab, münafıkları tanıyorlar ve onlara muamelelerinde dikkat ediyorlardı. Sefere katılan sahabiler, münafıkları devamlı kontrol altında bulunduruyor, yapılan nifak hareketlerini anında Allah Rasûlü'ne haber veriyorlardı.

Münafıkların bir kısmı sefere katılmayıp Medine'de kalmayı tercih ederken, bir kısmı da harbe iştirak etmeyi düşündüler. Gayeleri yolda nifak çıkarmak, kendi aleyhlerine olabilecek gelişmelerden haberdar olmak ve ganimet elde etmekti. Üstelik tam bir disiplinle birbirine bağlı idiler. Nitekim, sefer süresince entrikalarını şöyle sergilediler: Tebuk'e giderken yolda aşırı derecede su sıkıntısı çekilmişti. Münafıklar hemen fırsattan istifade ile şu sözleri söylemeye başladılar: *'Muhammed eğer gerçekten Peygamber ise, Musa Peygamberin Allah'tan yağmur dileyip yağdırdığı gibi, O da aynısını yapabilirdi.'* Çok geçmedi, Rasûlullah'ın duası üzerine bol bol yağmur yağdı.

Hıcr'daki susuzluk had safhaya ulaştığında, yine yağmur yağması için Rasûlullah'ın dua etmesi üzerine halk suya kanmıştı. Fakat münafıklar bu durum karşısında, *'Bu iş, gelip geçen bulutun işidir'* diye meseleyi geçiştirmek istediler. Münafıklar Tebuk'te Allah Rasûlü'nü adım adım takip ediyorlardı. Aynı zamanda bütün ashab, münafıkları tanıyorlar ve onlara muamelelerinde dikkat ediyorlardı. Sefere katılan sahabiler, münafıkları devamlı kontrol altında bulunduruyor, yapılan nifak hareketlerini anında Allah Rasûlü'ne haber veriyorlardı. Nitekim, Tebuk seferine, münafıklardan bazılarının katılması üzerine Asım bin Ömer bin Katade, Mahmud bin Lebid'e şunu sormuştu: *'Halk içindeki münafıkları tanır mıydı?'* Bu soruya, Mahmud bin Lebid, *'Vallahi! İnsan kardeşini, babasını, amcasını kabile içinde nasıl tanırsa, münafıkları da öyle tanırlar sonra da bunları birbirinden gizlerlerdi.'*

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Hıcr'dan kalkıp Tebuk'e giderken, konakladığı yerde devesi Kusvâ kaybolunca -harekete geçen münafıklardan Kaynukaoğulları Yahudilerden iken Müslüman olan- Zeyd bin Lusayt adındaki münafık şöyle dedi: *'Kendisinin Peygamber olduğunu haber veren, gökten haberler getiren, devesinin nerede olduğunu bile bilemiyor!'* Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bu olay üzerine, *"Vallahi, Allah bildirmedikçe bilemem! Fakat Allah şimdi onu bana gösterdi"* deyip kaybolan devenin yerini tarif etti ve işaret edilen yerde bulundu.

Zeyd bin Lusayt, Uman bin Hazm'ın konvoyunda olduğu için, Uman, hemen harekete geçip Zeyd'i, nifakından dolayı konvoyundan kovmuş ve arkadaşlıktan reddetmişti.

Münafıkların başkanı İbni Ubeyy'in Tebuk'e iştirak etmeyip ayrıldığı sırada söylediği sözlerin benzerini de yolda münafıklardan bir grup tekrar etmeye başladı. Hedefleri, sefere iştirak eden mücahidlerin maneviyatını bozmaktı. Toplu olarak bu nifak hareketine katılan münafıklardan Amr bin Avfoğulları'nın kardeşi Vedia bin Sabit, Selemoğulları'nın müttefiki Eşcalılar'dan Mahşiyy bin Humeyr, Cüllas bin Süveyd bin Sâmit, Sa'lebe bin Hatıb, müminleri korkutup maneviyatlarını sarsmak için, Allah Rasûlü'ne işaret ederek birbirleriyle şöyle konuşuyorlardı: *'Asfaroğulları'yla (Rumlarla) çarpışmayı, Arapların birbirleriyle çarpışması gibi mi sanıyorsunuz? Val-*

lahi, biz sizi, bir sabah iplere ikişer ikişer bağlanmış olarak görür gibi oluyoruz.'

Münafıklardan Mahşiyy bin Humeyr ise, söylenilen bu sözler üzerine, *'Hakkımızda Kur'an ayeti inmekten kurtulmak için herbirimize yüzer kamçı vurulması hükmünün verilmesini arzu ederdim'* diye telaşlanmıştı. Vedia bin Sabit, *'Sanırım şu hafızlarımız, karınlarına en düşkün olanlarımız, dilleri en yalan söyleyenlerimiz, düşmanla karşılaşınca da en korkaklarımızdır.'*

Cüllas bin Süveyd de, *'Vallahi, eğer Muhammed Peygamberlik davasında sadık ise, biz eşeklerden daha, beter olalım'* dedi. Cüllas'ın üvey oğlu Umeyr, bu sözden etkilenip şöyle demiştir: *'Sen bana insanların en sevimlisi idin. Şimdi ise öyle değil. Bu sözünü Rasûlullah'a duyursam, sen rezil rüsva olursun. Duyurmasam, ben helak olurum. Her hâlde birincisi benim için daha hafiftir.'*

Tebuk seferine giderken, münafıkların yolda oluşturdukları bu nifak grubunun sözleri, Rasûlullah'a *sallallahu aleyhi ve sellem* mâlum olmuştu. Derhal Ammar bin Yâsir'le, o topluluğa gitmesini ve söylenilen sözleri kendilerine aktarmasını istedi. Şayet itiraz ederlerse şunları söylediklerini hatırlatmasını istedi. Ammar, münafıkların yanına gidip durumu anlatınca, hemen özür dilemek için Allah Rasûlü'ne geldiler. Böyle bir şey söylemediklerine dair yemin ettiler. Münafıklar geldiklerinde Allah Rasûlü devesinin üzerinde bulunuyordu. İçlerinde Vedia bin Sabit, Allah Rasûlü'nün devesinin yularına sarılıp, *'Ya Rasulallah! Biz lafa dalıp şakalaşıyorduk'* dedi. Bu olay üzerine nazil olan ayette,

"Şayet kendilerine sorsan, andolsun ki, (biz yol zahmetini duymamak için) lafa dalmış bulunuyor, şakalaşıyorduk, derler. Onlara de ki, siz Allah ile onun ayetleriyle ve onun Rasûlü ile mi eğleniyorsunuz? Boşuna özür dilemeyiniz. Siz iman ettikten sonra kafir oldunuz. Sizden (tevbe eden) bir grubu bağışlasak bile, bir gruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz." [11]

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* Tebuk'te on dokuz gece kaldıktan sonra Medine'ye dönüşünde Müşakkak diye anılan vadideki kayanın dibinde akan su sızıntısı vardı. Allah Rasûlü, buradaki suyun yanına kendinden önce gitmemelerini, şayet gidecek olurlarsa suya dokunmamalarını hatırlattı. Münafıklardan bir grup, Allah Rasûlü'nün emrini dinlemeyerek suya dokundular. Herkesten önce suya ulaşan münafıkların isimleri Vakıdî'ye göre şunlardır: Muattıb bin Kuşeyr, Haris bin Yezidetu't-Tâî, Vedia bin Sabit ve Zeyd bin Lusayt.

Allah Rasûlü, suyun başına geldiğinde sudan eser yoktu. Buraya kendinden önce kimin geldiğini sorduğunda, isimler sıralandı. *"Ben size men etmemiş miydim?"* diye hatırlatınca, münafıklar, *'Yapılan duyuruyu biz işitmemiştik'* diye özür dilediler. Allah Rasûlü bunların özrünü kabul etti. Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* mucizesi olarak, kaynağı gürleşen sudan bolca istifade eden münafıklardan Vedia bin Sabit'in, *'Bunun benzeri daha önce de yapılmıştı'* dediği rivayet edilir.

Tebuk seferinde istediklerini bulamayan münafıklar, en son dönüşte Allah Rasûlü'ne suikast tertiplemeye kadar işi vardırdılar. Bu olay, münafıkların bundan böyle Allah Rasûlü'nü doğrudan hedef seçtiklerinin işareti sayılabilir. Münafıklar, ellerinden gelen bütün entrikaları ve nifak oyunlarını sergilediler. Bu yüzden onlar biliyorlardı ki, bu hadiseler, Allah Rasûlü'nün bundan sonra münafıklar hakkında alacağı tedbir ve kararlar için dönüm noktası teşkil edecektir. Zira nazil olan ayetler, Allah Rasûlü'nün münafıklara karşı olarak kesin tavır takınmasını istemektedir. İşte böyle bir durumda münafıklar, çareyi Rasûlullah'ı öldürmekte görüyorlardı. Münafıkların düşünüp de tahakkuk ettiremedikleri suikast eylemi şöyle gerçekleşmişti:

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* Tebuk dönüşü Akabe'den geçiyordu. Dar bir boğaza rastlayınca, orduya geniş vadi içinden geçmelerini, kendisinin ise boğazdan geçeceğini haber verdi. Bunun üzerine, haddi zatında böyle bir suikast kollamakta olan münafıklar, bir anda toplandılar. Geceleyin maskeli vaziyette kritik bir mevkiye

11. 9/Tevbe, 65-66

yerleştiler. İlâhi uyarı neticesinde Allah Rasûlü gayet tedbirli idi. Beraberindeki Ammar bin Yasir, Rasûlullah'ın devesinin yularını tutuyor, Huzeyfe bin Yeman ise arkadan geliyordu. Allah Rasûlü, suikastçilerin karartılarını görünce meseleyi Huzeyfe bin Yeman'a anlattı ve münafıkları dağıtmasını söyledi. Huzeyfe'nin elindeki sopayla, münafıklar üzerine saldırmasıyla birlikte, maskeli münafıklar tanınmamak için ordunun içine dağıldılar, kendilerini kamufle ettiler. Münafıklar, Rasûlullah'ı, devesi üzerinden düşürüp, uçuruma yuvarlayarak öldürmeyi tasarlamışlardı. Münafıkların, amaçlarına erişemedikleri konu ile ilgili olarak nazil olan ayette şöyle tesbit edildi:

"(Ey Muhammed! O sözleri) söylemediklerine dair Allah'a yemin ediyorlar. Halbuki o küfür sözünü elbette söylediler ve Müslüman olduktan sonra kâfir oldular. ***Başaramadıkları bir şeye (Peygambere suikast yapmaya) de yeltendiler.*** *Ve sırf Allah ve Resûlü kendi lütuflarından onları zenginleştirdiği için öç almaya kalkıştılar. Eğer tevbe ederlerse onlar için daha hayırlı olur. Yüz çevirirlerse Allah onları dünyada da, ahirette de elem verici bir azaba çarptıracaktır. Yeryüzünde onların ne dostu ne de yardımcısı vardır."* [12]

Huzeyfe'nin elindeki sopayla, münafıklar üzerine saldırmasıyla birlikte, maskeli münafıklar tanınmamak için ordunun içine dağıldılar, kendilerini kamufle ettiler.

Ertesi gün, münafıkların çevirdiği entrikalar ordu içinde duyulunca ashab münafıkların cezalandırılmasını, hatta Useyd bin Hudayr *radıyallahu anh* gibi bazılarının da idamını istedi. Fakat Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* kelime-i tevhidi söyleyen kimsenin öldürülemeyeceğini açıklaması üzerine durum sükunete kavuştu.[13]

Ka'b bin Malik ve Arkadaşlarının Tevbesi

Tebuk gazvesinde yaşanan ve Tevbe suresine de konu olan hâdiselerden bir diğeri de hiç şüphesiz ki Ka'b bin Malik ve arkadaşlarının bu seferden geri kalmalarıdır. Bunu buraya konu edinmemiz, nifak hareketinden tamamen bağımsızdır. Fakat bu seferde Ka'b bin Malik ve arkadaşları, Allah ve Rasûlü'ne karşı münafık olanlara karşılık, tüm hatalarına rağmen sadakatin eşsiz örnekleri olmuştur. Bu seferi Buhari ve Müslim'in rivayet ettiği şekli ile Ka'b bin Malik'in kendisinden dinleyelim:

"Tebuk gazvesinden başka Rasûlullah'ın savaşlarının hiçbirisinden geri kalmadım. Sadece Bedir gazvesinden geri kalmıştım. Bu gazveden geri kalanlardan hiç kimse azarlanmamıştı. Çünkü Rasûlullah ve Müslümanlar Bedir gazvesine Kureyş'in ticaret kervanını takip için çıkmışlarken, Allah, onları haberleri olmaksızın, düşmanlarıyla yolda birleştirdi. Ben Akabe gecesinde İslam'a yardım üzerine anlaşma yaptığımızda Rasûlullah'ın yanında hazır bulundum. Bedir gazvesi halk arasında Akabe biatından daha çok anılsa da bana göre Bedir'de bulunmak, Akabe'de bulunmak kadar sevimli değildir. Benim Tebuk harbinde Rasûlullah'tan ayrılıp geri kalışımın hikayesi şöyledir:

Ben hiçbir zaman, Rasûlullah'tan ayrılıp o harpten geri kaldığım zamanki kadar kuvvetli ve varlıklı olmamıştım. Vallahi daha önce hiçbir zaman bir araya getirememiş olduğum iki binek hayvanını o gazve sırasında bir araya getirmiştim. Bir de o gazveye gelinceye dek, Rasûlullah herhangi bir yere gazveye karar verdiği zaman onu gizli tutup, başka bir seferi öne sürerdi. Bu gazveye şiddetli bir sıcak altında girişileceği için, uzak ve tehlikeli bir yolculuk ve kalabalık bir düşmanla karşılaşacaktı. Bu sebeple savaş hazırlıklarını yapsınlar diye Müslümanlara durumu açık seçik anlatarak, gitmek istediği yönü haber verdi.

Rasûlullah'ın yanındaki Müslümanlar pek çoktu. Onların isimlerinin yazıldığı bir defter de yoktu. Ka'b sözlerine devamla:

Firar etmek isteyenler çok azdı. Onlar da haklarında Allah'tan vahiy gelmedikçe yaptıklarının gizli kalacağını sanabilirlerdi. Rasûlullah bu gazaya meyvelerin olgunlaştığı ve gölgelerin arandığı bir mevsimde gitmişti. Ben de bunlara çok düşkündüm. Rasûlullah ve beraberindeki Müslümanlar hazırlığa başladılar. Ben de onunla beraber hazırlanmak için çıkıyor, bir şey yapmadan geri dönüyor ve kendi kendime 'İstediğim zaman hazırlanabilirim.' diyordum. Benden başkaları sürekli gayret sarf ederken, bende bu gevşeklik hâli devam etti.

Rasûlullah Müslümanlarla birlikle bir gün, erkenden yola koyuldu. Bense hazırlık olarak hiçbir

12. 9/Tevbe, 74
13. Hz. Peygamber Devrinde Nifak Hareketleri

şey yapmamıştım. Sonra sabah evden çıkıyor, fakat akşam hiçbir şey yapmadan eve dönüyordum. Ben bu hâlimde devam ederken onlar sefere çıktılar. Yola çıkıp arkalarından yetişmeyi çok düşündüm fakat bu bana nasip olmadı. Rasûlullah gazveye gittikten sonra halk arasına çıkıp, ortalıkta benim gibisini görememek gücüme gitmişti. Gördüklerim ya münafık olarak bilinen veya Allah'ın özürlü saydığı mümin kişilerdi.

Rasûlullah Tebuk'e varıncaya kadar benden hiç bahsetmemiş. Tebuk'te sahabeler arasında otururken beni hatırlayarak 'Ka'b bin Malik ne yaptı?' diye sormuş. Beni Selime'den Abdullah bin Üneys:

'Ya Rasûlullah! Onu çifte cübbesi ile kibir içinde sağa sola bakmak, aramıza katılmaktan alıkoydu.' demiş. Bunun üzerine Muaz bin Cebel adama:

'Ne fena söyledin!' diye cevap vermiş ve Rasûlullah'a hitaben de:

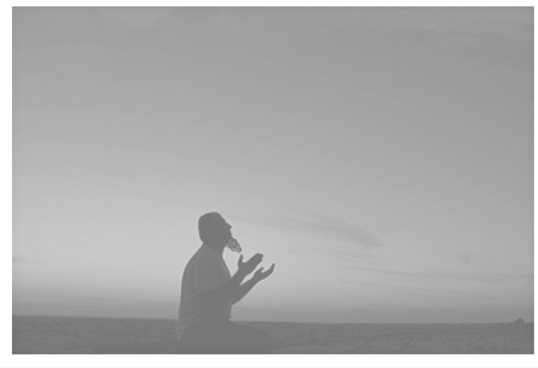
'Vallahi Ya Rasûlullah! Biz onun hakkında iyilikten başka bir şey bilmiyoruz.' demiş. Bunun üzerine Rasûlullah susmuş.

Ne zaman ki Rasûlullah'ın Tebuk'ten ayrılıp Medine'ye döndüğünü duydum, beni şiddetli bir merak sardı, yalanlar uydurmaya başladım. 'Onun öfkesinden nasıl kurtulacağım.' diyordum. Rasûlullah'ın gelmek üzere olduğu söylenince yanlış düşünceler kafamdan uzaklaştı. Bu yoldan bir şey elde edemeyeceğimi kesin olarak anlamıştım. Bu yüzden gerçeği söylemeye karar verdim. Rasûlullah bir sabah Medine'ye geldi. O bir seferden döndüğünde ilk olarak mescide girer, orada iki rekât namaz kılar, sonra halkın işlerine bakardı. Rasûlullah insanların meseleleriyle ilgilenince, savaşa katılmayanlar huzuruna çıktı. Ona karşı mazeretlerini açıklıyorlar, önünde yemin ediyorlardı. Bunlar seksen küsur kadardılar. Rasûlullah bunların ileri sürdükleri mazeretleri kabul edip, biatlerini tazeledi ve bağışlanmalarını dileyerek, iç yüzlerini Allah'a havale etti. Ben de varıp selam verdiğim zaman öfkeli bir şekilde gülümseyerek:

'Gel bakalım.' dedi. Bunun üzerine, yürüyerek, karşısına oturdum.

'Neden harbe katılmadın, kendine binek hayvanı satın almamış mıydın?' buyurdu. Şöyle cevapladım:

'Ya Rasûlullah, eğer senin değil de, dünya halkından bir başkasının karşısında olsaydım, bir mazeret uydurup, onun öfkesinden kurtulurdum. Çünkü ben konuşmasına fesahat verilmiş kimseyim. Vallahi kesinlikle biliyorum ki; bugün size karşı öfkenizi

üzerimden savacak yalan bir söz söylesem, çok geçmeden Allah, öfkenizi üzerime çekecektir. Eğer size doğruyu söyler ve bu yüzden bana kızacaksanız, doğru konuşmakta Allah'tan hayırlı sonuç bekliyorum. Vallahi hiçbir mazeretim yoktu. Vallahi hiçbir zaman senden geri kaldığım zamanki kadar, güçlü ve geniş imkanlı değildim.'

Bunun üzerine Rasûlullah:

'Bu adam doğru söylüyor. Şimdi kalk git. Hakkında Allah hükmünü verinceye kadar bekle.' buyurdu.

Beni Seleme'den bazı kimseler ayağa kalkıp peşimden yürüdüler ve bana şöyle dediler:

'Vallahi biz senin bundan önce bir suç işlediğini bilmiyoruz. Sen gazadan geri kalan diğer kimselerin ileri sürdükleri gibi mazeret beyan edememen sebebiyle acze düştün. Halbuki Rasûlullah'ın hakkında af dilemesi yeterliydi.' Ka'b diyor ki:

'Vallahi beni o kadar kınadılar ki, hatta Rasûlullah'ın huzuruna dönüp kendi kendimi yalanlamak istedim. Onlara:

'Şimdiye kadar aynı muameleye muhatap olan benden başka kimse var mı?' dedim. Bana: 'Evet, senden başka iki kişi daha aynı muameleye maruz kaldı. Onlar da senin gibi konuştular ve sana söylendiği gibi onlara da söylendi.' dediler.

'Onlar kimlerdir?' dedim.

'Murare bin Rabiatu'l Amiri ile Hilal bin Umeyyetul Vakifi.' dediler.

Durumları bana örnek olan, Bedir harbine katılmış iki salih adamın adını verdiler. Bu iki kişiyi bana söylediklerinde, tereddütten vazgeçtim, görüşümde sebat ettim.

Rasûlullah harpten geri kalanlar arasında, bizim üçümüzle konuşmaktan herkesi men etti. İnsanlar da bizden çekindiler veya bize karşı tavırlarını değiş-

tirdiler. O kadar ki, kendi yurdum bana yabancılaştı. Orası artık eski memleketim değildi. Bu hâlde elli gün kaldık.

Diğer iki arkadaşıma gelince, halktan uzaklaşıp boynu bükük iki zavallı hâline geldiler. Evlerine kapanıp devamlı ağlıyorlardı. Ben daha genç ve güçlü idim. Bu nedenle evden çıkıp Müslümanlarla beraber namazda bulunuyor ve sokaklarda geziyordum. Ancak benimle hiçbir kimse konuşmuyordu. Namazdan sonra Rasûlullah'ın meclisine varır, kendisine selam verirdim. Kendi kendime 'Selamımı almak için, dudaklarını kıpırdattı mı, kıpırdatmadı mı?' diye sorardım. Sonra ona yakın bir yerde namaza durarak kendisini gizlice gözetlerdim. Namaza durduğumda bana doğru bakıyor, fakat kendisine doğru baktığımda yüzünü başka tarafa çeviriyordu. Sonra yolda Ebu Katâde'yle karşılaştım. O amcamın oğlu ve çok sevdiğim biriydi. Kendisine selam verdim. Vallahi selamımı bile almadı. Ona:

'Ey Ebu Katâde! Allah aşkına sana soruyorum. Benim Allah ve Rasûlü'nü sevdiğimi bilmiyor musun?' dedim. Cevap vermedi. Sözümü tekrar ettim. Yine sustu. Üçüncü defa Allah aşkına sordum. Bu defa bana:

'Allah ve Rasûlü bilir.' diye karşılık verdi. Bunun üzerine gözlerim yaşardı. Bahçe duvarından atlayarak oradan uzaklaştım.

Bir gün Medine çarşısında yürüyordum. Medine'ye zahire satmaya gelmiş Şamlı bir çiftçi:

'Ka'b bin Malik kim bana gösterin.' diyordu. Halk beni göstermeye başladı. Yanıma geldi ve bana Gassan Meliki tarafından gönderilen bir mektup verdi. Okur yazar olduğum için mektubu okudum. Şöyle diyordu:

'Selamdan sonra derim ki, Efendinizin sizi üzdüğünü duyduk. Allah sizi horlanacağınız ve mahrumiyette olacağınız bir yere bırakmasın. Aramıza katıl, seni bağrımıza basarız.'

Mektubu okuduğumda 'Bu da bir başka imtihan.' dedim ve onu tandıra atıp yaktım. Elli günün kırk günü geçince bir gün baktım ki Rasûlullah'ın bir elçisi:

'Rasûlullah sana zevcenden ayrı durmanı emrediyor.' dedi. Ben:

'Onu boşayacak mıyım, yoksa ne yapacağım?' dedim.

'Hayır boşama, ondan uzak dur, kendisine yaklaşma.' dedi

Rasûlullah aynı emri diğer iki arkadaşıma da iletmişti. Bunun üzerine eşime:

'Ailenin yanına git ve Allah bu konuda hüküm verinceye kadar onlarda kal.' dedim.

Hilal bin Ümeyye'nin hanımı Rasûlullah'a giderek:

'Ya Rasûlullah! Hilal bin Ümeyye gücü kuvveti kalmamış bir ihtiyardır, hizmetçisi de yoktur, ona hizmet etmemi çirkin görür müsünüz?' diye sordu. Rasûlullah ona:

'Hayır, ancak sakın sana yanaşmasın.' buyurdu. Kadın, Rasûlullah'a hitaben:

'Vallahi, onda hiçbir şeye karşı hareket yok. Vallahi bu iş başına geldiğinden beri, şu ana kadar devamlı olarak ağlıyor.' dedi.

Ka'b diyor ki, Yakınlarımdan biri bana:

'Kadının hakkında sen de Rasûlullah'tan izin istesen, bak Hilal bin Ümeyye'nin hanımına, kocasına baksın diye izin verdi.' dedi. Ben de: 'Bu konuda Rasûlullah'tan izin istemem, çünkü ben genç bir adamım.' dedim.

Böylece bizimle konuşmanın yasaklandığı andan itibaren elli geceyi doldurmuş olduk. Ellinci gecenin sabahı, evlerimizin birinin damında sabah namazını kıldım. Allah'ın bizden bahsederken belirttiği gibi, hayatım bana güç gelmiş ve yeryüzü bütün genişliğine rağmen başıma dar gelmiş bir hâlde otururken, Sel tepesine çıkmış bir tellalın, gür sesini duydum:

'Ey Ka'b bin Malik, müjdeler olsun.' diye sesleniyordu.

Derhal secdeye kapandım. Kurtuluş müjdesinin geldiğini anladım. Rasûlullah sabah namazını kılınca tevbemizin Allah tarafından kabul edildiğini halka ilan etmiş.

Halk da bizi müjdelemeye koştu. Arkadaşlarıma da müjdeciler gitti. Bana müjde veren kimse bana

Allah'ın bizden bahsederken belirttiği gibi, hayatım bana güç gelmiş ve yeryüzü bütün genişliğine rağmen başıma dar gelmiş bir hâlde otururken, Sel tepesine çıkmış bir tellalın, gür sesini duydum: 'Ey Ka'b bin Malik, müjdeler olsun.'

gelince, üzerimdeki iki elbisemi hemen çıkardım. Müjdelik olarak kendisine giydirdim. Vallahi, o gün bundan başka elbisem yoktu. Bu yüzden ödünç bir takım elbise edinerek giydim ve Rasûlullah'ın huzuruna koştum. İnsanlar gruplar hâlinde yanıma gelerek:

'Allah'ın tevbeni kabul buyurması, sana kutlu olsun.' diyorlardı, tevbemin kabulünden dolayı beni tebrik ediyorlardı. Nihayet mescite girdim. Rasûlullah sahabelerinin ortasında oturuyordu. Rasûlullah'a selam verdiğimde, sevincinden yüzü parıldadı. 'Annenin seni doğurduğu günden beri, üzerinden geçen günlerin en hayırlısı ile müjdelendin.' dedi. Ben:

'Ya Rasûlullah! Kendi tarafınızdan mı, yoksa Allah tarafından mı?' dedim.

'Hayır, Allah tarafından.' buyurdu. Rasûlullah'ın sevindiği vakit yüzü son derece nurlanırdı. Sanki yüzü ay parçası gibiydi. Huzuruna oturduğumda:

'Ya Rasûlullah, tevbemin kabulü sebebiyle şükür için malımın tamamını Allah ve Rasûlü'nün yolunda tasadduk (sadaka) edeceğim.' dedim. Rasûlullah:

'Malının bir kısmını elinde tut, bu senin için hayırlıdır.' buyurdu. Ben: 'Hayberdeki hissemi bırakıyorum.' dedim ve: 'Ya Rasulallah! Allah beni ancak doğru söylediğim için kurtardı. Hayatta kaldıkça doğru söylemek de tevbemin tamamıdır.' dedim.

Allah'a andolsun ki, Rasûlullah'a bu sözleri söylediğim günden beri Allah'ın doğru sözlülükle beni imtihan ettiğinden daha güzel, Müslümanlardan hiçbirini imtihan ettiğini bilmiyorum. Vallahi Rasûlullah'a bu sözleri zikrettiğim günden bugüne kadar bilerek hiç yalan konuşmadım. Geri kalan ömrümde Allah'ın beni koruyacağını umarım.

Ka'b devamla: 'Allah şu ayetlerini indirdi' dedi: 'Andolsun ki, Allah, yine Peygambere ve en zor gününde ona uyan Muhacirler'le Ensar'a, içlerinden bir kısmının kalpleri az kalsın kayacak gibi olmuşken, tevbe nasip etti de lutfedip tevbelerini kabul buyurdu. Çünkü O, gerçekten çok şefkatli, çok bağışlayıcıdır.'

'Allah, haklarında hüküm beklenen o üç kişiyi de bağışladı. Çünkü o derece bunalmışlardı ki, yeryüzü bütün genişliğine rağmen onlara dar gelmeye başlamıştı, vicdanları da kendilerini sıkıntıya sokmuştu. Allah'tan kurtuluşun, ancak Allah'a sığınmakta olduğunu anlamışlardı. Sonra da Allah, onları tevbekâr olmaya muvaffak kıldı da tevbelerini kabul buyurdu. Şüphesiz ki Allah, tevbeleri çok çok kabul edendir, çok merhametli olandır.' [14]

Ka'b şöyle devam etti: 'Vallahi Allah'ın bana lütfettiği nimetler içinde beni İslam'a hidayet ettikten sonra Rasûlullah'a, yalan söyleyip de helak olanlar durumuna düşmemekten daha büyük bir nimeti bana vermedi.' " [15]

Tebuk seferi ile beraber Mescidi Dırar ve İbni Ubeyy'in ölümünü de bir sonraki sayıda ele alarak konumuza devam edeceğiz inşaallah…

'Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun' duamız ile…

14. 9/Tevbe, 117-118
15. Buhari, Müslim.

Enes Yelgün
enesyelgun@tevhiddergisi.net

Daveti Engellemek için Müşriklerin Aldığı Tedbirler

Davetçilerin kendi vakalarında ne tür korumalar ile davetlerini muhafaza edip geliştirebilecekleri üzerine kafa yormalıdırlar. Haram ve şirke bulaşmamak kaydı ile daveti daha ileri götürebilecek her türlü vesileye hikmetli bir şekilde başvurmalıdırlar.

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a; salât ve selam, O'nun Rasûlü Muhammed'e *sallallahu aleyhi ve sellem* olsun.

Allah Rasûlü'nün genel davet emrini yerine getirmek için gece gündüz demeden uğraşması Mekkeli müşrikleri kara kara düşündürüyordu. Onlar, vahyin nurunun insanlara ulaşmaması için Medine'ye hicret edilinceye kadar farklı birçok yola, tedbire başvurdular.

İşkence ettiler. Alay ettiler.

Kara propaganda yaparak davetin içeriği ve önderi hakkında iftiralar attılar.

Farklı isimler takarak insanları davetten soğutmaya çalıştılar.

Destek verenleri tehdit ettiler.

Davetin ileri gelenlerini ve tabilerini farklı teklifler ile taviz vermeye teşvik ettiler.

Hareketin öncülerini öldürmeye teşebbüs ettiler...

Aslında sonuca ulaşmış bir davet çalışmasında görebileceğiniz bütün engellemeleri Mekkeli müşrikler ashab üzerinde denediler ve sünnetullahın bir gereği olarak bize o günlerden büyük bir tecrübe miras kaldı.

İnşallah bu yazımızdan itibaren müşriklerin Mekke'deki davetin önüne koydukları engelleri ve Peygamber ile ashabının onlar ile mücadelesini açıklamaya çalışacağız.

Öncelikle iki noktanın altını çizmek istiyoruz:

Birinci olarak; Rasûlullah'ın davetini engellemek için sayacağımız maddeler periyodik ara-

lıklarla ve sıra ile uygulanmış tedbirler değildir. Mesela işkence, ilk günlerden başlayıp son ana kadar devam etmiş, sadece arada bazı zamanlar dozajı artmıştır. Bugünkü yazımızda da değineceğimiz üzere Ebu Talib'e, yeğenine yardımının kesilmesi için belli aralıklarla birçok kere girişimde bulunulmuştur. Öyleyse kesin çizgiler çizerek *'Mekkeli müşrikler ilk önce şöyle, sonra ise böyle yaptılar'* demek çok da doğru olmaz.

İkinci mesele ise; İslam davetini engelleme çabalarının bir merkezden yönetildiği gerçeğidir. Mekke toplumu bir bütün olarak İslami hareketle mücadele etmiyorlardı ancak toplumun ileri gelenlerinin aldığı ve uyguladığı kararlar toplumun genelinde kabul görüyordu. Mekke toplumunun öncüleri de davet ile mücadelede sınıf sınıf idi. Ebu Cehil, Utbe bin Rebia, Ebu Leheb gibiler düşmanlıkta azgınlaşmış iken, Ebu Süfyan gibiler ise daha geri planda idiler. Bu engellemeler karşısında Müslümanların da tek bir kaynaktan gelen direktif ve yönlendirme ile hareket ettiklerine şahitlik etmekteyiz. Dolayısıyla her engelleme ve karşısında verilen mücadele başlığı altında birer örnek dahi bize genel tabloyu göstermesi açısından yeterli olacaktır.

Müşriklerin Ebu Talib'i Devre Dışı Bırakma Girişimleri

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* anne ve babasını erken yaşta kaybetmesi nedeniyle önce dedesinin sonra da amcası Ebu Talib'in himayesinde yetişti. Evliliğinden sonra da amcasının bir çocuğunun bakımını üstlenerek amcasına kısmen yardımcı olmaya çalıştı. Hayatta elde ettiği tecrübelerin bir çoğunu amcasının yanında iken kazandı. Bu süreçte yeğenini yakından tanıyan Ebu Talib de onun güzel ahlakını birebir müşahede etti.

Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* Peygamberliğini ilan edince amcası Ebu Talib'in Müslüman olması için çok uğraştı. Ancak o, kavminin hakkında söyleyeceklerinden endişe ettiği için İslam'ı kabul etmedi. Fakat kendisi başta olmak üzere tüm akrabalarını yeğenini korumaya teşvik etti. Akrabalık bağlarına atfedilen değerin çok yüksek olduğu Kureyş toplumunda Haşimoğullarının bu himayesi davetin daha güvenli bir şekilde yayılmasında çok etkili oldu.

Mekkeli müşrikler farklı kabilelerden olan Müslümanlara istediklerini yaparken davetin

merkezi ve kaynağı olan Allah Rasûlü'ne çok sınırlı bir şekilde müdahale edebiliyorlardı. Elbette bu durum onları çok rahatsız ediyor, daveti engellemek için aldıkları tedbirlerin çoğunu anlamsızlaştırıyordu.

Bu sebepten ötürü Ebu Talib'in son anına kadar birçok sefer ona heyetler hâlinde gittiler ve Peygamber'e *sallallahu aleyhi ve sellem* desteğini çekmesini söylediler.

Şimdi o rivayetlerden birkaçına bakalım:

Muhammed bin İshâk'ın rivayetine göre Kureyşliler ne zaman ki Ebu Talib'in Muhammed'i *sallallahu aleyhi ve sellem* desteklediğini ve hoşlarına gitmeyen şeylerden men etmediğini gördüler, o zaman Kureyş eşrafından bir heyeti kendisine gönderip meseleyi halletmek istediler.

Ebu Talib'e gönderilen heyette Utbe bin Rebi'a, Şeybe bin Rebi'a, Ebu Süfyân, Ebu'l-Bahteri As bin Hişâm, Esved bin el-Muttalib, Ebu Cehil, Velid bin Muğire ve Haccâc'ın oğulları Nübeyye, Münebbih, As bin Vâil vardı. Heyet Ebû Talib'e şunları söyledi:

'Ey Ebu Talib! Yeğeniniz bizim ilahlarımızı kötülemiş, bizim aklımızı kaçırdığımızı iddia etmiş, dinimizde ayıplar olduğunu ve atalarımızın yanlış yolda olduğunu söylemiş. Bundan böyle ya onu bizi üzmek ve kırmaktan alıkoyacaksın ya da bizimle onun arasından çıkacaksın. Çünkü sen bizim gibi onun dinine karşısın. Ondan sonra onunla kozumuzu paylaşmış oluruz.'

Ebu Talib onlara iyi davrandı, onların söylediklerini dikkatle dinledi. Kendileriyle tatlı konuştu ve iyi sözler söyleyerek öfkelerini yatıştırdı. Sonra onlar ayrıldı.[1]

1. *İbni İshak, İbni Hişam.*

Bundan sonra da Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* tebliğ çalışmalarını aralıksızca sürdürdü. Kureyşli kabile reisleri bu çalışmalara bir süre daha tahammül ettiler. Fakat sabırları taştıktan sonra Ebu Talib'e ikinci heyeti gönderdiler. Heyettekiler Ebu Talib'e şöyle dediler:

" 'Ey Ebu Talib! Sen yaşlı bir büyüğümüzsün. Mevki ve makamın, şeref ve haysiyetin vardır. Biz onu desteklemekten vazgeçmeni istemiştik, ama sen desteğini çekmedin. Biz artık atalarımızın, aklımızın ve ilahlarımızın kötülenmesine, ayıplanmasına tahammül edemeyeceğiz. Bundan sonra ya siz onu durduracaksınız ya da sizinle bizim aramızda çatışma patlak verecektir, ta ki içimizden biri ölsün.'

Bu heyet Ebu Talib'in yanında bulunurken Ebu Talib oğluna: 'Git Muhammed'i çağır.' dedi. Oğlu, Muhammed'i sallallahu aleyhi ve sellem buldu ve getirdi. Muhammed gelince amcası dedi ki: 'Ey yeğenim! Senin akrabaların hakkında şikâyette bulunuyorlar. Sen onların toplantılarına ve mescite gidip onları rahatsız ediyormuşsun. Lütfen onları fazla rahatsız etme.' Bunun üzerine Rasûlullah göğe doğru baktı ve Kureyşlilere dedi ki: 'Siz bu güneşi görüyor musunuz?' Onlar 'Evet' dediler.

Rasûlullah buyurdu ki: 'Nasıl ki bu güneş, size göndermekte olduğu ışıkları durdurmaya kadir değildir, ben de kendi işimi bırakmaya kadir değilim.' Rasûlullah bu cevabı verdikten sonra oradan ayrıldı. Muhammed'in sallallahu aleyhi ve sellem gitmesinden sonra Ebu Talib dedi ki: 'Yeğenim hiçbir zaman yalan söylememiştir. Onun için, siz artık gidebilirsiniz.' " [2]

İbni Hişam, Taberi ve Beyhaki ise bu olayı şöyle nakletmişlerdir:

Heyetin gitmesinden sonra Ebu Talib, Rasûlullah'ı *sallallahu aleyhi ve sellem* yanına çağırıp kendisine dedi ki: *'Yeğenim! Kavmimizin adamları bize gelip bunları söylemişlerdir. Onun için sen, kendinin ve benim yaşayabilmem için biraz imkan bırak. Bana, altından kalkamayacağım bir yük yükleme ve o yükü kendin de taşıma. Onun için, kavminin hoşuna gitmeyen şeyleri söyleme.'*

2. *Taberani*

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Ebu Talib'in bu sözlerini dinledikten sonra amcasının kendisini himaye etmekten vazgeçtiğini zannetti. Bu sebeple, kendisine şöyle dedi: *"Amcacığım, sağ elime güneş ve sol elime ay bile verilse ben bu işi bırakmayacağım. Ta ki Allah beni muvaffak kılsın ya da ben bu yolda öleyim."* Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* bu sözleri söylerken üzüntüden ağlayıverdi. Sonra kalkıp gitmek istedi. Ebu Talib onu geri çağırdı ve kendisine şöyle dedi: *'Yeğenim! Sen işine devam et ve ne yapmak istersen yap. Allah'a yemin ederim, ne olursa olsun, ben seni düşmanlara teslim etmeyeceğim.'*

İbni Sa'd'ın rivayet ettiği başka bir olayda da Kureyşli kabile reisleri bir defa daha Ebu Talib'e geldiler. Onlar dediler ki: *'Siz bizim büyük reisimizsiniz. Biz size adil bir şey söylemek istiyoruz. Lütfen siz bizimle onun davasında adaletle karar verin. Yeğeninizi çağırın ve ona deyin ki ilahlarımızı kötülemekten vazgeçsin, biz de onun ilahına bir şey söylemeyiz.'* Bu sözler üzerine Ebu Talib, Muhammed'i *sallallahu aleyhi ve sellem* yanına çağırdı ve kendisine şunları söyledi: *'Yeğenim! Bunlar senin amcaların, senin milletinin eşrafı ve reisleridirler. Seninle adil bir anlaşma yapmak istiyorlar.'* Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* onların getirdikleri teklifi açıklamalarını istedi. Onlar dediler ki: *'Sen bizi, bizim ilahlarımızla bırak ve onları kötüleme. Biz de seni, senin ilahlarınla bırakırız.'*

Ebu Talib, Kureyşlilerin adil ve makul bir şey söylediklerini belirtti ve yeğeninden bunu kabul etmesini söyledi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* dedi ki: *"Amcacığım! Ben onları daha iyi bir şeye davet etmeyeyim mi?"* Ebu Talib, daha iyi şeyin ne olduğunu sordu.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Ben onları öyle bir kelimeye çağırıyorum ki, bunu kabul ettikleri takdirde Arabistan'a hâkim olurlar ve acem de onlara tabi olur."* Ebu Talib şu karşılığı verdi: *'Vallahi, bu çok faydalı bir iştir. Senin babana yemin ederek söylüyorum, biz böyle bir değil, birkaç kelime söylemeye hazırız.'* Rasûlullah da dedi ki, o zaman *"La İlahe İllallah deyin."* Bunu duyunca Kureyşli reisler ve soylu kişiler öfke ve nefretle şunları söyleyerek ayrıldılar: *"Gidin ve ilahlarını-*

"Ben onları öyle bir kelimeye çağırıyorum ki, bunu kabul ettikleri takdirde Arabistan'a hâkim olurlar ve acem de onlara tabi olur." Ebu Talib şu karşılığı verdi: 'Vallahi, bu çok faydalı bir iştir. Senin babana yemin ederek söylüyorum, biz böyle bir değil, birkaç kelime söylemeye hazırız.' Rasûlullah da dedi ki, o zaman "La İlahe İllallah deyin."

za ibadette sebat edin. Şüphesiz arzu edilecek olan budur." [3]

İbni Hişâm, İbni Cerir, Taberi, İbni Sa'd, ve İbni Kesir'in anlattığına göre, Ebu Talib'in Muhammed'i *sallallahu aleyhi ve sellem* himaye etmekten hiçbir şekilde vazgeçmeyeceğini gören Kureyşliler son bir gayret daha sarf etmek istediler ve bu defa Velid bin Muğire'nin oğlu Umare bin Velid'i yanına götürüp şöyle dediler:

'Ey Ebu Talib, bak şu Umare bin Velid'i görüyor musun? Bu, Kureyşin en tanınmış, en yakışıklı gencidir. Bunu al ve kendine evlat edin. Buna karşı yeğenini bize ver. O yeğenin ki, atalarımızın dinine muhalefet etmiş, milletimizi bölmüş ve parçalamış, hepimize ahmak demiştir. Biz bir kişiyi sana verip, başka bir kişiyi öldürmek için alıyoruz.'

Ebu Talib kendilerine şu cevabı verdi: *'Vallahi, siz benimle pazarlığın en iğrencini yaptınız. Siz evlat edinmem için kendi çocuğunuzu veriyor ve benim evladımı öldürmek için almak istiyorsunuz. Buna hiçbir zaman razı olamam.'* Bunun üzerine Hâşim'in kardeşi Nevfel'in evlâtlarından olan Mut'im bin Adiyy *'Vallahi ey Ebu Talib! Senin kavmin sana adaletli ve insaflı davranmıştır ve seni, içinde bulunduğun çıkmazdan kurtarmak istemiştir.'* dedi. Daha sonra heyet öfke ile Ebu Talib'in yanından ayrıldı.

Rivayetlerin genelinden de anlaşılacağı üzere Ebu Talib çok ciddi bir baskı ile karşılaşmasına rağmen yeğeninden desteğini çekmemiştir. Günümüzde koruma kalkanı olması açısından davet için belki de hiçbir şey ifade etmeyen akrabalık bağları o zaman Allah Rasûlü'nün güven içerisinde belli bir güce ulaşmasına vesile olmuştur.

Davetçilerin kendi vakalarında ne tür korumalar ile davetlerini muhafaza edip geliştirebilecekleri üzerine kafa yormalıdırlar. Haram ve şirke bulaşmamak kaydı ile daveti daha ileri götürebilecek her türlü vesileye hikmetli bir şekilde başvurmalıdırlar.

Ancak şu noktaya özellikle dikkat edilmelidir: Bu vesileler birer rahatlık araçlarıdır. Mümin bütün işlerini Allah'a havale etmeli, O'na *subhanehu ve teâla* dayanıp güvenmeli, yarın bir gün bu vesilelerin ortadan kalkabileceğini unutmamalıdır. Şüphesiz ki koruyucuların en hayırlısı Allah'tır. Eğer bu bilinç oturur ise karşılaşılan vesileler için Allah'a hamd edilir, onları kaybetme durumunda ise Allah Rasûlü gibi dik durulur. Aksi hâlde ortaya çıkan bazı kolaylıklar onları kaybetme aşamasında davetçi için birer fitneye dönüşebilir.

Davetçi sürekli teyakkuz hâlinde olmalıdır. Önüne çıkan vesileler olmazsa olmaz hâline gelmemelidir. Çizgilerini kaybeden, ayakları kayan birçok yapı önlerine çıkan fırsatları kullanan ancak bu fırsatları kaybetme tehlikesiyle karşılaştıklarında dinini değil vesileleri tercih edenlerdir.

Elimizdeki imkanların bir bir kaybolduğunu, davetin çıkmaza girdiğini gördüğümüz anda yapmamız gereken Allah Rasûlü'nün siyerinden bu tarz vakaları tefekkür etmektir.

Davamızın sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamddır.

3. 38/Sâd, 6

muratmuslihan@tevhiddergisi.net

MURAT MÜSLİHAN

Zor Günlerin Adamı Sadık İnsan; Vefatı

Ebubekir dedi ki: 'Müslümanların işini yüklendiğimiz günden bu yana onların ne dinarını ne de dirhemini yedik. Sadece onların dövülmüş hububatını yedik ve kaba elbiselerini giydik. Şu Habeşli köleden, şu sulama devesinden ve şu eski püskü elbiseden başka onların feyinden ne azı ne de çoğu yanımızda yok. Öldüğümde onları alın Ömer'e götürün. Beni onların mesuliyetinden kurtarın.'

Yüceler yücesi olan Allah'a hamd, Rasûlü'ne salât ve selam olsun…

Ebubekir *radıyallahu anh* hastalandıktan sonra sahabeyle istişare ederek yerine Ömer'i *radıyallahu anh* halife olarak atadı. Çok geçmeden de ruhunu Allah'a teslim etti. Aişe *radıyallahu anha* babasının hastalığının başlangıcını şöyle anlatıyor:

"Soğuk bir günde yıkanmıştı. Tam on beş gün ateşli hastalığa yakalandı. Namaza çıkamıyordu. Namazı Ömer'in kıldırmasını emretti. İnsanlar onu ziyaret ediyordu. Hastalığı şiddetlenince ona; 'Senin için bir doktor çağıralım mı?' dediler. O: 'O beni gördü ve 'ben dilediğimi yaparım' buyurdu.'

Aişe radıyallahu anh anlatıyor:

'Ebubekir vefat ettiği hastalığa yakalandığında yanına gittim. Son nefeslerini veriyordu. Şu şiiri söyledim:

Andolsun ki, toprak böyle bir gençten müstağni değildir… Bir gün ölüm hırıltısı gelip de göğüs daralacak olursa.

Bana kızgın bir şekilde baktı ve: 'Ey müminlerin annesi, öyle değil. Ancak Allah'ın şu sözü en doğrusudur: 'Derken ölüm sarhoşluğu hak olarak gelmiş olacaktır. Kendisinden nefret edip kaçtığın şey işte budur.'[1] dedi. Sonra da;

'Ey Aişe, ailem içinde benim için senden daha sevimli biri yok. Sana bir bahçe vermiştim. Şimdi nefsimde huzursuzluk hissediyorum. Onu miras malları arasına koy.' dedi. Ben de ona: 'Tamam, koyarım.' dedim ve onu geri verdim. Ebubekir dedi ki:

'Müslümanların işini yüklendiğimiz günden bu yana onların ne dinarını ne de dirhemini yedik. Sadece onların dövülmüş hububatını yedik ve kaba elbiselerini giydik. Şu Habeşli köleden, şu sulama devesinden ve şu eski püskü elbiseden başka onların feyinden ne azı ne de çoğu yanımızda yok. Öldü-

1. 50/Kaf, 19

ğümde onları alın Ömer'e götürün. Beni onların mesuliyetinden kurtarın.' Ben de dediğini yaptım. Elçi Ömer'e gidince Ömer ağladı. Sonra da;

'Allah Ebubekir'e merhamet etsin. Kendisinden sonra geleni şiddetli zora soktu. Allah Ebubekir'e merhamet etsin. Kendisinden sonra geleni şiddetli zora soktu.' dedi.

Aişe'nin radıyallahu anh nakline göre:

Ebubekir ona: 'Rasûlullah hangi gün vefat etti? diye sordu. O; 'Pazartesi günü' dedi. Ebubekir 'Ümit ederim ki ben de bugünde ölürüm.' dedi. Sonra da: 'Onu ne ile kefenlediniz?' diye sordu. Aişe 'Onu Yemen işi, tek kat iplikten dokunmuş beyaz bezden üç parça içine kefenledik. Onlar arasında gömlek de yoktu.' dedi. Ebubekir:

'Bu elbiseme bak. Onda zağferan ya da kırmızı çamur lekesi var, onu yıka ve onun yanında iki parça kumaş daha ilave et.' dedi. Ona: 'Allah ihsan etmiş vermiş, seni yeni kumaşlarla kefenleyeceğiz.' denildi de o: 'Diri olan kişiler ona ölülerden daha muhtaçlar. Zira ölüler bozulup çürüyecekler.' dedi.

Ebubekir kendisini hanımı Esma binti Ümeys'in yıkamasını ve Rasûlullah'ın yanı başına defnedilmesini vasiyet etti. Ebubekir bu dünyadan göçmeden evvel en son söylediği söz,

'Beni Müslüman olarak öldür ve beni salihler zümresine kat.' ayeti idi.

Ebubekir ruhunu altmış yaşında teslim etti. Vasiyeti gereği hanımı Esma binti Ümeys tarafından yıkandı. Rasûlullah'ın yanı başına, başı Rasûlullah'ın omuzları hizasına gelecek şekilde defnedildi. Cenaze namazını halife Ömer kıldırdı."

Allah Ebubekir'e rahmet etsin. Bizi Firdevs cennetlerinde bir araya getirsin.[2]

Dersler

1. Ebubekir *radıyallahu anh* vefat etmeden hemen önce, beytu'l mala ait olup kullandığı şeylerin geri iade edilmesini istemiştir. Ve dikkat edilirse yıllarca halifelik yapmasına rağmen beytu'l mala ait çok az şey yanında var. Hem yanında az malın olması hem de vefat etmeden bunların geri iade edilmesini istemesi bu konudaki hassasiyetini göstermektedir.

İslam için çalışan bir Müslümanın ihtiyaçlarını beytu'l maldan almasında bir sakınca yoktur.

2. *Nakiller Ali Muhammed Sallabi'nin kitabından yapıldı.*

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, Ebubekir ve Ömer *radıyallahu anhuma* ailelerinin ihtiyaçlarını bu şekilde karşılamışlardır. Fakat burada ihtiyaçtan fazlasını almamaya dikkat etmek gerekir. Aksi takdirde bunlar kıyamet günü pişmanlık vesilesi olacaktır.

"Bazıları hakları olmadığı hâlde Allah'ın malından harcama yaparlar. Onlara kıyamet günü ateş vardır." [3]

"Sizden birini bir işte görevlendirmiş ve o da bizden bir iğneyi dahi saklamış ise yaptığı şey ğulul'dür. Kıyamet günü Allah'ın huzuruna sakladığı şey ile gelecektir." [4] [5]

"Kendisine görev verilen kişi ücretini aldıktan sonra fazlasına el uzatırsa şüphesiz ki ğulul yapmıştır." [6]

Tirmizi'de geçen bir rivayette Muaz *radıyallahu anh* Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* ile arasında geçen diyaloğu şöyle anlatıyor:

"Allah Rasûlü, beni Yemen'e yolladı. Yola çıktıktan sonra arkamdan birini gönderip beni çağırdı. Sonra da: 'Seni niye çağırdığımı biliyor musun? İzinsiz olarak aldığın her mal ğululdur ve 'kim ğulul yaparsa kıyamet günü onunla beraber getirilir.' [7] *İşte bundan ötürü seni çağırdım. Şimdi gidebilirsin.' dedi."*

Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* koca bir memleketi gözünü kırpmadan emanet ettiği bir sahabeyi sırf bunu söylemek için çağırması, meselenin ehemmiyetini göstermesi açısından önemlidir.

Yukarıda zikrettiğimiz hadislerde görüldüğü gibi Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* maddi husus-

3. *Buhari*
4. *Müslim*
5. *Ğulul, ganimetten ya da beytu'l maldan izinsiz mal almaktır.*
6. *Ebu Davud*
7. *3/Âl-i İmran, 161*

Tecrübe ile sabittir ki nasihatten, uyarılardan, hesaba çekilmekten rahatsız olanlar Allah'tan ve Allah'a hesap verme bilincinden de en uzak olanlardır.

larda ashabını uyarmış, ganimet hırsızlığının tehlikelerini onlara arz etmiş, onları Allah'ın azabı ile korkutmuştur.

En dikkat çekici hadis ise Muaz *radıyallahu anh* ile alakalı olandır. Muaz ki âlimlerin öncüsüdür. Yemen gibi bir ülke kendisine emanet edilecek kadar güvenilirdir. Görevi için yola çıktıktan sonra geri döndürülmüş ve Allah Rasûlü'nün o uyarısına muhatap olmuştur.

Peki, Muaz ve böyle nasihatlere muhatap olan sahabeler nasıl tepki göstermişler? Hiç ağızlarından *'Benden nasıl böyle bir şey beklerler?' 'Allah subhanehu ve teâla benden razıyken iki-üç kuruşluk mesele mi beni tehlikeye sokacak?'* gibi sözler dökülmüş müdür? Ya da zihinlerinde buna benzer düşünceler canlanmış mıdır?

Hayır! Çünkü onlar bu kötülükleri yaptıklarından dolayı değil, Allah'a hakkıyla, tevazu ile yöneldiklerinden dolayı her nasihati nefislerine arz etmişlerdir.

Nefsi ve onun kötülüğe meyyal hakikatini bildiklerinden, hatırlatma babından olan nasihatleri nimet olarak görmüşlerdir. Kalbinde hastalık bulunan, kibir ehli günahkârlar ise nasihatten ve uyarılmaktan rahatsız olurlar.

En fazla hırsızlık yapan nasihatten en çok rahatsız olandır. Müslümanların mallarında emanete hıyanet ederek haksız kazançlarda bulunmaya sevk eden kalp hastalığı, aynı zamanda nasihat dinlemeye de engeldir.

Tecrübe ile sabittir ki nasihatten, uyarılardan, hesaba çekilmekten rahatsız olanlar Allah'tan ve Allah'a hesap verme bilincinden de en uzak olanlardır. Ufak-büyük her şeyin önüne getirileceği o günden ve o günün dehşetinden korkanlar için ise bu nasihatler birer hazine niteliğindedir.

Çünkü Allah'ın *"Hatırlat, hatırlatmada fayda vardır." "Hatırlat! Çünkü hatırlatma müminlere fayda verir."* buyruklarını özümsemişlerdir.

2. Ebubekir *radıyallahu anh* vefat etmeden önce Allah'a canını İslam üzere alması için sürekli dua etmiştir. Ebubekir cennet ile müjdelenmiş olmasına rağmen bu duada ısrarcı olması dikkat çekicidir.

Hidayetten sonra en büyük nimet İslam üzere can verebilmektir. Çünkü İslam nimeti ancak bu şekilde kemale erer. Bütün ömrünü İslam üzere geçirip son anında dinden dönen kimse, büyük bir hüsran içerisinde olacaktır. Böyle olmaması için imanımızı muhafaza altına alacak bazı şeyler yapmamız gerekir. Bunların başında da Allah'a dua etmek gelir. Çünkü sabit kılacak olan da saptıracak olan da Allah'tır. Peygamberlere ya da salih müminlere baktığımızda bu şekilde Allah'a dua ettikleriniz görürüz.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellam*, şu duayı çok yapardı:

"Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım! Kalbimi dinin üzere sabit kıl." [8]

Yusuf *aleyhisselam* Allah'a şöyle dua ediyor;

"Benim velim sensin. Canımı Müslüman olarak al ve beni salih kullarının arasına kat." [9]

Salih müminler Allah'a şöyle dua ediyorlar:

"Rabbimiz bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize tarafından rahmet bağışla. Lütfu en bol olan sensin." [10]

Şeytanın dört bir yandan insana vesvese verdiği, dünyanın her yönden insanı çektiği bir zamanda sabit kalmamız, İslam üzere can vermemiz mümkün değildir. Bunun için bol bol Allah'a dua etmemiz gerekir. Rabbim canımızı İslam ve ihlas üzere alsın.

Davamızın sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd etmektir.

8. *Tirmizi*
9. *12/Yusuf, 101*
10. *3/Âl-i İmran, 8*

emreacar@tevhiddergisi.net

EMRE ACAR

Terk Edilmiş Sünnetler; Duha Namazı

Peygamberimiz terk etmediği bu namazı, ashabına da vasiyet etmiş ve onları duha namazına teşvik etmiştir. Sahabesine bu namazı terk etmemeleri konusunda önemli uyarı ve nasihatlerde bulunmuştur.

Âlemlerin Rabbine hamd, Rasûlü'ne ve ashabına salât ve selam olsun.

Değerli kardeşim! İslam'da kuşluk/duha namazı vardır. Bu namaz, güneş doğup bir mızrak yükseldikten sonra başlayan ve zeval vaktine kadar devam eden süre arasında kılınır. Duha namazı Peygamberimizin müekked sünnetlerindendir.

"Rasûlullah duha namazını dört rekât kılar ve bunu, Allah'ın dilediği kadar da artırırdı." [1]

Peygamberimiz terk etmediği bu namazı, ashabına da vasiyet etmiş ve onları duha namazına teşvik etmiştir. Sahabesine bu namazı terk etmemeleri konusunda önemli uyarı ve nasihatlerde bulunmuştur.

Ebu Hureyre *radıyallahu anh* anlatır: *"Dostum Rasûlullah, ölünceye kadar onları bırakmamak üzere bana üç şeyi tavsiye etti: Her aydan üç gün oruç tutmak, Duha (kuşluk) namazı kılmak ve uyumadan önce vitir namazı kılmak."* [2]

Ebu Derdâ anlatır: *"Sevgili Peygamberim, yaşadığım sürece şu üç şeyi bırakmamayı bana tavsiye etti: Her aydan üç gün oruç tutmak, Duha (kuşluk) namazı kılmak ve vitir namazını kılmadan uyumamak."* [3]

Kurtubî *rahimehullah* bu konuda şöyle demiştir:

'Peygamberin Ebu Derdâ ve Ebu Hureyre 'ye vasiyeti, Duha namazının faziletine, sevabının çok ve müekked olduğuna, bunun içindir ki Ebu Derdâ ve Ebu Hureyre'nin bu namazı devamlı kıldıklarına ve bu namazı bırakmadıklarına delalet eder.' [4]

1. *Müslim*
2. *Buhari, Müslim.*
3. *Müslim*
4. *el-Müfhim limâ Eşkele min Telhîs Müslim*

Burada zihnimize şöyle bir sorunun canlanması gerekir; Peygamberimizin duha namazını sürekli kılmasının ve sahabesine vasiyet etmesinin hikmeti nedir?

Bunun için üç hikmet zikredebiliriz:

1. Allah duha vaktine yemin etmiştir.

"Kuşluk vaktine andolsun…" [5]

Rabbimiz bir şeyin üzerine yemin etmişse o Rabbimizin yanında değerli ve önemlidir. Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* Rabbimizin önem gösterdiği bu vakte önem göstermek adına, bu vakitte namaz kılmıştır. Ümmet olarak bizler de bu vakte Rabbimiz ve Peygamberimiz gibi önem göstermeli ve bu değerin farkında olmalıyız.

2. Sabah namazı ile öğle namazı arasındaki süre diğer vakitlere oranla uzundur. Ve insanlar bu sürede Rabblerinden uzak kalmaktadırlar. Peygamber, kendisi ile Rabbi arasına giren uzun süreyi kapatıp duha namazı ile ona yakınlaşmak istemiştir.

Bu, Peygamberimizin genel ahlakıydı. O öyle bir kulluğa sahiptir ki, her an Rabbini anar ve O'na yönelirdi. Rabbi ile kulluğu arasına uzun mesafeler girmezdi. Geceleri namaz kılar, gündüzleri oruç tutar, yolda gidene Rabbini hatırlatırdı. Yani O'na olan yakınlığını ve kulluğunu hayatının her alanına serpiştirmiştir.

Peygamberimizin bu tutumu bizlere de güzel ders vermektedir. Bizler de Rabbimize olan kulluğumuz arasına uzun mesafeler koymamalı, yaşantımızın her anında Rabbimize yakınlaşmalıyız.

Şurası hepimizin bildiği bir hakikattir kardeşim! Kulluk, kendimizi Rabbimize yakın hissetmemize bağlıdır. Bir insan Rabbine ne kadar uzak ise ibadetlerinde de o kadar uzaktır. Bir kul da kendini Rabbine ne kadar yakın hissederse o kadar amele düşkün olur ve amellerinden lezzet alır.

Bundan dolayıdır ki Rabbimiz bizlere şahdamarımızdan daha yakın olduğunu sürekli vurgulamıştır. İşte Peygamber duha namazı kılarak sabah ile öğle arasındaki uzun sürede Rabbinden uzak kalmamak için duha namazı kılmış ve Rabbine yakınlaşmıştır.

3. İnsanoğlu her güne vücudundaki eklem sayısı kadar sadaka borcu ile uyanır. Vücudumuzdaki eklem sayısı ise üç yüz altmışdır. Bu borcumuzu her gün ödemek zorundayız. Aksi takdirde amel defterimize borç olarak yazılacak ve hesabı sorulacaktır.

Sadaka yerine geçen amelleri yapmak, bu borcu ödemek için kâfidir. Fakat Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bütün sadakaların yerine geçecek ve bu borcu ödeyecek amel olarak duha namazını kılmış ve ümmetine bu namaz ile üzerlerindeki borcu ödemelerini söylemiştir.

Peki, Bu Borcu Nasıl Ödeyeceğiz?

Sadaka yerine geçen amelleri yapmak, bu borcu ödemek için kâfidir. Fakat Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bütün sadakaların yerine geçecek ve bu borcu ödeyecek amel olarak duha namazını kılmış ve ümmetine bu namaz ile üzerlerindeki borcu ödemelerini söylemiştir.

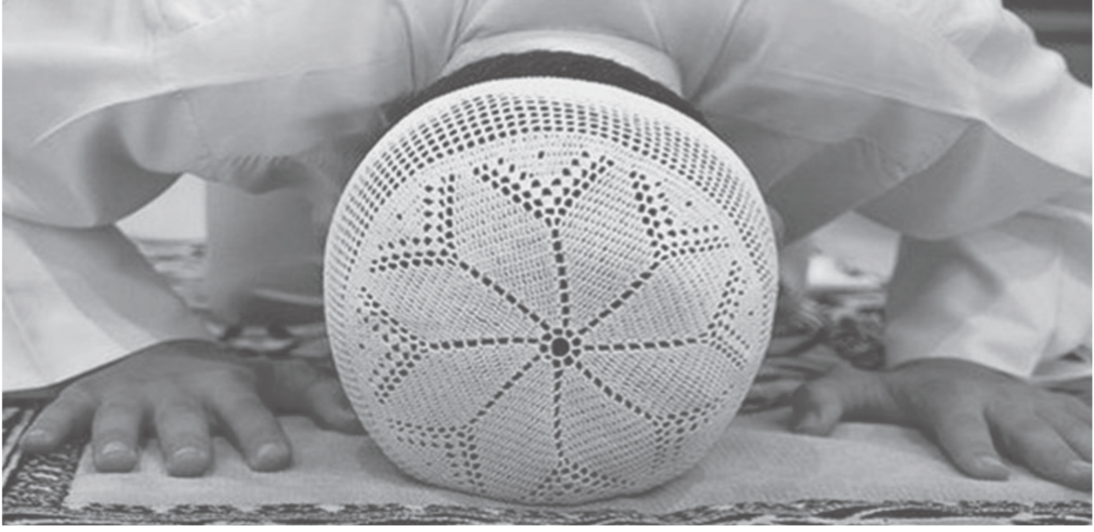
"Her birinizin her bir eklemi için günde bir sadaka vermesi gerekir. İşte bu sebeple her tesbih bir sadaka, her hamd bir sadaka, her tahlil (lâ ilâhe illallah demek) bir sadaka, her tekbir bir sadaka, iyiliği tavsiye etmek sadaka, kötülükten sakındırmak sadakadır. Kuşluk vakti kılınan iki rekât namaz bunların yerini tutar." [6]

"Her insan üç yüz altmış mafsal üzerine yaratılmıştır. Şu hâlde bir kimse Allah'ı tekbir eder, Allah'a hamd eder, La İlahe illallah, Subhanallah der, Allah'tan mağfiret diler, insanların yolları üzerinden taş veya diken yahut kemik gibi şeyleri bir kenara atar, yahut iyiliği emir veya kötülükten vazgeçirirse ve bütün yaptığı bu hayırların toplam hepsi üç yüz altmışı bulursa, o günün akşamına cehennem ateşinden uzaklaşmış olarak çıkar." [7]

5. 93/Duha, 1

6. Müslim

7. Müslim

İmam Nevevi *rahimehullah* hadisi şerh ederken şöyle demiştir:

'Bu hadis, Duha namazının faziletinin büyüklüğüne, yerinin önemli olduğuna ve bu namazın iki rekât olarak da geçerli olduğuna bir delildir.' [8]

Değerli kardeşim! Duha namazı kılmak nafile hac ve umre sevabına denktir. Denizköpüğü kadar günahı olsa da hepsinin bağışlanmasını, sicil defterinin temiz olmasını sağlar. Duha namazı kılmak kişiye yapacağı işleri kolaylaştırdığı gibi gelebilecek her türlü kötülüklerden de kişiyi muhafaza eder.

"Bir kimse sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra (mescitte) oturup güneş doğuncaya kadar zikir ile meşgul olursa, güneş doğduktan sonra da iki rekât (İşrak) namazı kılarsa, bir tam nafile hac ve umre sevabına nail olur. Bir tam nafile hac ve umre sevabına nail olur. Bir tam nafile hac ve umre sevabına nail olur." [9]

"Ey Âdemoğlu! Gündüzün ilk vaktinde benim için dört rekât namaz kılarsan, ben de senin işini ve ihtiyacını görür ve namazından sonra günün sonuna kadar hoşlanmadığın şeyleri senden uzak tutarım." [10]

"Günde iki rekât kuşluk namazı kılanın; denizköpüğü kadar günahı olsa, affolur." [11]

Rabbim bizleri kendisine yakın olan kullarından eylesin. Bizleri salih amel yapan kullarından eylesin. Dinin şiarlarını yücelten ve muhafaza eden kullarından kılsın. Allahumme âmin.

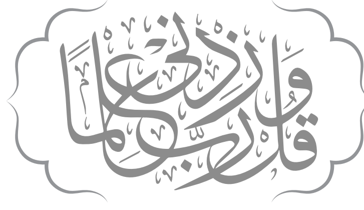
Davamızın sonu âlemlerin Rabbine hamd etmektir.

Bir sonraki sayıda görüşme ümidi ile…

8. *Nevevi, 'Sahih-i Müslim Şerhi'*
9. *Tirmizi*
10. *Tirmizi*
11. *Tirmizi, İbni Mace, Ebu Davud.*

ABDULKERİM EL-HUDAYR

Diğer Hadis Kitapları ve Hadis Dallarına Dair Yazılmış Eserler

İmam Malik bu kitabı yazmış ve çok sayıda ilim ehli -fıkıh ve hadis konusunda- onun kitabını esas almıştır. Yazıldığı dönemde çok fazla ilgi gördüğünden ilim talebeleri Muvatta meclislerinde hazır bulunmuş ve İmam Malik'in ağzından dinleyerek hadisleri yazıya dökmüşlerdir. Buna bağlı olarak Muvatta'nın bir çok el yazma nüshası oluşmuştur.

Allah'a hamd, Rasûlü'ne salât ve selam olsun…

Muvatta ve Şerhleri

Muvatta, Hicret Yurdunun İmamı, Maliki mezhebinin tanınmış âlimi, sünnetin öncülerinden İmam Malik bin Enes bin Amir bin Asbahi'nin eseridir. Geçen oturumlarımızda belittiğimiz gibi gibi İbnu'l Esir Camiu'l Usul'de ve ondan önce Rezin[1] Tecridu'l Usul'de İbni Mace'nin yerine altıncı kitap olarak Muvatta'yı kabul etmişlerdir. Böylece bazı ilim ehlinin yanında Kütüb-i Sittenin altıncısı İmam Malik'in muvattası olarak kabul görmüştür.

İmam Malik bu kitabı yazmış ve çok sayıda ilim ehli -fıkıh ve hadis konusunda- onun kitabını esas almıştır. Yazıldığı dönemde çok fazla ilgi gördüğünden ilim talebeleri Muvatta meclislerinde hazır bulunmuş ve İmam Malik'in ağzından dinleyerek hadisleri yazıya dökmüşlerdir. Buna bağlı olarak Muvatta'nın bir çok el yazma nüshası oluşmuştur. Bunlardan en meşhuru Yahya bin Yahya el-Leysi nüshasıdır.[2] Bu nüsha üzerine pek çok şerh yapılmıştır. Yayha bin Yahya'nın nüshası dışında Muhammed bin Hasan, Ebu Musab ez-Zuhri'nin nüshaları da bilinen nüshalar arasındadır. Muvattanın nüshaları çok fazla olduğundan her bir nüsha hakkında konuşmak konumuzu faydasız bir şekilde uzatacaktır. İlim talebelerinin faydalanması için daha ziyade üzerine şerhler yazılmış ve ilim ehlinin şerh, haşiye vb. yönlerden katkıda bulunduğu Yahya bin Yahya'nın nüshası üzerinde duracağız.

Muvatta üzerine yazılmış şerhler:

1. Et-Temhid limâ fi'l Muvatta' mine'l Meânî ve'l Esânîd

Bu şerhlerin en önemli ve hacimli olanı İmam

1. *Ebu'l-Hasen Rezin bin Muâviye el-Abderî es- Serakostî (ö. 535/1140)*

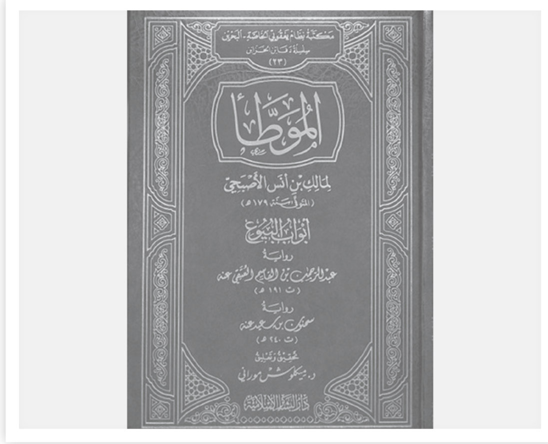
2. *Ebû Muhammed Yahya bin Yahya bin Kesir el-Leysi el-Masmûdî el-Kurtubi (ö. 234/849) Maliki mezhebinin Endülüs'te yayılmasını sağlayan fakih, el-Muvatta ravisi.*

Ebu Ömer Yusuf bin Abdullah bin Abdilber en-Nemeri'nin *'Et-Temhid limâ fi'l Muvatta' mine'l Meânî ve'l Esânîd'* isimli eseridir. İlmi sahada *'Et-Temhid'* olarak meşhur olmuştur. Bu muazzam bir kitaptır. Kitabın hazırlanması otuz yıl sürmüştür. Bu şerhin içinde bulunan faydalı ilimleri anlatmaya kelimeler kifayet etmez. Et-Temhid kitabı İmam Malik'in meseleler hakkındaki görüşünü, Maliki mezhebi dışındaki mezheplerin görüşlerini ve bu görüşler arasında tercihe şayan olan görüşleri zikrederek Muvatta'ya katkıda bulunmuştur. İbni Abdilber, Mağrib'in büyük âlimlerinden olup ümmet arasında tanınmış imamlardandır. İlimdeki derinliği ve Maliki mezhebi hakkındaki engin bilgisi kitabını ayrıcalıklı kılmış, hadis şerhi olmasına rağmen Maliki mezhebinin güvenilir fıkıh kaynaklarından kabul edilmiştir.

İbni Hazm, et-Temhid kitabını şu cümlerle över: *'Hadis şerhine dair yazılmış kitaplar içinde bu kitaptan daha değerli bir kitap bilinmediği gibi onun derecesine yaklaşmış bir kitapta bilinmemektedir.'*

Alışılmış olan, kitap şerhlerinin Müellifin sıralamasına göre yapılmasıdır. İbni Abdilber bilinenin dışına çıkmış ve et-Temhid kitabını İmam Malik'in Şeyhleri/Hadis aldığı hocalarının isimlerine göre düzenlemiştir. Daha sonra hocaların isimlerini Mağrib'te yaygın olan usul üzere alfebetik olarak sıralamış ve bu sıraya göre Muvatta hadislerini şerh etmiştir. İmam Malik'in hocalarını tanımadan bu şerhten istifade etmek zordur. Yani okuyucu et-Temhid kitabını açtığında karşısına çıkan ilk hadis Muvatta'da bulunan ilk hadisten farklıdır. Şayet kitap İmam Malik'in Muvatta'sındaki tertibe uymuş olsaydı daha iyi olurdu. Fakat bu İmam İbni Abdilber'in bakış açısıdır. Ümit ediyoruz ki bu şerh İmam Malik'in Muvatta sıralamasına uygun bir şekilde basılsın.

Birçok âlim İmam Malik'in kitabını farklı faydalar gözeterek tertip etmiş ve şerh etmiştir. Bunlardan bir tanesi, el-Mağravi'nin sıralaması/tertibidir. Kendisi Mağrib âlimlerindendir. Akide meselelerini önceleyerek kitabı düzenlemiştir. Bu âlimin akide ilmine gösterdiği önem bilinen bir husustur. Temennim, Şeyh Mağravi kitabını Muvatta'nın tertibi üzere yayına hazırlamasıydı. Benim bu konudaki genel kanatim Muvatta'nın İbni Abdilber tertibiyle ya da asıl olan İmam Malik tertibine göre basılmasıdır.

Muvatta düzenlemelerinden en değerli olanı Şeyh Atiyye Sâlim'in düzenlemesidir. Şeyh Atiyye İmam Malik ve Muvatta'sı noktasında uzmanlaşmıştır. Muvatta konusunda tecrübe sahibi olduğu gibi, İbni Abdilber'in kitapları hakkında da bilgi sahibidir. Şeyh Atiyye, Muvatta'yı İmam Malik'in düzenlemesi üzere bırakmış İbni Abdilber'in şerhini de İmam Malik'in tertibine göre yeniden yayımlanmıştır. Zahirde sadece bazı bölümleri öne alıp bazısını ertelemek gibi basit bir çalışma gibi görünse de hakikatte ilim talebesine çokça fayda veren iyi bir çalışmadır.(Öğrenci İmam Malik'in tertibinden mahrum olmadığı gibi İbni Abdilber'in şerhinden de kolay bir yolla istifade etmeye imkan bulmuştur.)

2. El-İstizkâr fî Beyani Mezahibi Fukahâi ve'l Emsâr.

İmam İbni Abdilber'in Muvatta üzerine ikinci bir şerhi daha vardır.*'El-İstizkâr fî Beyani Mezahibi Fukahâi ve'l Emsâr'*dır. Bu şerhte *'El-İstizkar'* olarak meşhur olmuştur. Et-Temhid kitabında merfu hadisleri/Allah Rasûlüne dayandırılan rivayetlere önem göstermiş ve şerh etmiştir. El-İstizkar'da ise hem merfu hem de mevkuf/sahabi sözlerini şerh etmiştir. Bu yönden bakıldığında İstizkar kitabı et-Temhid kitabının tamamlayıcısı gibidir. İki kitap arasındaki bir diğer fark içeriktedir. Et-Temhid her ne kadar fıkhi meselelere değinse de daha ziyade teknik olarak hadisler hakkında bilgi verir. El-İstizkar'da ise fıkıh ve ahkama yönelik bilgiler daha belirgindir. Hâliyle iki kitap birleştirildiği takdirde mükemmel olacaktır.

3. El-Müntekâ

Muvatta'nın en önemli şerhlerinden bir tanesi de Ebu'l Velid el-Bâcî'nin el-Müntekâ isimli

eseridir. Bu zat, Maliki büyüklerindendir. İlim talebesi bu eserden büyük faydalar elde edebilir.[3]

4. Şerhu'l Zurkani A'la Muvatta Malik

Bu şerhlerden bir tanesi de ez-Zürkâni'nin şerhidir. Bu da aynı şekilde faydalı bir kitaptır.

5. Tenviru'l Hevalik

Bir de Suyuti'nin oldukça kısa bir kitabı vardır ki bu da Tenvîru'l Hevalik'tir.

6. Veliyullah ed-Dehlevi Şerhleri

Veliyyullah ed-Dihlevi[4] de Muvatta'yı şerh etmiştir. İmam Malik'in görüşlerine İmam Ebu Hanife ve İmam Şafii'nin görüşlerini de eklemiştir. Böylece üç mezhebi kapsayan özet bir şerh ortaya çıkmıştır. Bu şerhte İmam Ahmed'in görüşleri yoktur. Bizler bir dönem kitap üzerinde çalışma yapıp İmam Ahmed'in mezhebini kitaba eklemek istedik.

— Çalışmanız tamamlanmadı mı?

— Hayır tamamlanmadı. Allah'tan kolaylaştırmasını isteriz. Çünkü üzerinde çalıştığımız birçok proje var.

7. Evcezu'l Mesâlik

Bunların yanında Hindistan'da altı cilt hâlinde basılan uzunca bir şerh mevcuttur. Bu şerh daha sonra on beş cilt olarak da basılmıştır. İsmi de Evcezu'l Mesalik'tir. Bu kitap, yazarı son dönem âlimlerinden olmasına ragmen kaliteli bir eserdir. Çünkü müellif görüşlerini aktardığı âlim ve mezheplerin asli kitaplarına başvurmuş ve yaptığı nakillerde güvenilir bir kaynak olmuştur. Fethu'l Bari, Umdetu'l Kâri vb. hadis şerhlerine veya fakihlerin sözlerini nakleden tefsir kitaplarına baktığımızda mezheplerin asli kaynaklarından değil, asli kaynaklardan nakleden kitaplardan naklettiklerini görürüz. Böylesi nakillere güvenilmez. Bu güvensizlik durumu ismi geçen âlimlerin nakil konusunda emin olmadıklarından değildir. Daha ziyade bazen mezheplerde meşhur olmayan görüşleri mezhebin görüşü diye nakletmelerindendir. Biliyoruz ki âlimlerin bir konu hakkında birden fazla görüşleri vardır. (Bunlardan bazısı ilk zamanlar verdikleri fetvalar olup daha sonra değiştirdikleri görüşlerdir. İmam Şafii'nin eski ve yeni mezhebi olduğu gibi) Evcezu'l Mesalik şerhi, bu konuya önem vermiş, mezheplerin görüşlerini mezhebin asli kaynaklarından aktarmıştır. Söz konusu kitap geniş olup, 15 cilttir.

Fethu'l Bari, Umdetu'l Kâri vb. hadis şerhlerine veya fakihlerin sözlerini nakleden tefsir kitaplarına baktığımızda mezheplerin asli kaynaklarından değil, asli kaynaklardan nakleden kitaplardan naklettiklerini görürüz.

Sünen-i Dârimi

Muvatta'dan sonra gelen kitap Sünen-i Dârimi'dir. Kitap çok faydalı ve güzeldir. İmam Dârimi eski dönem âlimlerinden olduğundan kitabında *'A'li isnadla'* rivayet edilmiş birçok hadis vardır.[5] Kitabın içerisinde zevaidler de mevcuttur. Fakat İbni Mace'nin zevaidi daha fazladır.[6] İçinde barındırdığı A'li isnadlar ve Zevaid nedeniyle bu kitaba önem gösterilmiştir. Eski âlimler arasından bu kitaba şerh yazmış birini bilmiyorum. Lakin son dönemlerde kitap şerh edilerek basıldı.[7]

Bablar şeklinde düzenlenmiş hadis kitaplarından bir tanesi de sünenlerden ve sahihlerden sonra gelen İbni Huzeyme'nin Sahih'i, İbni Hibban'ın Sahih'i, Hakim'in Müstedrek'i,

3. *Ebu'l-Velîd Süleyman bin Halef bin Sa'd et-Tücîbî el-Bâcî (ö. 474/1081) Endülüs Maliki fakihlerinin önde gelenlerinden, muhaddis ve edip. Bâcî en önemli eseri olan bu kitabını, daha önce kaleme aldığı el-İstîfâ adlı şerhten, fıkhi meseleleri azaltmak, muhaliflerin delillerine yer vermemek ve el-Muvatta'daki senedlerle yetinmek suretiyle özetleyerek meydana getirmiştir. Hadisler ve onlardan çıkarılan fıkhi hükümlerin açıklandığı eserde öncelikle İmam Malik ve talebeleriyle diğer önde gelen Maliki âlimlerin görüşlerine yer verilmiştir. Bu görüşleri açıklayan ve yer yer kendi tercihlerini belirten Bâcî diğer mezheplerin görüşlerine de temas etmektedir. el-Münteka yedi cilt hâlinde Kahire'de basılmıştır. (1331-1332), DİA. -Çeviren-*

4. *Ebu Abdilaziz Kutbüddin Şah Veliyyullah Ahmed bin Abdirrahim bin Vecihiddin ed-Dihlevi el-Faruki (ö. 1176/1762) Muvatta'ya yazdığı şerhin ismi el-Mesvâ Şerhu'l Muvatta'dır. -Çeviren-*

5. *Hadisi rivayet eden imam ile Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem arasındaki ravi sayı azaldıkça senedin kıymeti artar. Böylesi rivayetlere değer ve yüceliği düşünülerek A'li isnad denmiştir.*

6. *Zevaid, hadis terimi olarak hadis kaynaklarını tamamlayıcı nitelikte olan kitapları ifade eder. Zevaid kitaplarından amaç, bir hadis kitabını temel alıp, onda bulunmayıp başka hadis kitaplarında olan hadisleri tespit ettikten sonra ilave olarak bu hadis kitabına eklemektir. Mesela, Buhari'nin Sahih'indeki hadislerin bir bölümü Müslim'de de vardır. Müslim'in Buhari'de olmayan hadislerini bir araya getirip Buhari'ye ilave ettiğimiz zaman 'Buhari üzerine yapılmış bir zevaid' kitabı yazmış oluruz. DİA. -Çeviren-*

7. *Bu kitap Şeyh Ebu Asım Nebil el-Ğamri'ye ait olan Fethu'l Mennan Şerh ve Tahiku'l Dârimi isimli kitaptır. Kitabı Daru'l Beşair 10 cilt hâlinde basmıştır.*

Beyhaki'nin Sünen'i, İbnu'l Carud'un Münteka'sı gibi eserlerdir. Bu kitaplar ilim talebesi için önemli olup, bunlara gereken önemi vermesi gerekir. Saydığımız kitaplar arasında en önemli olanı Sünen-i Beyhaki'dir. Bu kitap toplayıcı olup, adeta kuşatıcı bir deniz gibidir. Fakih olanların buna ihtiyacı vardır ve ilim talebesi için olmazsa olmazlardandır. Beyhaki'nin kendisi Şafii olmasına rağmen kitabın içerisinde bütün mezheblerin delilleri mevcuttur. Bab isimleri genelde Şafii mezhebini destekler mahiyette olsa da bab altında verdiği hadisler konuyla ilgili tüm ayrıntıları içerir. İlim talebesi, hadis okumalarında Kütüb-i Sitte'ye Sünen-i Beyhaki ve zikrettiğim diğer kitapları eklese çok faydalı bir çalışma olur. Bu okuma neticesinde ihtiyaç duyduğu konulara göre düzenlenmiş kitapları bitirmiş olur.

Müsnedler Hakkında Bilgi

İlim ehli, konulara göre düzenlenmiş olan kitapları -her ne kadar müsned sahiplerinin çalışması güzel olsa da (İmam Ahmed'in Müsned'i gibi)- müsned kitaplarından daha öne almıştır. Bunun sebebi ise, sünen sahipleri konu başlığı belirleyip sonra konuya dair en kuvvetli delilleri bu başlık altında zikrederler. Müsned sahibi ise önce bir sahabi ismi verir sonra o sahabi kanalıyla nakledilmiş hadisleri -konu bütünlüğü gözetmeksizin- peşpeşe naklederler. Ebu Bekir es-Sıddık'ın *radıyallahu anh* hadisleri diye başlık atıp bu başlık altında bu sahabenin hadislerini bildiği kadarıyla toplar. Amacı şer'i bir hükmün delillerini sıralamak değil, bir sahabiden nakledilen hadisleri toplamaktır. İmam Ahmed'in hadis kitabı olan Müsned de böyledir. Bundan dolayı bir çok yönden ilim ehlinin yanında değerli bir kitap olsada Müsned olması hasebiyle yukarıda saydığımız kitaplardan geride kalmıştır.

İmam Ahmed'in Müsned'i Allah Rasûlü'nün sünnetini toplayan değerli eserlerden biridir. Hadislerin düzenlenmesi birçok ilim talebesinin ondan istifade etmesine engel olmuştur. Şayet konu başlıklarına göre düzenlense ondan istifade kolaylaşacaktır. Müsned'in konulara göre düzenlenmesi ve ilim talebelerinin istifade edebilmesi için bazı çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri İbni Urve el-Meşrıkî tarafından yapılan düzenlemedir. Yine benzer bir çalışma Şeyh Ahmed Abdurrahman el-Benna es-Saâtî tarafından yapılmıştır. Kitabın ismi el-Fethu'r Rabbanîdir. Müsnedin hadislerini düzenledikten sonra onu şerh etmiştir. Bu şerhe Bulûğu'l Emânî min Esrâri'l Fethi'r Rabbânî ismini vermiştir. Bu şerh incelendiğinde ilk yarısı için şerh demek mümkünse de ikinci yarısı şerhten ziyade kısa açıklamalar ihtiva eden bir haşiye olarak isimlendirilmeye uygundur.[8]

Bunun gibi bir de Şeyh Abdullah el-Kar'âvî'nin Müsned tertibi olan ve ilim talebesinin kendisinden faydalanacağı el-Muhassal isimli güzel bir kitabı vardır.

Kanaatimce İmam Ahmed'in hadis ilmindeki imameti ve topladığı hadislerin çokluğu nedeniyle ilim talebeleri bu kitaba önem göstermelidirler.

---

8. *Ahmed bin Abdirrahman bin Muhammed el-Benna es-Sââtî (1884-1958) Mısırlı muhaddis. Kendisi Hasan el-Benna'nın babasıdır. El-Fethu'r Rabbânî li Tertîbi Müsnedi'l İmam Ahmed bin Hanbel eş-Şeybânî isimli eserinde; sahabi ravilerine göre tertip edildiği için araştırma yapanların kolayca faydalanamadığı Müsned'i konularına göre yeniden düzenlemiş, rivayetlerin senedlerini çıkarmış, yalnız merfu hadislerin sahabi ravisini, mevkuf ve maktu haberlerin ilk ravisini zikretmekle yetinmiştir. Bununla birlikte gerekli gördüğü yerlerde diğer ravilere veya senedin tamamına yer verdiği de olmuştur. Aynı sahabiden gelen mükerrer hadislerin mana bakımından en genişini, sened bakımından en sağlamını almış, eserine kaydetmediği rivayetlerde bazı ziyadeler ve açıklamalar bulunuyorsa bunları parantez içinde zikretmiş, ziyade kısım fazla ise ve manayı ihlal ediyorsa onları da hadisi zikrettikten sonra göstermiştir. İki tarikten biri anlam ve hüküm itibariyle daha geniş, diğeri sened bakımından daha sahih ise iki rivayeti de kendi lafızlarıyla ayrı ayrı kaydetmiştir. Hadis birden fazla sahabiden rivayet edilmişse en fazla hüküm içeren ve senedi en sahih olanı alıp diğerlerine işaret etmekle yetinmiştir. Sââtî, bu eserinde Ahmed bin Hanbel'in Müsned'inde bulunan her rivayete yer verdiğini, bilerek hiçbir rivayeti dışarıda bırakmadığını belirtmiştir. Birçok hükmü içeren uzun hadisleri önce uygun gördüğü konuda bütün olarak vermiş, ardından diğer konularla ilgili kısmını o bölümlerde zikretmiştir. Kısa olduğu hâlde birkaç hükmü içeren hadisleri de içerdiği hükümle ilgili yerlerde tekrar etmiştir. Kitap başlıca yedi kısma ayrılmış olup bunlar tevhid ve usulu'd din, fıkıh, tefsiru'l Kur'an, tergib ve terhib, tarih, ahvalu'l ahire ve'l fiten bölümleridir. Müellif bu eserini Buluğu'l Emanî min Esrâri'l Fethi'r Rabbanî adıyla şerh ederek garib ve müşkil lafızların manalarını açıklamış, hadislerin senedlerini Müsned'de olduğu gibi nakletmiş, tahrîclerini yapmış ve bazı hadislerin hükmünü belirtmiştir. Eser şerhiyle birlikte yirmi dört cilt hâlinde yayımlanmıştır (Kahire 1353-1358). Kitabı Rıfat Oral ve Süleyman Sarı Türkçe'ye çevirmeye başlamış, bir bölümünü beş cilt hâlinde yayımlamıştır (Konya 2003-2004). DİA. -Çeviren-*

Bazı araştırmacılar kırk bin hadis ihtiva ettiğini iddia etselerde, vakıa kitapta otuzbine yakın hadis olduğudur.

— Hocam! Müsned tarzı kitaplarda araştırma yapmak zor değil mi? Örneğin, öğrenci Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği bir hadisi araştırmak istese -ki Ebu Hureyre Muksirundadır[9]- hadisi nasıl bulacak?

Hadis lafızları için yazılmış fihristli sözlük ya da İbni Hacer'in Etrâfu'l Müsned isimli eseri vasıtasıyla araştırma yapılabilir.[10]

Ahmed Şakir'in Müsned'in üzerine yazdığı faydalı bir haşiyesi vardır. İlim talebesine yararlı bir eserdir. Bu eserin çoğunluğu ravilerin cerh ve tadili hakkındadır. Fakat bazen tesahül oluşu[11] açığa çıkmakta ve sahih derecesine ulaşmayan bazı isnadları sahih kabul edebilmektedir.

Ahkam Hadisleri Kitapları

İlim talebesi ahkam hadisleri kitaplarına da önem vermesi gerekir.

- Bunların en önemlisi El-Umde'dir.[12]
- El-Muharrar,[13]
- Buluğu'l Meram,[14]
- El-Munteka,[15]
- El-İlmam[16]

İlim ehlinin ilim talebelerinin bu hadislere daha yakın olması için yazmış olduğu diğer kitaplar da bunlardan bazılarıdır. Bundan dolayı isnadlardan ayırmışlar ve kısa hükümleri kısa bir isnad ile sıralamışlardır. Hükümlerin kısa olması da ezberlemeye uygundur.

Bu kitapların hepsi şerh edilmiştir. Umde'nin çok fazla şerhleri vardır. Benim için daha güzel olsa da insanların el-Muharrar'a karşı ilgisi Buluğu'l Meram'dan daha azdır. Buluğu'l Meram'a ise insanlar önem göstermiş onu ders yapıp şerh etmişlerdir. Elden ele dolaşan çok şerhleri vardır.

İlim talebesine öncelikli gerekli olan şey -bunu ilk başlayanlar için söylemiyorum- İlel kitaplarına önem göstermesidir. Ali bin El-Medînî, İbni Ebi Hatim ve Darekutnî'nin İlel kitapları ile Tirmizi'nin el-Kubra ve es-Suğra isimli ilelleri bunlardan bazısıdır.

El-Munteka'ya da içerisinde çok hadis olduğundan dolayı aynı şekilde insanlar ilgi gösterip şerh etmişlerdir. İbni Dakik el-Îd'in el-İlmam isimli eseri, kendi müellifi tarafından şerh edilmiştir. Bu şerh de ahkam hadisleri kitaplarının en büyük şerhidir. İsmi Şerhu'l İlmâm'dır. El-İlmâm ile Şerhu'l İlmâm isimli iki eser de kendisinindir. Bununla beraber içerisinde hadislerin illetleri vardır ki bu da oldukça fazladır.

İlel Kitapları

İlim talebesine öncelikli gerekli olan şey -bunu ilk başlayanlar için söylemiyorum- İlel kitaplarına önem göstermesidir. Ali bin El-Medînî, İbni Ebi Hatim ve Darekutnî'nin İlel kitapları ile Tirmizi'nin el-Kubra ve es-Suğra isimli ilelleri bunlardan bazısıdır. İlim talebesi bu kitapların üzerine yazılan uyarılara, şerhlere, tahriclere

---

9. *Çok hadis rivayet eden anlamına gelir. -Çeviren-*

10. *Hadislerin baş tarafından bir kısmı zikredilmek suretiyle sahabe adına veya hadis metinlerine göre alfabetik olarak düzenlenen eserlerin ortak adı. DİA. -Çeviren-*

11. *Ravilerin cerhi konusunda gevşek, kolaycı yaklaşmak anlamına gelmektedir. -Çeviren-*

12. *Müttefekun aleyh olan 420 kadar ahkâm hadisini bir araya getiren bu eser, ahkâm hadislerini derleyen ilk müstakil eser kabul edilebilir. Umdetu'l Aĥkâm çok ilgi görmüş, ders halkalarında okunmuş, ezberlenmiş ve bir el kitabı haline gelmiştir. DİA.*

13. *Muhammed bin Ahmed bin Abdilhadi, İbn Kudame el-Makdisi (744/1343)'nin Kitabu'l-Muharrer fi Beyani'l-Ahkami'ş-Şer'iyye. Ahmed bin Hanbel'in Müsnedi, Sahihayn, Sünen-i Erbaa, es-Sünenü'l-Kübra, İbn Huzeyme ve İbni Hibban'ın Sahihleri ve el-Mustedrek gibi eserlerden derlenmiş olan ahkam hadislerini muhtevidir. Önsözünde verilen hadisin sıhhat durumuna işaret edildiği kaydedildikten sonra ravilerinin cerh ve tadiline gerektiğinde yer verildiği belirtilir. Kahire'de (tarihsiz) basılmıştır. http://www.literatur.gen.tr/hadis/ahkam-hadisleri.html*

14. *İbni Hacer el-Askalani'nin (ö. 852/1449) ahkâm hadislerini ihtiva eden eseri.*

Tam adı Bulugu'l Meram min edilleti'l-ahkâm'dır. Eserin telifinde, özellikle ibadet, hukuk ve muamele konularına dair sahih hadislerin toplanması ve kolayca ezberlenebilecek bir mektep kitabı hacminde olması göz önünde bulundurulmuştur. DİA.

15. *Abdullah bin Ali, İbnu'l-Carud en-Nisaburi (307/919)'nin el-Münteka. 1988'de Beyrut'ta basılmıştır.*

16. *İbni Dakikul'îd'in (ö. 702/1302) ahkâm hadislerini ihtiva eden eseri.*

Tam adı el-İlmâm bi-ehâdîsi'l-ahkâm olan eserde hadis imamlarından en az birisi tarafından güvenilir kabul edilen râvilerin rivayet ettiği ve hadis hafızlarının ya da müctehid fakihlerin sahih saydığı 1632 (bazı neşirlerde 1474) hadis bir araya getirilmiştir. Hadislerin senedinde sadece sahâbî râviler zikredilmiş, 'Kitabu't Tahâre'den başlamak üzere hemen bütün fıkıh bablarına yer verilmiştir. DİA.

müracaat etmesi de gerekir. Bu çalışmalardan faydalanacağı gibi kendisine kapalı kalan yerleri de sorabilir.[17]

Müşkilu'l Hadis/Muhtelifu'l Hadis Kitapları

İlim talebesi bir de müşkil hadis kitaplarına önem göstermesi gerekir. Çünkü hadislerdeki müşkil olan hususlar bulunabilmekte ve bunları bu kitaplar çözmektedir. Müşkil hadisten (diğer ismi ile Muhtelifu'l Hadis'ten) kastedilen, hadisin ihtilafı ve hadisler arasındaki zıtlıktır. Bu kitaplar bu zıtlığı çözmektedir. Söz konusu zıtlık ise, sadece zahirdedir. Zaten iki sahih hadisin hakiki anlamda zıt olması söz konusu değildir. Çünkü bu, hevasından konuşmayan kimsenin kelamıdır. Onun *sallallahu aleyhi ve sellem* sözlerinde zıtlık ve terslik bulunamaz. Fakat okuyucuya böyle bir şey görünebilir. Bundan sonra ise İhtilâfu'l Hadis kitapları bu işkâli ortadan kaldırır.

İlim talebesinin önem göstermesi gereken şerhlerden bir tanesi de Garibu'l Hadis kitaplarıdır. Bu da Rasulullah'ın hadislerinin lafızlarından ortaya çıkan anlaşılması zor kısmı şerh eder.

Garibu'l Hadis, garib hadisin dışında bir şeydir.[18] Garibu'l Hadis ilmi, lafızlardaki anlaşılmayan yerleri açıklarken, Müşkilu'l Hadis ve İhtilafu'l Hadis ise, zahirdeki zıtlığı açıklar. Garibu'l Hadis anlaşılması zor olan lafızları açıklarken, Garip Hadis bir ravinin tek olarak rivayet ettiği hadistir. Biri metin ile ilgili iken, diğeri ise isnad ile ilgilidir.

Garibu'l Hadis Kitapları

Garibu'l Hadis kitaplarının en önemlilerinden bir tanesi Ebu Ubeyd Kasım bin Sellâm'ın Garibu'l Hadis kitabıdır. Kendisi bu alanda imamdır. Bunun yanında İbni Kuteybe'nin Garibu'l Hadis kitabı ve Zemahşeri'nin el-Fâik kitabı vardır. Zemahşeri, her ne kadar kendisinin bazı kitaplarında bidat olsa da Arap dilinde imamdır.

Bir de İbnu'l Esir'in En-Nihaye isimli kitabı vardır. Bu kitap kendisinden önce geçen kitapları kapsayıcı bir kitaptır. Garibu'l Hadis kitapları gerçekten çok fazladır. Fakat en önemlileri Ebu Ubeyd, İbni Kuteybe, Zemahşeri ve İbnu'l Esir'in yazmış olduğu kitaplardır. Kim maddi imkansızlık, yerinin dar oluşu vb. sebeplerden dolayı bunların hepsini tek bir kitaba sıkıştırmak isterse İbnu'l Esir'in en-Nihaye isimli eseri ona yeter. Bu kitabın kısaltılmışı ise Suyutî'nin ed-Durru'n Nesir isimli eseridir.

---

17. *İlel, Arapça sebep, hastalık ve kusur anlamlarına gelen illet kelimesinin çoğuludur. Hadis ilminde illet, ilk bakışta sahih görünen hadislerde ancak derin bilgi ve tecrübe sahibi hadis uzmanlarının görebileceği gizli kusur anlamına gelir. Bu tür gizli kusur taşıyan hadislere Muallel veya Ma'lul Hadis denir. İlelü'l Hadis İlmi hadislerdeki bu tür gizli ve fark edilmesi zor kusurlarla ilgilenen bunları bulmayı ve düzeltmeyi amaçlayan bir ilim dalıdır. İllet, ağırlıklı olarak hadisin senedinde olmakla birlikte metninde de bulunabilir. Metinlerdeki fark edilmesi güç kusurlar metindeki illet kısmına girer. Senetteki illetler aslında rical ilminin sahası içine girer. Fakat illetli hadisler konusu muhaddisler tarafından çok önemli görüldüğünden bu konuda müstakil kitaplar yazma gereği duymuşlardır. Bu yüzden illet konusu hadis ilminin ayrı ve müstakil bir alt dalı olarak kabul edilmiştir. İllet ilmi, rical ilminin doğuşu ve gelişimi ile eşzamanlı olarak doğmuş ve gelişmiştir. Rical konusunda ilk kitap yazanlar, aynı zamanda illet konusunda ilk kitapları yazan ve hadis tenkitçiliğinin kurucusu sayılan kişilerdir. Günümüze ulaşan İlel kitapları en eskisinden itibaren sırasıyla şunlardır: Ali bin el-Medini'nin (ö.234/848) İlelü'l Hadis'i. Yahya bin Main'in (ö.233/847) et-Tarih ve'l İlel'i. Bu kitap Yahya'ya illetler hakkında sorulan sorulara verdiği cevapların, talebesi Abbas ed-Duri tarafından bir kitapta derlenmesiyle ortaya çıkmıştır. Ahmed bin Hanbel'in (241/855) el-İlel ve Ma'rifetü'r Ricâl'i. Oğlu Abdullah'ın sorularına cevap niteliğindedir. Muhammed bin Îsâ et-Tirmizi'nin (ö.279/892) aslı kaybolup, Ebu Talib el-Kadi tarafından fıkıh konularına göre yeniden tertip edilmiş şekli günümüze ulaşan el-İlelü'l Kebir'i ve Cami'i'nin elli birinci kitabı (bölümü) olan el-İlelü's Sağir'i. İbni Receb el-Hanbeli bu son esere çok güzel bir şerh yazmıştır. İbni Ebi Hâtim er-Râzî'nin (ö.327/938) İlelü'l-Hadis'i. Ali bin Ömer ed-Dârakutni'nin (ö.385/995) el-İlelü'l Vâride fi'l Ehâdîsi'n Nebeviyye'si. Ebu'l Ferec İbnu'l Cevzi'nin (ö.597/1200-2) el-İlelü'l Mütenâhiye fi'l Ehadisi'l Vahiye'si. Ali el-Medini, Ahmed bin Hanbel, Yahya bin Main gibi büyük muhaddisler hadislerdeki illetlerin, hadisin bütün tariklerinin yani farklı rivayet kanallarının bir araya toplanıp karşılaştırılmasıyla tespit edilebileceğini belirtmişlerdir. Kaynak: http://www.hadisusulu.com/hadis-usulu/ilelul-hadis-ilmi.html -Çeviren-*

18. *Garib hadis, tek bir ravinin rivayet ettiği (ravinin teferrüd ettiği) hadistir. Garibu'l Hadis ise hadis metinlerinde geçen nadir kelimeleri konu alan ilim dalı ve bu dalda yazılan eserlerin ortak adıdır. -Çeviren-*

Mevzu Hadis Kitapları

İlim talebesine gerekli olanlardan bir tanesi de Mevdûât/Uydurma hadis kitaplarıdır. Bu kitaplar, bazısı yayılmamış olsa da Peygamber'in *sallallahu aleyhi ve sellem* üzerine atılan yalan ve uydurulmuş hadisleri içermektedir. Eski âlimler bu kitaplara ayrı bir önem vermişlerdir. Buhari *rahimehullah* yüz bin sahih, iki yüz bin sahih olmayan hadis ezberlemiştir. Bu hadisleri bilmek, insanların aldatılmaması içindir.

Mevdûât kitaplarına örnek olarak İbnu'l Cevzi'nin el-Mevdûât kitabını örnek verebiliriz. Kitapta mevzu hadis şartını gevşek/kolaycı tuttuğu için mevzu hadis derecesine ulaşmayan bazı hadisler de içerisine girmiştir. İçerisinde mevzu hadis derecesine ulaşmayan zayıf hadis oldukça fazladır. Bunun yanında az olmakla beraber bazen hasen ve sahih hadis de olabilmektedir.

İmam Suyuti'ye ait olan el-Leali'l-Masnua isimli eser İbnu'l Cevzi'nin ve diğer uydurma hadisler toplayan eserlerden derlenmiştir. Bu kitap, zayıf hadise hükmetme konusunda İbni Cevzi'nin kitabından daha titizdir.

İlim talebesine gerekli olanlardan bir tanesi de Mevdûât/Uydurma hadis kitaplarıdır. Bu kitaplar, bazısı yayılmamış olsa da Peygamber'in üzerine atılan yalan ve uydurulmuş hadisleri içermektedir.

Yine Molla Aliyyu'l Kâri'nin el-Esrâru'l Merfûa kitabı, Şevkani'nin el-Fevaidu'l Mecmûa kitabı vardır. Anlatmak istediğim, âlimlerin uydurma hadisler konusunda birçok eser kaleme aldığıdır. İlim talebesi bu eserlerden istifade etmelidir.

Ulumu'l Hadis/Mustalahu'l Hadis Kitapları

İlim talebelerinin Ulumu'l Hadis kitaplarına da ehemmiyet vermeleri gerekir. Bu kitapların ilki Râmehurmuzi'nin Muhaddisu'l Fasıl isimli kitabıdır. Hakikat şudur ki; bu ilimde yazılan ilk kitap olması hasebiyle bazı konular eksiktir. Doğal olarak bir konu hakkında ilk defa yazan kişinin çalışmasında eksikler olabilir daha sonra bu eksiklikleri tamamlar.

Bir de Hakim'in Marifetu Ulumi'i Hadis isimli kitabı vardır. Hafız İbni Hacer *'Bu kitap tehzib*[19] *ve tertib edilmemiştir'* dese de ilim talebesinin önem göstermesi gereken kıymetli bir kitaptır…

Bu konudaki başka önemli bir kitap ise Hatîb el-Bağdadî'nin el-Kifaye fi İlmi'r-Rivaye isimli eseridir. Bu kitap, rivayetlerin kuralları hakkındadır. İsnadlar konusunda geçen diğer kitaplar gibi faydalı bir kitaptır.

Hatîb'in Ulumu'l Hadis'in her konusu ile ilgili özel bir kitabı vardır. Hatta İbni Nakata onun hakkında şöyle der: *'Her adaletli kişi hadis ehlinin Hatîb'in kitaplarına muhtaç olduğunu bilir.'* Yani Ulumu'l Hadis hakkında kitap yazmak isteyen kimse mutlaka Hatib'in kitaplarına müracaat etmesi gerekir. Onun kitaplarına ulaşan son dönem âlimleri bu ilmi Usulu'l Fıkıh ilmiye karışık ele aldığını, usul ilminin de kelam ilminden etkilendiğini ifade etse bile bu durum kitabın kıymetini düşürmez.

Hatîb'in ilim talebesine ilim ehlinin edebini öğreten önemli bir kitabı daha vardır. İsmi, el-Câmiu li-Ahlâki'r Râvî ve Âdâbi's Sâmii'dir. İlim talebelerinin arasında kabalık ve sertlik ahlakının bulunduğunu görmekteyiz. Bunun çok olduğunu söylememekle birlikte var olduğunu söyleyebilirim. İlim talebelerinin çoğunluğu -Allah'a hamd olsun- ilmi usulune göre elde etmiş ve ilim talebesinde olması gereken edebi ahlak edinmişlerdir. Hatîb'in bu kitabı, İbni Abdilber'in *'Câmiu Beyani'l İlmi ve Fadlihi'* isimli kitabı ve İbni Receb'in *'Fadlu İlmi's Selef ale'l Halef'* isimli kitabını okumamız gerekir. Ayrıca ilim talebesi Hatîb'in *'Muvaddihu Evhâmi'l Cem'i ve't Tefrik'* isimli kitabına yazdığı mukaddimeyi de okuması gerekir. Bu Mukaddime ilimde büyük olan kimselerle nasıl muamele edilmesi gerektiğini anlatır.

El-Kifaye'den daha sonra İbnu Salah'ın Ulumu'l Hadis eseri okunması gerekir. Bu, İbnu Salah'ın çoğunlukla Hatib'in eserlerini içerisinde topladığı bir kitaptır. Bundan önce Râmehurmuzi, Ha-

19. *Tehzib, fazlalıkları atarak ıslâh etmek, temizlemek, daha güzel, daha mükemmel kılmak demektir. Kitap üzerinde pek çok açıdan yapılan düzenlemelere denilir. -Çeviren-*

kim ve diğerlerinin bu dalda yazdığı kitaplarını incelemiş ve kitabını -bazı babları öne ve sona alınması gerekse de- benzersiz bir şekilde düzenlemiştir. Fakat toplayıcı bir eserdir ve insanları meşgul edip, baş döndürücü şekilde etrafında çevirir. Hatta Hafız İbni Hacer der ki: *'Kitabı nazım hâline getiren, muhtasar eden, üzerine ilave yapan, kısaltan, karşı çıkan ve yanında olan nice kimse kitabı tam manasıyla kuşatamamıştır.'*

Kitap üzerinde defalarca muhtasar, şerh, nazım çalışmaları yapılmıştır. Nazım hâlleri, şerhi, üzerine yapılan ta'lik ve nükteleri çok fazladır. İmam Nevevi, İbni Kesir ve diğerlerinin muhtasarları vardır. Hafız Irakî, Hafız İbni Hacer, Burhan Ebnâsi, Zerkeşi ve diğerlerinin de kitabın üzerine yaptıkları haşiyeleri bulunmaktadır.

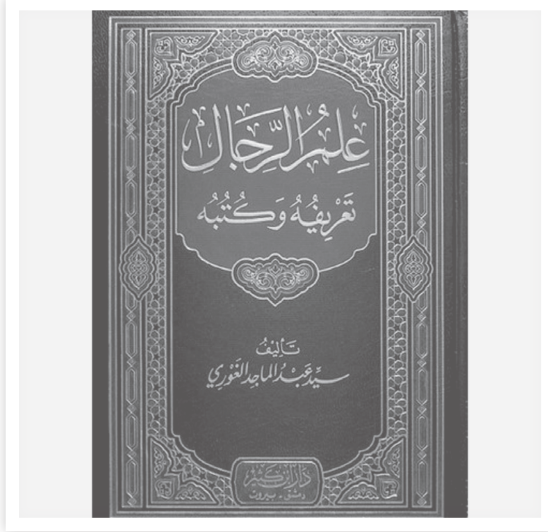
Kitabı el-Huveyyi bin beş yüz beyit hâlinde nazım hâline getirmiştir. Bununla birlikte Hafız Irakî de meşhur Elfiyesi'nde onu nazım hâline getirmiştir. Buna insanlar önem göstermiş ve çok defa şerh etmişlerdir. Bir de Suyuti'nin Elfiye'si vardır. İki elfiye arasındaki karşılaştırma yapmak ise bu gibi oturumlarda uzun sürer. Fakat bununla ilgili çok soru sorulmaktadır. Bununla ilgili kısa ve özlü bir sözle diyebilirim ki; Irakî'nin Elfiye'si benim yanımda bazı yönleri ile tercihe daha şayandır. Fakat bunun yeri burası değildir.

Bu konuda Sanânî'nin Tevdîhu'l Efkâr isimli eseri de vardır. Bu da ilim talebesinin ihtiyaç duyacağı kıymetli bir kitaptır. Hafız İbni Hacer'in de Nuhbetu'l Fiker isimli kitabı vardır. Bunun şerhleri oldukça fazladır. Suyuti'nin de Tedribu'r Râvî isimli kapsamlı bir kitabı vardır. İlim talebesinin ihtiyaç duyacağı birçok şeyi içerisinde toplamıştır.

Son dönem âlimlerinin de bu alana güzel katkıları vardır. Örneğin, Cezâirî'nin Tevcîhu'n Nazar isimli eseri, Kâsımî'nin Kavâidu't Tahdîs'i ve diğer eserler.

Rical Kitapları

İlim talebesinin rical/hadis ravileri kitaplarına ihtiyacı vardır. Rical kitapları, imamların suâlât kitapları gibidir.[20] Bu türden kitaplar Ehli Hadis'in yanında yaygındır. Öğrenciler hadis imamlarına hadislerden, hadisi rivayet eden ra-

vilerden sorarlar. İmamlar ilim talebesinin ihtiyaç duyduğu cevabı verirler. Çünkü bu âlimler sayılı olup, bu alanda güvenilir kimselerdir. İlim talebesinin bundan dolayı suâlât ve hadis ravileri hakkında bilgi veren tarih kitaplarına ihtiyacı vardır. Buhari'nin, İbni Ebi Hayseme'nin, İmam Yahya bin Muîn'in ve diğerlerinin tarih kitapları bunlardan bazılarıdır.

Cerh ve Tadil konusundaki kitaplar ise; İbni Ebi Hatim'in ve İbni Sa'd'ın Tabakat'ı, İbni Hibban'ın es-Sikât'ı, İmam Müslim'in el-Küna ve'l-Esma'sı, Hafız Abdulğani'nin el-Kemâl'i vardır. El-Kemal Kutub-i Sitte'nin ricalinin tamamını toplamış ve insanlar da bu kitabın etrafında çalışmalar yapmıştır.[21]

Hafız el-Mizzî Tehzîbu'l Kemal'i yazmıştır.[22] Yukarda zikrettiğimiz el-Kemal kitabı Hafız el-Mizzî'nin çalışmasından sonra aslını unutturmuş, Tehzibu'l Kemal ilgi görür olmuştur… Ardından Zehebi de Tehzibu'l Kemal'in tehzibini yapmıştır.[23] Zehebi'nin el-Kâşif fi Esma' er-Ricâl kitabı da yine bu kitabın muhtasarıdır. Bu kitabın üzerine Hazrecî'nin de[24] Hülâsatu Tezhîbi Tehzîbi'l Kemâl isimli eseri vardır. Hafız İbni Hacer'in de bu konuda güçlü bir katkısı bulunmaktadır. Kendisinin Tehzîbu't Tehzîb eseri vardır. Ayrıca

20. *Bu kitaplar ricâl hususundaki sorularına verdiği cevaplardan (suâlât) yahut müzakere sırasında kendisinden öğrenilenlerden oluşmaktadır. Suâlât türü kitaplarda umumiyetle sika-zayıf râvi ayırımı gözetilmemiştir. -Çeviren-*

21. *Bu kitap hakkında yazılmış güzel "Bir kemâlin hikâyesi: el-Makdisî'nin el-Kemâl fî Esmâi'r Ricâl'inin dört asırlık serüveni" isimli akademik bir yazı bulunmaktadır. Dileyen şu linkteki makaleyi okuyabilir: http://www.academia.edu/4505993/Bir_kemâlin_hikâyesi_el-Makdisînin_el-Kemâl_fî_esmâir-ricâlinin_dört_asırlık_serüveni_-_Mehmet_ÖZŞENEL -Çeviren-*

22. *Tehzîbu'l Kemâl fî Esmâi'r Ricâl*

23. *Tezhîbu Tehzîbi'l Kemâl fî Esmâi'r Ricâl*

24. *Safiyyüddîn el-Hazrecî (ö. 923/1517) -Çeviren-*

İlim talebesinin beldelerin tarihleri ile ilgili kitaplara da ihtiyacı vardır. Bazen bir biyografi bilinen rical kitaplarında bulunmayabilir ve beldelerin tarihleri ile ilgili yazılmış kitaplara başvurmak zorunda kalınabilir.

Takrîbu't Tehzîb de kendisinindir.[25] İbni Hacer'in bu konuda o kadar kitabı vardır ki anlatması uzun sürer.

Rical kitaplarının en önemlilerinden bir tanesi İbni Adiyy'in el-Kâmil isimli eseridir. Bu alanda ilim talebesinin ihtiyaç duyacağı en değerli eserlerdendir. Kitabın özelliği tanınmayan bütün ravilerin hayatlarından, kabul edilmeyen ve illetli bulunan rivayetlerinden bahsetmektedir.

Zehebi'nin Mizanu'l-İtidal fi Nakdi'r-Rical isimli eseri El-Kâmil'in özetidir. Kitabın içerisinde Hafız Ez-Zehebî'nin eklemeleri bulunmaktadır. Lisânu'l Mizan isimli eser de Hafız İbni Hacer'in olup bunun özetidir. Bu konuda ayrıca Ukaylî'nin Ed-Duafâ isimli eseri de vardır.

Beldeler Tarihi ile İlgili Kitaplar[26]

İlim talebesinin beldelerin tarihleri ile ilgili kitaplara da ihtiyacı vardır. Bazen bir biyografi bilinen rical kitaplarında bulunmayabilir ve beldelerin tarihleri ile ilgili yazılmış kitaplara başvurmak zorunda kalınabilir. Bunlardan en önemlileri; Hatîb El-Bağdadî'nin Târîhu Bağdad'ı, İbni Asakir'in Târîhu Dımeşk'i, Es-Sehmî'nin Târîhu Cürcan'ı, Ebu Nuaym'ın Târîhu Esfehan/ Târîhu İsbahân isimli eserleridir.

— Târîhu Bağdad'ın ismi ilim ehlinin yanında bu şekilde mi isimlendirilmiştir? Yoksa başka isimleri var mıdır?

İsmi bu şekildedir. Târîhu'l Hatîb şeklinde de isimlendirilmiştir. Fakat Târîhu Bağdad olarak bilinmektedir.

İlim talebesinin bu kitaplara ihtiyacı vardır. Ravi bu belde halkından olduğu için tarih kitabını yazan müellif buna dikkat çekmektedir. Çünkü biyografi/rical kitaplarında az rivayette bulunduğu için bulunmayabilmekte ve ilim ehli de az rivayet ettiğinden ötürü o raviye önem göstermeyebilmektedir. Ravi bazen Mutabae(Ferd veya garîb olduğu sanılan bir hadisin başka isnadlarla nakledildiğinin ortaya çıkması anlamında hadis terimi) bazende Şevahid(Bir hadisi destekleyen anlamda olan başka bir sahabinin rivayeti) cinsinden rivayetlerde geçer. Rical kitapları yazan Müellifler böylesi ravileri asli bir konu olarak ele almaz. Fakat beldelerin tarihleri hakkındaki kitaplar, bu beldelerin ehlinden olan bu tür ravilerin menkıbelerine yer verir.

Özcan YILDIRIM,

Tevhid Dergisi için Çevirmiştir.

25. *İbni Hacer Tehzîb'ini Takrîbu't Tehzîb adıyla özetlemiştir. -Çeviren-*

26. *Yazılan rical kitaplarının önemli bir bölümünü bazı şehirler üzerine yazılmış olan Tarih'ler teşkil eder. Bu tarihler, kelimenin bugünkü manasında şehrin kuruluş, gelişme hikayesini anlatmaz. Daha ziyade ricalden bahseder. Yani hangi şehrin tarihi ise o şehrin yetiştirdiği kimseler, o şehre uğrayanlar vs. tanıtılır. -Çeviren-*

keremcaglar@tevhiddergisi.net
Kerem Çağlar

Nebi Örnekliğinde Fıtrî ve İmanî Bir Değer Olarak Vefâ

Vefâlı bir kimse, içinde bulunduğu topluma artı değerler katar. Vefâ aynı zamanda kişinin kulluğunu da güzelleştirip ziynetlendirir. Hakiki mânâda medenîleşememiş cahiliye toplumunda ise vefâ, tıpkı vücuttaki bir ben misâli az olduğundan olsa gerek vefâlı/vefâkar bir kimse, sanki onun üzerinde şöhret elbisesi varmış gibi çok dikkat çekici bir konumda görülür.

İnsan; aklı, iradesi ve muhakeme kabiliyetiyle diğer tüm canlı türlerinden ayrılır. İnsan, kendi neslinin devam etmesi için çalışan bir varlık değildir. Yaratılışı itibariyle dünyayı imar ve ihyâ edip, hayata anlam ve değer katma potansiyeline sahip kerim bir varlıktır. Hiçbir insanın, sadece fiziksel ve biyolojik açıdan ihtiyaçlarını temin edebiliyor olmakla varlığını en güzel bir surette, yaratılış gayesine uygun bir biçimde sürdürmesi mümkün değildir. Zira kendi iç dünyasıyla, çevresiyle ve fıtratın tabiî yönelimi itibariyle yüce yaratıcısıyla da her halükârda bir ilişki içerisindedir. Sözcüklere ve kelimelere dökülen bu ilişki ve bağlar çok önemlidir. Çünkü anlamayı, ünsiyeti, beraberliği ve hayata dair birçok hususu mümkün ve sürdürülebilir kılan da bu kelimelerdir.

Bazı kelimeler ve kavramlar vardır ki hayatımızda çok büyük ve derin anlamları olan değerlerin, dile gelmiş hâlidir. Öyle değerler ki, hiç kimse bunları yok saymaya veya bu değerlerden tamamen uzak kalmaya güç yetiremez.

Dostluk ve muhabbette sebat etmek, sevgide istikrar ve devamlılık, içten bağlılık ve sâdakat, yani Vefâ da bu önemli değerlerdendir.

Vefâlı bir kimse, içinde bulunduğu topluma artı değerler katar. Vefâ aynı zamanda kişinin kulluğunu da güzelleştirip ziynetlendirir. Hakiki mânâda medenîleşememiş cahiliye toplumunda ise vefâ, tıpkı vücuttaki bir ben misâli az olduğundan olsa gerek vefâlı/vefâkar bir kimse, sanki onun üzerinde şöhret elbisesi varmış gibi çok dikkat çekici bir konumda görülür.

Batının ve bâtılın çirkinliklerine hüsnü kabül gösterdiği ândan itibaren kişi, üzerindeki gömleği çıkarır gibi İslamî ve fıtrî değerlerden de sıyrılmaya başlar. Günümüzde vefâ da büyük ölçüde aynı akıbete uğramıştır, maalesef. Sahih tevhid akidesi *'Sağlam bir temel'*, *'Şüpheden uzak yakînî bir imân'* da bir binâ olarak kabul edilirse böyle bir yapının envaî ziynetlerinden birisi de mü'minin bağ ve ilişki içerisinde bulunduğu her muhatabına karşı vefâ sahibi olmasıdır.

Vefânın öyle bir kuşatıcılığı vardır ki bunu sadece mü'minler arasında gösterilmesi gereken bir değer olarak görmek veya sınırlandırmak hem doğru değil, hem de mümkün değildir. Mü'min kimsenin beşerî münâsebetler çerçevesinde bağ ve ilişki kurduğu her bir muhatabına Müslümana yaraşır bir vefâkarlığı her daim göstermesi gerekir.

Tevhidden tababete kadar her konuda bizim için önder ve örnek olan Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* bu meselede de ümmet için yol gösterici tatbikatları vardır.

Nebevî Vefânın Sınırsız Kuşatıcılığı

Mü'min kalplere kuvvet ve ruhlara sürûr veren Nebevî vefâ örnekleri bizlere vefânın sarıp sarmalayıcı ve kuşatıcı özelliğini de yeniden hatırlatıyor.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, eşi ve mü'minlerin annesi olan Hatice'nin *radıyallahu anha* vefatından sonra hayatı boyunca faziletlerini dile getirmiş, ona rahmet okumuş ve onun yakın arkadaşlarına iyilikte bulunmuştur. Aişe *radıyallahu anh* şöyle anlatır:

"Kendisini görmediğim hâlde Hatice'den kıskandığım kadar, Rasûlullah'ın hiçbir hanımından kıskanmadım. Rasûlullah onu çok anıyordu. Kestiği koyunu parçalara bölerek Hatice'nin komşularına ve dostlarına gönderirdi. Ona 'Hatice gibi, dünyada kadın yokmuş (gibi davranıyorsun)' dediğimde şu cevabı verirdi: '(Vasıflarını sayarak) o şöyle şöyledi… Ondan çocuklarım da vardı.' " [1]

Ashabtan Ebu Tufeyl *radıyallahu anh* naklediyor:

"Ci'râne denilen bir mıntıkada Rasûlullah'ı et taksim ederken gördüm. O zaman henüz çocuktum ve devenin kesilen bir parçasını taşıyordum. Bu sırada Rasûlullah'ın yanına bir hanım geldi. Rasûlullah onun oturması için hırkasını serdi. Ben:

— Bu kadın kimdir? diye sordum.

— Bu, Peygamberin sütannesidir, denildi." [2]

Nebevî vefâ örneklerini öyle durumlarda görüyoruz ki sıradan bir kimse için bunu bizzat gerçekleştirmek bir tarafa, böyle bir manzaraya tahammül etmek bile oldukça rahatsız edici olabilmektedir.

İbni Hişam'ın Siyeri'nde nakledildiğine göre Huneyn'de Hevâzinliler ittifakında Sa'doğlulları da bulunmaktaydı. Hevâzinliler Müslümanlarla savaşmaya çıkarken kadınlarını, çocuklarını, develerini ve davarlarını da beraberlerinde getirmişlerdi. İslam ordusu, sayıları otuz bin civarındaki müşrik ordusunu yenince Huneyn vadisini dolduran ganimetlere de sahip oldular. Ancak Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ganimetleri ve esirleri on gün boyunca mücahidler arasında paylaştırmadı. Bunun nedeni, Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* bu süre zarfında Sakifliler, Sa'doğulları ve diğer kabilelerden temsilciler gelsin de Müslüman olsunlar, böylelikle elde edilen esirlerini ve mallarını da onlara geri vereyim diye beklemesiydi. Bu bekleyiş sırasında esirler arasında bulunan Şeymâ, Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* yanına geldi ve *'Ya Rasûlullah! Ben senin süt kardeşinim.'* dedi. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*: *'Bunun alâmeti nedir?'* diye sordu. O da: *'(Küçüklüğünde) Ben seni arkamda taşırken sırtımı ısırmıştın.'* dedi. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* o alameti tanıdı. O ândan itibaren büyük bir vefâ ile ona yakınlık gösterdi. Ona: *'Eğer istersen benim yanımda izzet, ikram ve sevgi ile kalabilirsin. İstersen sana mal vereyim ve kavmine göndereyim.'* dedi. O da: *'Bana biraz mal ver ve beni kavmime ulaştır.'* talebinde bulundu. Allah Rasûlü de *sallallahu aleyhi ve sellem* öyle yaptı.[3]

Nebevî vefâ örneklerini öyle durumlarda görüyoruz ki sıradan bir kimse için bunu bizzat gerçekleştirmek bir tarafa, böyle bir manzaraya tahammül etmek bile oldukça rahatsız edici olabilmektedir. Böylesine üstün ahlak ve mükemmellik misâllerini eksiksiz bir biçimde ancak Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* seçkin, seçilmiş ve örnek hayatında görebiliyoruz.

Mekke'deki Müslümanların en çetin imtihanlarla karşı karşıya kaldığı günler. Gücü ve kabilesi olmayan mustaz'af Müslümanlara her türlü eziyetin revâ görüldüğü zamanlar. Kureyş'in azgın müşrikleri bu eziyet ve işkencelerle de yetinmiyorlar. Rasûlullah'a *sallallahu aleyhi ve sellem* ve diğer

1. *Buhari*
2. *Buhari, Edebu'l Mufred; 1295*
3. *İbni Hişam, Siyer*

Müslümanlara açıkça eziyet etmekten kaçınan Beni Haşim ve Beni Muttalib'i dahi cezalandırmaya karar veriyorlar. Müşrikler, Rasûlullah'la *sallallahu aleyhi ve sellem* ve Rasûlullah'tan dolayı Beni Haşim ve Beni Muttalibe'le olan ilişkilerini kestiler. Onlarla evlenmemeye, onlarla bir araya gelmemeye ve herhangi bir ilişki kurmamaya karar vererek iki veya üç sene süren bir boykot uyguladılar. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ve beraberindekiler bundan çok büyük ıstıraplar çekti. Nihayet Kureyşlilerden bazı akıl sahiplerinin gayretiyle bu boykot ve baskıya son verildi. Bu boykotun kaldırılması için en ciddî çaba sarfedenlerin başında Ebu'l Bahteri bin Hişam ile Mut'im bin Adiyy vardı. Neticede bu şahısların da aralarında bulunduğu kimi Kureyş ileri gelenlerinin ısrarlı çabalarıyla Müslümanlara uygulanan boykot sona erdirildi.

Mut'im bin Adiyy ile ilgili başka bir hâdise de şudur: Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Taif'ten dönüşünde Hira'da konakladı. Kendisini Mekke'de himaye etmeleri için bazı Kureyş ileri gelenlerine haber gönderdi. Rasûlullah'ı himaye etmeyi Mut'im bin Adiyy'den başkası kabul etmedi. Mut'im bin Adiyy, oğulları ve kabilesinden birtakım kimselerle beraber silahlarını kuşanıp Mekke girişinde Rasûlullah'ı *sallallahu aleyhi ve sellem* karşıladılar.

Bedir savaşında yüce Allah'ın va'di gerçekleşmiş, Müslümanlar zafere ulaşmış ve şirk ordusu hezimete uğrayarak öldürülenler öldürülmüş, esir alınanlar da Medine'ye götürülmüştü. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* o gün ashabına şöyle buyurdu: "*Beni Haşim ve başka kabilelerden birtakım adamların zorla (savaşa) çıkartıldıklarını öğrendim. Sizden kim Ebu'l Bahteri bin Hişam ile karşılaşırsa onu öldürmesin, kim Abbas bin Abdulmuttalib ile karşılaşırsa onu öldürmesin. Çünkü onlar ancak istemeyerek, zorla çıkartılmıştır.*"

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, Ebu'l Bahteri bin Hişam gibi, Müslümanlara karşı uygulanan boykotu kıran ve Abbas bin Abdulmuttalib gibi henüz risaletin başlarından itibaren Rasûlullah'ı koruyan ve hatta Akabe biatında koruma amaçlı olarak onun yanında yer almış bu zatların geçmişte yaptıkları iyilikleri unutmamış ve onlara zarar verilmemesi hususunda kesin emir vermişti. Bedir günü savaşın galibi ve güçlü bir konumda olduğu hâlde söz konusu kimselere, geçmişte yaptıkları iyiliklerinin karşılığını hem de en çok ihtiyaç duydukları bir sırada vermiştir. Bedir'den önce ölmüş olan Mut'im bin Adiyy için söyledikleri de vefânın sınırsız kuşatıcılığının en mükemmel örneğidir.

"Eğer Mut'im bin Adiyy sağ olsaydı ve benden şu esirleri istemiş olsaydı, onun hatırına bu esirleri serbest bırakırdım." [4]

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Medine'ye hicret ederken onu ve beraberindekileri yakalayana va'dedilen büyük ödülün sahibi olabilmek için peşlerine düşenlerin arasında Sürâka bin Malik de vardı. Sürâka, Rasûlullah ile yol arkadaşlarına, Allah Rasûlü'nün Kur'an-ı Kerim okuyuşunu işitecek kadar yaklaşmıştı. Ebu Bekr sık sık arkasına dönüp bakıyorken Rasûlullah Sürâka'nın bu denli yaklaşmış olmasına aldırış etmiyordu. Ebu Bekr *radıyallahu anh* en sonunda dayanamaya-

4. *Buhari, Ebu Davud.*

rak *'Ey Allah'ın Rasûlü! İşte bak, Sürâka bin Malik bize yetişti!'* dedi. Bunun üzerine Rasûlullah, kendilerini takip eden Sürâka için bedduada bulundu. Sürâka'nın atının ön ayakları yere gömüldü. Sürâka bu durumun Rasûlullah'ın yaptığı duadan kaynaklandığını anladı ve Rasûlullah'a: *'Benim kurtulmam için Allah'a dua edin. Buna karşılık (sizi arayan) gerideki insanların yönünü sizden çevireyim'* diye yalvardı. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* onun için dua etti ve serbest kaldı. Sürâka, Allah Rasûlü'nden kendisi için bir emânnâme yazmasını istedi. Peygamberimizin emri üzerine Ebu Bekr *radıyallahu anh* bir deri parçasının üzerine bir emannâme yazdı. Rasûlullah, Sürâka'ya ayrıca İran Kisra'sının bileziklerinin kendisine verileceğini va'detti.

Günün evvelinde Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* ve Ebu Bekr'in *radıyallahu anh* üzerine yürüyen Sürâka, günün sonunda ise onları muhafızı oluverdi. Öyle ki Rasûlullah'ın ve beraberindekilerin peşinde olan birtakım insanları görünce onlara: *'Ben sizin için her tarafı arayıp taradım, hiçbir yerde bulamadım. Benim aramam da sizin için yeter.'* dedi.[5]

Rasûlullah'ın kendisine verdiği emannâme, Mekke fethedildiği güne kadar Sürâka'nın yanında idi. Sürâka fetih günü emannâmeyi Peygamberimize getirdi. Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* ona vefâ göstererek: *"Bugün vefâ ve iyilik günüdür!"* buyurdu.

Kisra'nın bileziklerinin kendisine verileceği yönündeki vaad de Ömer bin Hattâb *radıyallahu anh* devrinde İran'ın fethinden sonra yerine getirildi. İran fethedildikten sonra elde edilen ganimetler arasında Kisra'nın bilezikleri de vardı. Ömer *radıyallahu anh* Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* sözünü yerine getirmek için Süraka'yı çağırttı. Bir sahabe topluluğunun huzurunda Kisra'nın bileziklerini kendisine teslim edildiğinde şöyle dedi Sürâka: *'Kisra'nın bileziklerini elinden çıkartıp Arabî Sürakâ'ya nasip eden Allah'a hamd ederim.'*

Mekke fethedildikten sonraki bir hâdisede de Nebevî vefânın ve hakkı gerçek hak sahibine teslim etme hususundaki yüksek hassasiyetin mükemmel bir örneğini daha görüyoruz.

Mekke'nin fethinden sonra Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Mescidi Haram'da oturuyorken Ali *radıyallahu anh* onun yanına geldi. O sırada Kâbe'nin anahtarları Rasûlullah'ın elindeydi. Ali: *'Ya Rasûlullah! Kâbe perdedarlığı (Hicâbe) ile hacılara su dağıtma (sikaye) işini bize ver, Allah'ın selâmeti üzerine olsun.'* dedi. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*: *"Osman bin Talha nerede?"* diye sordu. Çağırdılar, geldi. Ona şöyle söyledi: *'İşte anahtarın ey Osman. Bugün iyilik ve vefâ günüdür.'* [6]

"Osman bin Talha nerede?" diye sordu. Çağırdılar, geldi. Ona şöyle söyledi: 'İşte anahtarın ey Osman. Bugün iyilik ve vefâ günüdür.'

Said bin Museyyeb'in *radıyallahu anh* aktardığına göre Rasûlullah'ın amcası Abbas bin Abdulmuttalib de o gün Kâbe anahtarını Haşimoğullarından bazı adamların gözetimine almak için üstünlük taslamıştı. Fakat Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* anahtarı Osman bin Talha'ya verdi.

Osman bin Talha *radıyallahu anh*, Kâbe'nin anahtarını Rasûlullah'tan *sallallahu aleyhi ve sellem* aldığı günü şöyle anlatır: *'Biz cahiliye döneminde Kâbe'yi Pazartesi ve Perşembe günleri açıyorduk. Rasûlullah bir gün halk ile beraber Kâbe'ye girmek için gelmişti. Ben kendisine o gün biraz sert davranmış ve dil uzatmıştım. O ise bana yumuşak davranarak: 'Ey Osman! Umulur ki bir gün sen bu anahtarı benim elimde göreceksin. O zaman onu istediğime vereceğim.' demişti. Ben de: 'O gün Kureyş'in mahvolup kıymetten düşeceği gün olacaktır.' demiştim. Buna karşılık: 'Hayır, asıl o zaman Kureyş yaşayacak ve üstün olacaktır.' diye cevap vermiş ve Kâbe'ye girmişti. Bana söylediği bu söz, hiç aklımdan çıkmamış ve bir gün bunun gerçekleşebileceğini hep beklemiştim. Mekke'nin fethedildiği gün bana dedi ki: 'Ey Osman! Anahtarı bana getir.' Ben de anahtarı ona getirdim. Anahtarı benden aldı, bir süre geçtikten sonra beni çağırıp tekrar bana geri verdi ve şöyle buyurdu: 'Ebedi bir miras olarak ve temelli kalmak üzere bunu alın. Onu sizin elinizden ancak zalim olan alabilir. Ey Osman! Allah, Beyt'ini size emanet ediyor…'* Osman bin Talha *radıyallahu*

5. *Buhari, Müslim.*

6. *İbni Hişam, Siyer*

anh devamla şöyle anlatıyor: 'Dönüp gidiyordum. Rasûlullah beni çağırdı. Tekrar huzuruna vardım. Bana dedi ki: 'Sana vaktiyle söylediğim şey aynen gerçekleşmedi mi?' İşte o ânda hemen hicret etmeden önce Mekke'de iken bana söylemiş olduğu '… Umulur ki bir gün sen bu anahtarı benim elimde göreceksin. O zaman istediğime vereceğim.' sözünü hatırladım ve dedim ki: 'Evet, hatırladım. Şahitlik ederim ki sen, şüphesiz Allah Rasûlü'sün.' ' [7]

Allah'ın Ahdine Vefa, Herkese Vefâyı Gerektirir

Âlem-i ervah'taki misâka bağlı kalarak Allah'ın ahdine vefâ vasfı her bir insan için Allah'ın *subhanehu ve teâla* bütün emir ve yasaklarını ihtiva etmektedir. Bu, İslamî ve imanî temel değerlerdendir. Aynı zamanda bu, Allah *subhanehu ve teâla* ve insan arasında ve insanın, Allah'ın yarattığı diğer varlıklarla insan arasında vefâ gösterilmesi gereken ahitlerdendir.

"Onlar, Allah'ın ahdini yerine getirirler…" [8]

Ruhun tüm bedene yayılmış olması gibi vefâ da hayatın gerekli bütün alanlarında var olmalıdır. Aradaki bağların korunması ve güçlendirilerek sürdürülmesi hususunda anne-babadan eşlere kadar herkes haklara riayet etmeli, muhatabının hukukunu korumaya çalışmalı ve mü'minlere karşı sevgi, hürmet ve merhamette karşılıksız bir şekilde cömertlikte bulunmalıdır.

Allah'ın *subhanehu ve teâla* lütfuyla kurtuluşa eren ve ebediyen kalmak üzere Firdevs cennetlerine vâris olacak mü'minlerin başta gelen özelliklerinden biri olan *'emanetlerine ve ahidlerine riayet etme'* hususu birçok ayet-i kerimede söz konusu edilir.

Kulun, Allah'ın *subhanehu ve teâla* ahdine vefâ vasfı aslında diğer kulların haklarına vefâyı da ihtiva eder. Lâkin her bir fert için asıl ve öncelikli olan, evvela yüce Allah'ın ahdini yerine getirmektir. Allah'ın ahdini yerine getirmekle kul; Allah'tan başka hiçbir ilah tanımamak ve ancak O'na ibadet etmek, Allah'ı sevmek, O'ndan ümid etmek, Allah'a itaat edip O'na yönelmek, Allah'a tevekkül edip O'nun huzurunda boyun bükerek eğilmek, Allah'ın sayısız nimetlerinin farkında olarak O'na gereği gibi şükretmek, şirki, tağutu ve tevhidi bo-

zan diğer unsurları bilip bunlardan ictinab ederek Urvetu'l Vuska'ya yapışmak ve bu kulluğunu takdim ederken istikrar üzere bulunmaya çalışarak Allah'ın ahdini yerine getirmek yolunda ciddî bir mesafe kat etmiş olacaktır -biiznillah-.

Mümine Hanımların İleride Bulunduğu Bir Alan: Vefâkârlık

Bugün tevhid ümmetinin en az yarısını teşkil eden mü'mine hanımlar, vefâ konusunda yeryüzündeki diğer hemcinslerine göre her türlü takdire şayân, seçkin bir konumlarının olduğunu belirtmek gerekir. Müslüman kadın vefâ yönünden o nâzenin yapısına mukabil çok güçlü bir pozisyonda bulunmuştur daima. Müslüman kadın vefâkarlıkta olduğu gibi davaya bağlılık itibariyle de üstün bir savunucu, yaratılışı bakımından hoşgörülü ve kalbi en safvetli kimsedir. Ebu Bekir'in kızları Aişe ve Esma'nın *radıyallahu anha* Rasûlullah'a *sallallahu aleyhi ve sellem* hicret günündeki hizmetleri bu çerçevede kadınların yerini belirlemektedir. Davaya bağlı, vefâkâr, ahlaklı ve iffetli bir neslin yetişmesi, Allah'ın *subhanehu ve teâla* ahdine vefâ gösteren anne, eş, abla vd. muvahhid Müslüman kadınların çok değerli çabaları ve emekleri sayesinde gerçekleşebilmektedir. Kadın veya erkek, her bir Müslüman için her asırda örnek ve tarihin kabul ettiği en ideal nesil olan altın nesil ile onlardan sonra gelenleri yetiştiren, İslam'ın ahlâk ve adâbıyla yoğuran, İslam'ı ve Peygamberini sevdiren de işte bu kadınlardı. Oğlu Bedir'de Rasûlullah'ın yanında öldürülen Ummu Hârîse binti Numan *radıyallahu anh*, Rasûlullah'a: *'O şimdi nerede?'* diye sorduğunda Rasûlullah *sallallahu aleyhi*

7. *İbni Hişam, Siyer*
8. *13/Ra'd, 20*

ve sellem: *'O en yüksek Firdevs'e erişti.'* buyurur.[9] O sahabe hanım için bu müjdeyi aldıktan sonraki en mühim şey, oğlunu Firdevs'in en yücesine ulaştıran davaya, yani Allah'ın ahdine vefâ göstermek için var gücüyle gayret etmek idi.

Uhud günü Müslümanların dağıldığı bir sırada Nesibe Hatun'un eşi ve çocuklarıyla beraber Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* etrafını terk etmemeleri, bedenlerini Rasûlullah'a siper edip onu korumaya çalışmaları Müslüman kadının sebat, kararlılık ve vefâsını gösteren muazzam bir manzaradır. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* onlara hitaben "*Aynı evin neferleri, Allah'ın bereketi üzerinizde olsun."* diye dua etmiştir.

Kerim Olan Allah'ın Büyük Bağışı: Ahde Vefâya Ebedî Sefâ

Vefâ, aslında silsilevî bir değerler yükümlülüğüdür. Allah'ın *subhanehu ve teâla* ahdine vefâ gösteren mü'min bir kulun Rasûlullah'a ve onun temiz sünnetine karşı da hak ve vefâ ehli olması umulur. Ebeveynine, eşine, çocuklarına, kardeşlerine, akrabalarına, yakın ve uzak komşularına ve az bir süre de olsa aynı ortamda birlikte bulunduğu arkadaşlarına, dostlarına ve hatta ân be ân kendisiyle beraber olan koruyucu ve yazıcı melekler heyetine karşı dahi bu vefâyı kusursuz bir şekilde göstermelidir. Vefâ silsilesinin ana omurgasındaki en mühim halkalardan biri de kulun bizzat kendi öz nefisidir. Sadâkat ve içten bağlılık anlamlarını da ihtiva ettiğinden ötürü vefânın en uç anlamının *'İhanet'* olduğunu söylemek mümkündür. Allah *subhanehu ve teâla* şöyle buyurur:

"Ey iman edenler! Allah'a ve Rasûl'e ihanet etmeyin. Kendi emanetlerinize bile bile ihanet eder misiniz?"

Hak sahibi, vefâkâr ve güvenilir olduğu var sayılarak kendisine emanet edilen bir söz, kendisiyle paylaşılan bir sır yahut başka türden bir emanet o ândan itibaren artık ilgili mü'minin gözetimi ve koruması altındadır. Yeryüzündeki her bir insan için bağlayıcı olan Rabbanî emir ve yasaklara vefâ göstermemek de bu mânâda büyük bir hainliktir. Başta tevhid akidesi olmak üzere Kur'an ve Sünnet'te beyan olunan farz ve haramlara itaat edilmemesi de bu çerçevede Allah'a ve Rasûlullah'a hainlik olarak değerlendirilir.

Vefâ, aslında silsilevî bir değerler yükümlülüğüdür. Allah'ın ahdine vefâ gösteren mü'min bir kulun Rasûlullah'a ve onun temiz sünnetine karşı da hak ve vefâ ehli olması umulur.

Kişinin kendi öz nefsine karşı vefâ göstermesi, bizzat kendi öz nefsini her türlü belâ ve azaptan korumaya çalışması ve en büyük hayırlara kavuşmak için onu adetâ bir *'Binek'* hâline getirmesiyle mümkün olur. Âlem-i ervah'taki misak eğer kulun fıtratında daimi ve diri bir şekilde yankı buluyor, kalbini kuvvetlendiriyor ve ruhunu sürûra gark ediyorsa onun nefsi kendisi için ebediyen güven ve saadet içerisinde olacağı Firdevs'lere ulaştıracak bir *'Burak'* gibi olur -biiznillah-.

Ahdine vefa göstermeyen nefis ise, sahibinin kalbini, ruhunu ve zihnini parça parça belâ ve musibet vadilerine taşıyıp dağıtan faydasız türden bir binek hükmündedir. İmam Ahmed'in *rahimehullah* Müsnedi'nde kaydettiği hadis-i şerifte belirttiği üzere, kendi öz nefsine hainlik eden kimse hakkında: *"…Allah, onun hangi dert/kuruntu vadisinde helak olacağına aldırış etmez."*

Bazen bir evi, yahut bir çiftliği, yahut bir fabrikayı veya bir mahalleyi toptan yok eden yangınlar dahi minik bir kıvılcımdan çıkıp büyüyerek yayılır ve böylesi korkunç neticelere sebebiyet verir. Bir nefsin Allah'a ve Rasûlü'ne ihaneti de fücceten/âniden ve dev boyutlarda ortaya çıkmaz.

Şeytan, bunun için nefse küçük küçük egzersizler yaptırmaya çalışır önce. Bunda başarılı olursa diğer aşamalara geçer, insanlar arasındayken mü'min, muttaki ve muhsin olarak görünüp tek başına kaldığında kendisini tabiri caizse kapsama alanı dışında görerek gayet *'Rahat'* yaşama arzusu ve eğilimi ahde vefâsızlığın ağır sonuçlarıyla yüzleştirecek ilk ciddî kıvılcımlardır. Yüce Allah'ın mutlak mânâda El-Alîm, El-Basîr ve Es-Semi' olduğunu bilmek, yahut beraberinde her ân yazıcı ve koruyucu bir melâike heyeti-

9. Buhari

nin hazır olduğundan haberdar olmakla birlikte böyle bir tutum kişinin bizzat kendi öz nefsi hakkında vefâsızlığın en uç noktası olan hainliğin ta kendisidir.

Yaşadığımız coğrafyada ve içinde bulunduğumuz şartlarda herkesin Allah'ın *subhanehu ve teâla* ahdine vefâ göstermeye her zamankinden daha çok ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacın hayati önemde olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Ordunun müşrikler karşısında dağılıp gerisin geriye döndüğü ânlarda Huneyn günü Müslümanların mutlak bir hezimetten kurtulmasının başta gelen vesilelerinden birisi de Akabe'de verilmiş sözün/beyatın hatırlatılması ve bu beyatlarını hatırlayanların vefâ göstermesiydi. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* o gün amcası Abbas'a *radıyallahu anh* şöyle seslenmesini söyledi: *'Ey Ensar! Ey Semure Ağacı altında beyat edenler!'* Bu sözü duyan Ensarlı Müslümanlar bulundukları yerlerden *'Lebbeyk, Lebbeyk!'* diyerek cevap verdiler. Öyle ki, Rasûlullah'ın çağrısını duyan bir Müslüman bindiği devesini Rasûlullah'ın olduğu istikamete çevirmeye çalışıyor, bunu başaramayınca silahını alarak deveden atlayıp Rasûlullah'ın yanına koşuyordu.[10] Rasûlullah'ın çağrısına cevap verip savaşmak için geri dönen vefâkar Müslümanları gören diğerleri de toparlanarak orduya katılıyordu ve neticede Allah'ın yardımıyla zafer Müslümanların oldu.

İtikadî ve fikrî olarak adetâ tespih taneleri gibi sayısız dert ve keder vadisine savrulup dağılmış olan *'Ümmet'* için yegâne diriltici ve birleştirici gücün görünür sembolünün *'Ey Semure ağacı ashabı!'* dercesine yaptığı çağrıya *'Lebbeyk!'* diyebilmek Firdevs'e vâris olmakla ödüllendirilecek büyük bir vefâkârlıktır. Devir ve devran değişse de her bir Müslüman bugün bile ya bir Muhacirdir, yahut da Ensar.

Ahde vefâ ve hak davete icabet her bir fert için ebedî kazanca vesile olacaktır, biiznillah. Aksi durum ise telafisi mümkün olmayacak türden kat be kat zarardır. Allah'ın ahdine vefa gösterenler en çok ihtiyaç duyacakları ânda Allah'ı hak ve vefâ sahibi olarak bulacak ve müjdelenip cennetlendirileceklerdir.

"Allah'tan daha çok ahdine vefâ gösteren kim vardır?" [11]

Tevhidin, cihadın ve vefânın öğretmeni Rasûlullah'a salât ve selâm olsun. Ahdine vefâ gösterecek kullarına en çok muhtaç oldukları dehşet ânlarında onları müjdeleyip ikramda bulunmayı vaad eden Kerîm Rabbimize sonsuz hamd ederiz.

10. *İbni Hişam, Siyer*

11. *9/Tevbe, 111*

mahi@tevhiddergisi.net

MAHİ

Mekke'nin Fethi

Ey Kureyş! Size ne yapacağımı zannediyorsunuz? Senden hayır bekliyoruz. Sen değerli bir kardeşimizin oğlusun. Ben size Yusuf'un kardeşlerine dediğini diyorum: "Bugün size ayıplama yok. Gidin, serbestsiniz."

— Duyuyor musun Rafi?

— Neyi ?

— Müşriklerin kendi aralarındaki konuşmalarını.

— Tam seçemiyorum ne dediklerini ama korku içinde oldukları kesin.

— Kaç kişiyiz peki şu an?

— On bin kişiymişiz.

— Sahi mi?

— Evet...

— Neden herkes tek tek ateş yaktı?

— Ne kadar kalabalık olduğumuzu anlamaları için sanırım.

— Hiç ses yok. Sanki fısıltıyla da olsa bizden başka konuşan yok.

— Gergin bir bekleyiş. Düşünsene Hubeyb , şuan Kabe'nin yakınındayız. Ve yarın ona sahip olabiliriz.

— Ya da...

— Evet ya da tam tersi. Sahip olduklarımızı da kaybedebiliriz.

— Şişşşşşt... Birileri geliyor.

Rafi ve Hubeyb yattıkları yerde fısıltıyla konuşuyorlardı. Mekke üzerine yürüyen savaşçıların arkasına takılmış, Merru'z Zehran'a kadar gelmişlerdi. Rasûl herkese ateş yakmasını emretmiş, nöbetçilerin başına Ömer'i tayin ederek çadırına çekilmişti. Herkes sessiz bir bekleyiş içindeydi.

Rasûl'ün amcası Abbas, Rasûl'ün beyaz katırına binerek kamp yerinden uzaklaştı; kısa bir süre sonra arkasında biri olduğu hâlde tekrar geri dönmüştü. Rafi, Abbas'ı tanımıştı. Gelen oydu. Fakat arkasındaki şahsı hiç tanımıyordu. Gizemli bir adamdı. Kimdi acaba? Abbas ve terkisindeki adam uzaklaşınca Rafi ve Hubeyb tekrar konuşmya başladılar. Ta ki gün ağarana kadar.

Sabah erkenden tüm birlikler Mekke'ye doğru hareket etti. Vadinin dar bir boğazı vardı. Birlikler oradan geçiyordu. İki kişi de o boğazın yanında durmuş geçen birliklere bakıyorlardı. Onlardan biri Abbas, diğeri Mekke'nin lideri Ebu Süfyan idi. Gece Abbas'ın arkasında kampa giren de oydu demekki. Abbas ona eman vermiş, birlikte Rasûl'ün yanına gitmişlerdi. Ebu Süfyan orada Müslüman olmuştu. Canım Peygamberim ona

müminlerin gücünü göstermek istedi. Abbas'a onu erkenden boğaza götürmesini emretti. Birlikler geçerken hangi kabile olduklarını söylüyordu Abbas Ebu Süfyan'a. En son Rasûl'ün de içinde bulunduğu ensar ve muhacirlerden oluşan yeşil sancaklılar birliği geçti boğazdan. Çok heybetlilerdi. Sadece gözleri görünüyordu herbirinin. Ebu Süfyan hiçbirini tanımamıştı. Abbas onları tanıtınca:

— Bunlara kimsenin gücü yetmez ey Abbas. Muhammed'in gücü ve kuvveti bugün iyice büyüdü, demekten kendini alamadı.

Ensarın sancağını taşıyan Sad bin Ubade yanlarından geçerken:

— Bugün kan dökme günüdür. Bugün Harem bölgesi helal olacaktır. Bugün Allah, Kureyş'i zelil kılacaktır, diye bağırdı. Rasûl ise:

— Bugün Kabe'nin yüceleceği gündür. Bugün Allah'ın Kureyşlileri İslam'la şereflendireceği gündür, buyurdu. Ve Ebu Süfyan'a:

"Kavmine git, durumu bildir. Kim senin evine sığınırsa emniyettedir. Kim kapısını kilitler evden çıkmazsa emniyettedir. Kim Kabe'ye sığınırsa emniyettedir." diye ekledi.

Ebu Süfyan süratle Mekke'ye girdi ve avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı:

— Ey Kureyş topluluğu! Bu gelen Muhammed'dir. Ona karşı koyamayacağınız bir kuvvetle geliyor. Ebu Süfyan'ın evine girenler emniyettedir.

Kureyşliler:

— Allah seni helak etsin. Senin evine kim sığabilir?

— Kim evinde durursa emniyettedir. Kim Mescidi Haram'a girerse emniyettedir.

Halk evlerine çekildi. Kimi de Mescidi Haram'a sığındı.

— Korkuyorum.

— Neden Hubeyb?

— Savaştan. Orada müşrik de olsa akrabalarımız var. Kabe var. Kan dökülmesini istemiyorum.

— Canım Peygamberim de istemiyor. Ne dediğini duymadın mı?

— Duydum evet. İnşallah savaş değil Kureyş'in İslam'la şereflendiği bir zafer olur.

— İnşallah.

— Düşünsene artık oyunlarımızı Kabe'nin etrafında oynayabiliriz.

— Hayali bile güzel...

Rasûl ve ordusu Zi Tuva'ya geldi. Rafi, Hubeyb ve Salim bir devenin üstüne binmişti. Gözleri Rasûl'de idi. O kadar meraklıydılar ki. Tek bir ânı dahi kaçırmak istemiyorlardı.

Yaşananlar tek kelimeyle bir mucize olmalıydı. Yıllarca canım Peygamberim ve müminlere düşmanlık eden Kureyş'te hiçbir hareketlilik yoktu. El ayak çekilmiş, Kabe'nin çevresi bomboştu. Herkeste hem heyecanlı hem de korkulu bir bekleyiş hakimdi. Ve beklenen an geldi: Rasûl, terk etmek zorunda olduğu memleketine zafer kazanmış bir komutan olarak giriyordu. Gurur ve kibir ile başı dimdik olarak değil, tevazu ve hoşgörüyle başını eğmiş olarak hem de.

Peygamberimiz önce tavaf yaptı. Sonra Kabe'nin içine girerek tüm putları kırdı. Müşrikler Kabe'ye üç yüz altmış put yerleştirmişti. Kabe'nin duvarlarına resimler çizmişlerdi. Rasûl bunları da kazıtarak sildirdi. İki rekât namaz kılarak oradan çıktı.

Çıktığında Kureyşlileri saflar hâlinde Kabe etrafına toplanmış hâlde gördü. Rasûl'ün onlar hakkında nasıl bir hüküm vereceğini bekliyorlardı.

— Ey Kureyş! Size ne yapacağımı zannediyorsunuz?

— Senden hayır bekliyoruz. Sen değerli bir kardeşimizin oğlusun.

— Ben size Yusuf'un kardeşlerine dediğini diyorum:

"Bugün size ayıplama yok. Gidin, serbestsiniz."

Canım Peygamberim... Sen âlemlere rahmetsin... İnsanlığa rahmetsin. Sana ve en sevdiğin arkadaşlarına eziyetleri yapanları bile affettin. Sen ne güzel ahlaka sahipsin...

(Devam edecek)

Beynin Kimyası

Beyin, düşünme yeri ve vücudun tümü için kontrol merkezidir. Aynı zamanda birçok bölümden oluşmaktadır ve her bir bölümün kendi içinde ayrı fonksiyonları vardır.

Hamd, Allah'a *subhanehu ve teâla*; salât ve selam, Rasûlü Muhammed'e *sallallahu aleyhi ve sellem* olsun.

Vücutta bulunan sinirlerin tümü, omurilik ve beyin birbirleriyle bağlantılı olup sinir sistemini oluştururlar. Sinir sistemi; organizmanın etrafındaki uyarıları algılayarak sinir lifleri aracılığıyla uyarıyı beyne iletir. Uyarılar beyinde işlenerek ilgili bölüm devreye girer ve tekrar sinir lifleriyle gerekli organlara iletilerek reaksiyonlar verilir. Örneğin, ansızın gelen bir patlama sesinde beyindeki ilgili hormonlar/kimyasal maddeler devreye girer, kalp atım ve solunum sayısı artar, kendini koruma dürtüsü aniden oluşur. Bunun gibi heyecan, üzüntü, stres, sevgi, bağlanma, öfke gibi tüm duygu durumları ve hareket etme, dokunma, koklama, duyma ve görme yeteneklerini beyin koordine eder.

Beyin, düşünme yeri ve vücudun tümü için kontrol merkezidir. Aynı zamanda birçok bölümden oluşmaktadır ve her bir bölümün kendi içinde ayrı fonksiyonları vardır.

Dopamin, serotonin, endorfin, oksitosin gibi hormonlar beynin kimyasını oluşturan hormonlardır. Her bir hormonun vücut üzerindeki etkisi farklı olmakla beraber birbirleriyle de ilişki içerisindedirler. Bu hormonlar birçok beyin fonksiyonunu direkt etkiler. Beynin fonksiyonlarını sağlıklı yapabilmesi için bu kimyasal maddelerin belli seviyelerde olması gerekir. Bu kimyasalların seviyesi düştüğünde veya çok yükseldiğinde birtakım anormallikler ortaya çıkabilir. Örneğin, dopamin eksikliğinde Parkinson hastalığı, serotonin eksikliğinde depresyon olmaktadır; oksitosin hormonu gebelik döneminde artmaya başlar, doğumla beraber hızlı bir artış gösterir ve her emzirmeyle de bu hormonun salgılanması devam eder. Oksitosinin görevlerinden biri annenin bebeğe bağlılığını ve onu koruyup her türlü hizmetinde bulunmasını sağlar. Anne olmadan önce

asla bebek bezi değiştiremeyen bayanlar kendi çocukları doğduğunda eski hâllerini hiç anımsamazlar bile. Bunun sebebi ise bu hormondur.

Sevgi Beyinde Başlar

Beyin araştırmacıları, *'Sevgi ve bağlılık duygusunu'* beynin mutlaka yapması gereken bir dürtü olarak ele alırlar ve en önemlisi de beynin tüm algı ve reaksiyonları *'sevip bağlanılana'* odaklı olarak çalışır. Örneğin, iki kişi arasında sevgi hâkim olduğunda, onlardan her birinin sevdiğini sık sık düşündüğü, sürekli olarak onu görmenin özlemini çektiği, onunla kalmayı istediği, onun yakınlığından hoşnut olduğu, onun için öfkelendiği ve onu kıskandığı görülür. Seven kişi sevdiğinin sevdiğine yaklaşır, onun uzaklaştığından uzaklaşır. Mutluluk ve şevkle emirlerine boyun eğer, onun için kendisinden bile vazgeçer. Ne kadar küçük olursa olsun ondan gelen hediyelere sevinir. Bu sadece iki kişinin sevgisinde değil, para ve mal-mülk sevgisinde, makam ve koltuk sevgisinde, vatan ve toprak sevgisinde, putları ve haçı sevenlerin sevgisinde, erkeğin kadını ve kadının erkeği sevmesinde, kısacası tüm sevgilerde bu hep böyledir. Seven hep sevileni düşünür ve yalnız sevdiği şey zikredilince kalbi hareketlenir.

Seven, sevilene ulaşmaya çalışmasındaki gayretinden ve kendisi için kurduğu hayallerden dolayı etrafında olup biten tüm olaylara ona göre anlam yükler ve sevilen asıl gaye olur, diğer olup bitenler ise arka planda kalır.

Âşık olan kişilerin çekilen beyin tomografilerinde beynin belli birkaç bölgesinin aktif hâle geldiği tespit edilmiştir. Bu bölgeler beynin ödüllendirme mekanizmasının bulunduğu, korkunun algılandığı ve kişinin kendi dışındaki insanları değerlendirdiği bölgelerdir. Bir kokain bağımlısının kokain bulamadığı zaman beyninin gösterdiği reaksiyon, bir aşığın terk edildiği zamanki gösterdiği reaksiyon ile benzerlik göstermektedir.

Allah *subhanehu ve teâla* insan beynini sevip bağlanma odaklı yaratmıştır. İnsanın doğumu ile beraber annesine (veya onun yerine geçen kişiye) olan sevip bağlanması zaruri ve ilk olanıdır. Bebek anneye muhtaç ve tüm ihtiyaçları anne tarafından karşılanmaktadır. Bu durum anne sevgisini her şeyden önce kılar. Gittikçe annesine olan ihtiyacının azalması ve annesi olmadan işlerini halledebilir olması, anneden yavaş yavaş

bağımsız yaşayabilmesi anneye olan sevgisini ve bağlılığını da etkiler. Sevgi ve bağlılık artık şefkat, tevazu ve merhamet gibi duygularla şekil değiştirir. Bu, beynin ödül mekanizması ile ilgilidir.

Sonsuz Sevgi ve Beyin

Beyin, zaruri sevginin şekil değiştirmesi ile beraber başka arayışlar içine girer. Bu sevgileri Allah *subhanehu ve teâla* bize şu ayette bildirmiştir:

"Kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşlere, güzel ve cins atlara, hayvanlara ve ekinlere duyulan aşırı sevgi insana süslü gösterildi. Bunlar dünya hayatının metaıdır, varılacak güzel yer ise Allah'ın katındadır." [1]

Esasen; *"Dünya hayatının metaı"* için verilen bu nimetler, Allah'ın katındaki güzelliklere ulaştıran aracılardır. Aslında tüm sevilen bu şeyler batıldır ve geçicidir. Bunlar araç değil asıl gaye hâline getirildiğinde beyin kısır bir döngüye girer ve sürekli elde ettiğinden daha fazlasını elde etmek ister. Bu durum dünya hayatının tercih edildiği tüm sevgilerin akıbetidir.

"Âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olsa üçüncü bir vadisinin daha olmasını arzu eder." [2]

Bu, dünya hayatının arzulanması ve insanın hevasına (nefsinin arzusuna) uymasından başka bir şey değildir. Nitekim Allah *subhanehu ve teâla* şöyle buyurmuştur:

---

1. *3/Âl-i İmran, 14*
2. *Buhari, Müslim.*

*"Her kim haddi aşar ve **dünya hayatını tercih ederse** hiç şüphesiz onun varacağı yer cehennemdir. Her kim de Rabbinin huzuruna varacağı günden korkar ve kendisini **hevaya tabi olmaktan alıkoyarsa** hiç şüphesiz onun varacağı yer cennettir."* [3]

Hevaya tabi olup dünya hayatının tercih edilmesi beynin idrak etme yetisini bozar, Allah'ın rahmet ettiği beyinler müstesna hak ile batılı birbirinden ayırt edemez olur. Hakkı seçip, hakka tabi olma noktasında kalbi de mühürlenmiş olur.

"İşte onlar, Allah'ın, kalplerini mühürledikleri kişilerdir, onlar ki hevalarına tabi olanlardır." [4]

İnsan beyni, aynı şekilde bağımlılık yapan iki madde arasında her zaman daha hızlı ve uzun süre keyif veren maddeyi tercih eder.

Allah'ın subhanehu ve teâla *'Sevip bağlanma'* odaklı yarattığı insan beyninin mutmain olabilmesi yalnızca Allah'ın razı olduğu sevgide mümkündür. Bunlar da Allah sevgisi, buna binaen Rasûlullah, Kur'an, cennet ve din sevgisidir. Bu sevgiler batıl ve geçici değil, devamlı olan sevgilerdir. Dünyadaki tüm sevgilerin kendisi için olması gereken sevgilerdir. Mü'min, Allah'ın rızasını kast ederek yaptığı takdirde yemesinden, içmesinden, giyinmesinden, evlenmesinden, mal-mülk sahibi olmasından dolayı bile sevap almaktadır.

Allah'ın subhanehu ve teâla 'Sevip bağlanma' odaklı yarattığı insan beyninin mutmain olabilmesi yalnızca Allah'ın razı olduğu sevgide mümkündür. Bunlar da Allah sevgisi, buna binaen Rasûlullah, Kur'an, cennet ve din sevgisidir. Bu sevgiler batıl ve geçici değil, devamlı olan sevgilerdir.

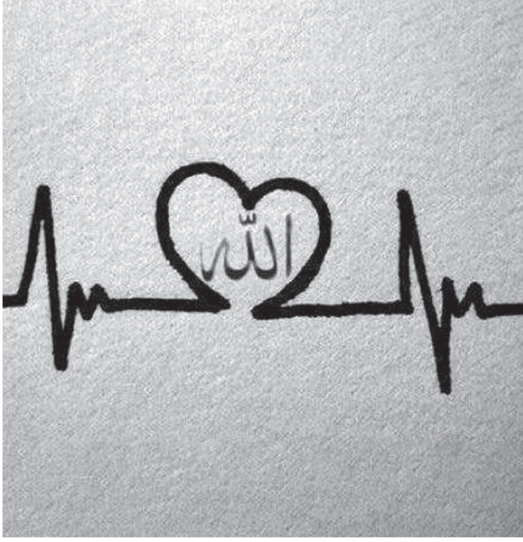
Allah, subhanehu ve teâla sevgi konusunda kendi dışındaki herhangi bir şeyin kendisine denk tutulmasını kat'i bir şekilde reddetmektedir. Bakara suresi 165. ayette şöyle buyrulur; *"İnsanlardan kimi vardır ki, Allah'tan başka bazı varlıkları Allah'a denk sayarlar da bunları Allah'ı sever gibi severler. İman edenler ise en çok Allah'ı severler. Zalimler, azaba uğrayacakları zaman bütün kuvvetin Allah'ın olduğunu ve Allah'ın azabının pek şiddetli olduğunu bir bilselerdi!"*

Sevginin hakikatini İbni Kayyım rahimehullah Allah sevgisi eserinde şu muazzam ifadelerle açıklamış:

'Bil ki, mutlak olarak en faydalı, en gerekli, en yüce ve en şerefli sevgi, kalplerin kendisini sevecek şekilde yaratıldığı, mizaca kendisini ilah kabul etme hislerinin yerleştirildiği, yer ve göklerin kendisiyle ayakta durduğu, mahlûkatın kendisini sevecek şekilde yaratıldığı yüce varlığa duyulan sevgidir. Bu sevgi "La ilahe illallah" şehadetinin sırrıdır. Çünkü ilah, kalplerin severek, yücelterek, tazimde bulunarak, boyun eğip itaat ederek, kulluk ederek, kendisini ilah kabul ettiği varlıktır. Sadece bu varlığa ibadet edilebilir. İbadet, boyun eğme ve itaatin zirvesi olduğu gibi sevginin de zirvesidir, kemal noktasıdır. İşte bu hususta O'na ortak koşmak, O'nun asla affetmeyeceği en büyük zulümdür. Allah her yönüyle ve bizatihi sevilmeye en layık olandır. Masiva (O'nun dışındakiler) ise bu, O'na duyulan bu sevgiye binaen sevilir. İndirmiş olduğu tüm kitaplar, bütün elçilerinin çağrıları, kullarının fıtratlarına yerleştirilmiş olan duygular, onlara vermiş olduğu akıl ve sunmuş olduğu tüm nimetler O'nu sevmenin gerekliliğini göstermektedir. Çünkü Allah subhanehu ve teâla insanı yaratırken kalplerine nimet vereni ve iyilikte bulunanı sevme hissi yerleştirmiştir. Peki ya tüm iyilikler kendisinden olan, mahlûkatın sahip olduğu tüm nimetler, hiçbir ortağı olmaksızın sadece kendisine ait olan Allah'a karşı kalpler nasıl bir tavır alabilir? Nitekim O şöyle buyurmaktadır; "Elinizde nimet olarak ne varsa Allah'tandır." [5] *Kullarına tanıttığı güzel isimleri ve yüce sıfatları, yaratmış olduğu varlıkların işaret ettiği kemali, yüceliği ve azameti de O'nu sevmenin gerekliliğini göstermektedirler...*

Allah'ın, kula hayrı inmekte; kulun ise Allah'a şerri ulaşmaktadır. Allah kendisine hiçbir ihtiyacı olmadığı hâlde kuluna nimetler vererek kendisini sevdirmekte, kul ise O'na muhtaç olduğu hâlde işlediği günahlarla kendinden nefret ettirmektedir. Ne Allah'ın ihsanı ve inamı kulu günahtan alıkoymakta ne de kulun isyanı ve kötülüğü Allah'ı ihsan ve iyilikten alıkoymaktadır. İşte en büyük kötülük, kalplerin böylesine yüce bir varlığı sevmekten mahrum olması ve sevgisini başka varlıklara yöneltmesidir.'

3. 79/Naziat, 37-41
4. 47/Muhammed, 16
5. 16/Nahl, 53

Sonuç

Yukarıda değindiğimiz gibi *'Beyin, aynı şekilde bağımlılık yapan iki madde arasında her zaman daha hızlı ve uzun süre keyif veren maddeyi tercih eder'*. Tüm sevgilerin, arzuların ve şehvetlerin arka planında bu yatar.

İnsanın devamlı ve en büyük ödül olan Allah'ın sevgisi ve katındaki güzellikleri elde edememesinin sebebi; tüm bunları yakinen idrak edememesi, istikrarlı olamaması ve *"İnsanın aceleci yaratılmış"* [6] olmasındandır.

Ne kendisini, ne vereceği ödülü, ne de cezasını hakkıyla bilmediğimiz hâlde Allah'tan *subhanehu ve teâla* korkup O'nu sevmemiz asla mümkün değildir.

Sadece Allah'ı ve katındaki güzellikleri sevebilmenin yolu;

O'nu tüm güzel isim ve yüce sıfatlarıyla hakkıyla tanımak.

Namaz, dua ve Kur'an okumak suretiyle onunla konuşmak.

O'nun için sevmek *"Kim Allah'ı, O'nun Peygamberini ve inananları dost edinirse, bilsin ki şüphesiz Allah taraftarları galiplerin ta kendileridir."* [7]

O'nun için diğer sevgilerden feragat etmek: İbrahim'in *aleyhisselam* Allah için İsmail'i kurban etmesi gibi...

O'nu seveni sevip sevmeyeni sevmemek, O'nu sevmenin getirilerini kavramak ve tüm bunları hem zihnimizde hem de hayatımızda sürekli canlı tutmakla mümkün olur.

"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayandır, esirgeyendir." [8]

Ebû'd-Derdâ *radıyallahu anh* anlatıyor:

"Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdular ki: 'Dâvud'un duaları arasında şu da vardır': 'Allah'ım! Senden sevgini ve seni sevenlerin sevgisini ve senin sevgine beni ulaştıracak ameli talep ediyorum. Allah'ım! Senin sevgini nefsimden, ailemden, malımdan, soğuk sudan daha sevgili kıl.' "

Ve'l hamdu lillahi Rabbi'l âlemin...

6. 21/Enbiya, 37
7. 5/Maide, 56
8. 3/Âl-i İmran, 31

veyselturk@tevhiddergisi.net

Başarılı İslam Davetçilerinin Vasıfları
Salih bin Muhammed

Kitap: Başarılı İslam Davetçilerinin Vasıfları

Yazar: Salih bin Muhammed

Yayınevi: Polen/Karınca

Hamd, ancak âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Ancak O'na ibadet eder ve ancak O'ndan yardım dileriz. Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve yine şehadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve Rasûlü'dür.

"Ey iman edenler Allah'tan O'na yaraşır şekilde korkun ve ancak Müslümanlar olarak can verin." [1]

Bu ay siz kardeşlerimize tavsiye edeceğimiz kitap, bir davetçide bulunması gereken vasıflar neler olmalıdır.? Çünkü bir kişinin iyi bir davetçi olabilmesi için bazı özellikleri ve vasıfları kendinde bulundurması lazım. Bunlar bir davetçinin yol azığı konumundadır. Örneğin, Davetçinin yapması gereken ve davet sırasında kendisine yardım edecek en önemli konulardan biri de davetçinin Allah ile ilişkisini güçlendirmesidir.

Davetçi güçlü bir bilgi ve imanla Allah'a yönelmeli şek ve şüpheleri kalbinde atmalı Allah ve Rasûlü'nden gelene tam bir teslimiyetle teslim olmalıdır. Çünkü bu yol zor bir yoldur. Yola devam edebilmek için Allah'ın yardımına ihtiyaç vardır. Çünkü davetçi davet ettiği toplumda bir model, numune konumundadır. Davetçinin başarısı ümmetin başarısıdır. Sıkıntıda, ezada, cefada, soruşturma ve kavuşturmada gemiyi terk etmemeli, sabretmeli, direnmelidir. Ama bunu başarabilmesi Allah ile olan bağının güçlü olması lazım. Şüphesiz ki bu davetin bize ulaşmasında büyük payı olan öncü nesil sahabenin hayatına bakın. Eğer onlar onca işkence ve çilenin üstesinde nasıl galip geldiklerini görmek istiyorsan onların Allah ile olan bağını iyi incele. Eğer bugün bu din kesintisiz bize ulaşmışsa şüphesiz ki bu Allah'ın yardımı ve o öncü neslin ve tabilerinin sabretmesi iledir. Bugün de bu göreve talip olan davetçiler de bu zorlu ve çileli yolda sabredebilmeleri için Allah ile bağlarını güçlendirmeleri lazım.

Evet davetçi kardeşim, bu yazdıklarım bir davetçide bulunması gereken vasıflardan sadece bir tanesidir. Mutlaka davetçide bulunması gereken daha birçok vasıf vardır. Biz de bu ay bu vasıfların bir kısmını konu edinen bir risaleyi size tavsiye ediyoruz.

Rabbimden bütün davetçileri öncü nesli donattığı vasıflarla donatması ve bu dinin kendinden sonraki nesillere ulaşmasına vesile kılmasıdır.

Muhakkak ki O *subhanehu ve teâla* din gününün sahibidir.

1. *3/Âl-i İmran, 102*

"Tağuta Kulluk Etmekten Kaçınıp, Allah'a Yönelenlere Müjde Vardır. Kullarımı Müjdele!" (39/Zümer, 17)

